

2. nacionalna konferenca o varnosti
v lokalnih skupnostih:
Varnost v lokalnih skupnostih
(29. november 2016, Murska Sobota, Slovenija)

(konferenčni zbornik)

Uredniki:
dr. Gorazd Meško
dr. Katja Eman
Urška Pirnat

Univerzitetna
z a l o ž b a
Univerze v
M a r i b o r u

© **Univerzitetna založba Univerze v Mariboru**

Vse pravice pridržane. Brez pisnega dovoljenja založnika je prepovedano reproduciranje, distribuiranje, predelava ali druga uporaba tega dela ali njegovih delov v kakršnemkoli obsegu ali postopku, vključno s fotokopiranjem, tiskanjem ali shranjevanjem v elektronski obliki.

Naslov: 2. nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih: Varnost v lokalnih skupnostih (29. november 2016, Murska Sobota, Slovenija) (konferenčni zbornik)

Uredniki: prof. dr. Gorazd Meško (Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede), doc. dr. Katja Eman (Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede) in Urška Pirnat (Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede)

Recenzija: izr. prof. dr. Zoran Kanduč (Univerza v Ljubljani, Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti), zasl. prof. dr. Darko Maver (Univerza v Mariboru)

Lektoriranje: Barbara Erjavec

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Univerzitetna knjižnica Maribor

352:351.7(082)

NACIONALNA konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih (2 ; 2016 ; Maribor)
Varnost v lokalnih skupnostih [Elektronski vir] : (konferenčni zbornik) / 2. nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih, (28. november 2016, Murska Sobota) ; [uredniki Gorazd Meško, Katja Eman, Urška Pirnat]. - El. zbornik. - Maribor : Univerzitetna založba Univerze, 2016

Način dostopa (URL) : <http://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/144>

ISBN 978-961-286-001-1

l. Meško, Gorazd

COBISS.SI-ID [89514241](http://www.cobiss.si/urn:nbn:si:coibis:89514241)

Založnik:

Univerzitetna založba Univerze v Mariboru
Slomškov trg 15, 2000 Maribor, Slovenija
tel. +386 2 250 42 42, faks +386 2 252 32 45
<http://press.um.si>, zalozba@um.si

Izdajateljica:

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede
Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija
tel. +386 1 300 83 00, faks +386 1 230 26 87
<http://www.fvv.um.si>, fvv@fvv.uni-mb.si

Cena: brezplačen izvod

Odgovorna oseba založnika:

prof. dr. Igor Tičar, rektor

Zbornik 2. nacionalne konference Varnost v lokalnih skupnostih je nastal v okviru programske skupine Varnost v lokalnih skupnostih (P5-0397 (A), 2015-2018), ki jo financira Agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije

DOI 10.18690/978-961-286-001-1 ISBN 978-961-286-001-1

© 2016 Univerzitetna založba Univerze v Mariboru

Dostopno na: <http://press.um.si>.

© **University of Maribor Press**

All rights reserved. No part of this book may be reprinted or reproduced or utilized in any form or by any electronic, mechanical, or other means, now known or hereafter invented, including photocopying and recording, or in any information storage or retrieval system, without permission in writing from the publisher.

Title: 2nd National Conference on Local Safety and Security: Safety and Security in Local Communities (November 29th, 2016, Murska Sobota, Slovenia) (conference proceedings)

Editors: prof. dr. Gorazd Meško (Univerza v Mariboru, Faculty of Criminal Justice and Security), assist. prof. dr. Katja Eman (Univerza v Mariboru, Faculty of Criminal Justice and Security), Urška Pirnat (Univerza v Mariboru, Faculty of Criminal Justice and Security)

Review: assoc. prof. dr. Zoran Kanduč (University of Ljubljana, Institute of Criminology at the Faculty of Law), h.c. prof. dr. Darko Maver (University of Maribor)

Proofreading: Barbara Erjavec

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Univerzitetna knjižnica Maribor

352:351.7(082)

NACIONALNA konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih (2 ; 2016 ; Maribor)
Varnost v lokalnih skupnostih [Elektronski vir] : (konferenčni zbornik) / 2. nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih, (28. november 2016, Murska Sobota) ; [uredniki Gorazd Meško, Katja Eman, Urška Pirnat]. - El. zbornik. - Maribor : Univerzitetna založba Univerze, 2016

Način dostopa (URL): <http://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/144>

ISBN 978-961-286-001-1

1. Meško, Gorazd

COBISS.SI-ID [89514241](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:si:coibis-89514241)

First published in 2016 by

University of Maribor Press

Slomškov trg 15, 2000 Maribor, Slovenia

tel. +386 2 250 42 42, fax +386 2 252 32 45

<http://press.um.si>, zalozba@um.si

Co-published by

University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security

Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenia

tel. +386 1 300 83 00, faks +386 1 230 26 87

<http://www.fvv.um.si>, fvv@fvv.uni-mb.si

Price: free copy

For publisher:

prof. dr. Igor Tičar, rector (University of Maribor)

DOI 10.18690/978-961-286-001-1 ISBN 978-961-286-001-1

© 2016 University of Maribor Press

Available at: <http://press.um.si>.

Univerzitetna
z a l o ž b a
Univerze v
M a r i b o r u

**2. nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih:
Varnost v lokalnih skupnostih
(29. november 2016, Murska Sobota, Slovenija)**

(konferenčni zbornik)

Uredniki:

dr. Gorazd Meško
dr. Katja Eman
Urška Pirnat

November 2016

University of
Maribor
P r e s s

**2nd National Conference on Local Safety and Security:
Safety and Security in Local Communities
(November 29th 2016, Murska Sobota, Slovenia)**

(conference proceedings)

Editors:

dr. Gorazd Meško

dr. Katja Eman

Urška Pirnat

November 2016

2. National Conference on Local Safety and Security: Safety and Security in Local Communities

GORAZD MEŠKO, KATJA EMAN & URŠKA PIRNAT

Abstract The conference proceedings present peer reviewed papers presented at the second national conference on local safety and security in Slovenia in November 2016. A lead topic of the conference is community policing, local crime prevention and the governmental strategies on local safety and security. Research papers present the development in efforts of evidence based crime prevention, policing and cooperation between local and state stakeholders in Slovenia. The papers in the proceedings discuss community policing in relation to geographic areas (the Pomurje region, Slovenia, Croatia, Hungary), specific safety problems (traffic safety, domestic violence), intermediate sanctions (mediation), and specific cultures (Roma communities) as well as police cooperation in Hungarian regions, local agencies and implementation of national strategies, corporate management of private and public institutions, local residents, evidence based social control (crime analysis and community victimization surveys), cyberspace, and crime analysis and crime prevention.

Keywords: • local communities • safety • security • community policing • Slovenia

CORRESPONDENCE ADDRESS: Gorazd Meško, Ph.D., Professor, University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Kotnikova 8, 1000 Ljubljana, Slovenia, email: gorazd.mesko@fvv.uni-mb.si. Katja Eman, Ph.D., Assistant Professor, University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Kotnikova 8, 1000 Ljubljana, Slovenia, email: katja.eman@fvv.uni-mb.si. Urška Pirnat, Junior Researcher, University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Kotnikova 8, 1000 Ljubljana, Slovenia, email: urska.pirnat@fvv.uni-mb.si.

DOI 10.18690/978-961-286-001-1 ISBN 978-961-286-001-1
© 2016 Univerzitetna založba Univerze v Mariboru
Dostopno na: <http://press.um.si>.

Kazalo / Table of Contents

KONFERENČNI PRIPEVKI / CONFERENCE PROCEEDINGS

Predgovor Gorazd Meško, Katja Eman & Urška Pirnat	1
Izkušnje Policijske uprave Murska Sobota pri izvajanju policijskega dela v skupnosti na območju Pomurja Experience of the Murska Sobota Police Directorate in the Implementation of Community Policing in the Pomurje Region Damir Ivančić & Boris Žibrat	3
Policijsko delo v lokalni skupnosti na Hrvaškem Community Policing in Croatia Marina Matulić Horvat & Krunoslav Gosarić	12
Sodelovanje Glavne policijske kapitanije županije Zala z lokalnimi skupnostmi Cooperation Between the Zala County Police Department and Local Communities Róbert Salamon	21
Policijsko sodelovanje z lokalnimi skupnostmi: sodelovanje Glavne policijske kapitanije županije Vas z lokalnimi skupnostmi v županiji Vas Police Cooperation with Local Communities: Cooperation Between the Vas County Police Department and Local Communities in the Vas County Gabriella Koncz	29
Zagotavljanje varnosti v lokalnih skupnostih – med lokalno izraženimi potrebami in pričakovanji ter državno določenimi strategijami Provision of Security/Safety in Local Communities – From Locally Expressed Needs and Expectations to State-defined Strategies Andrej Sotlar	37
Upravljanje in varnost v občinskih javnih zavodih: policijsko delo v skupnosti in varno izvajanje občinskih negospodarskih javnih služb	47

Corporate Management, Private and Public Security in Municipal Public Institutions: Community Policing and the Safe Performance of Municipal Non-commercial Public Service

Bojan Tičar & Katja Eman

Pomiritveni postopek: med mediacijo in policijskim delom v skupnosti 55

The Conciliation Procedure: Between Mediation and Community Policing

Benjamin Flander

Pregled ugotovitev viktimizacijskih študij v Sloveniji in njihova uporabnost pri zagotavljanju varnosti v lokalnih skupnostih 63

An Overview of Findings of Victimization Studies in Slovenia and Their Applicability in the Provision of Security/Safety in Local Communities

Gorazd Meško & Urška Pirnat

Policijsko delo v skupnosti – razkorak med teorijo in prakso (primer projekta: Posledice prometnih nesreč) 71

Community Policing – the Gap between Theory and Practice (The Example of the »Consequences of Traffic Accidents« Project)

Tomaz Tomaževic

Viktimizacija zaradi družinskega nasilja in policijsko delo v skupnosti: analiza stanja v Pomurju 79

Domestic Violence Victimization and Community Policing: An Analysis of the Situation in the Pomurje Region

Kaja Prislan, Srečko Felix Kroppe & Branko Lobnikar

Delovanje občanov v kibernetnem prostoru 99

Cybersecurity of Slovenia and its Citizens

Igor Bernik

Uporaba metod policijske analitike pri preprečevanju premoženjske kriminalitete v slovenskih urbanih okoljih 109

The Use of Police Analytics for the Prevention of Property Crime in Slovene Urban Environments

Rok Hacin & Katja Eman

Policijsko delo v romski skupnosti – primer uspešnega dela 119

Policing the Roma Community – An Example of Best Practice

Manuel Vesel

Predgovor

GORAZD MEŠKO, KATJA EMAN & URŠKA PIRNAT

V pričujočem zborniku predstavljamo prispevke, ki so rezultat dela programske skupine Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru z naslovom Varnost v lokalnih skupnostih (P5-0397 (A), 2015–2018), ki jo financira Agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije.

Tema letošnje nacionalne konference o varnosti v lokalnih skupnostih z mednarodno udeležbo je policijsko delo v skupnosti in zagotavljanje varnosti v lokalnih skupnostih. V zborniku so objavljeni recenzirani prispevki raziskovalcev Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru ter avtorjev iz slovenske policije, Hrvaške in z Madžarske.

Prispevki v zborniku obravnavajo policijsko delo v skupnosti v Pomurju in na Hrvaškem, zagotavljanje varnosti v lokalnih skupnostih na Madžarskem ter razmerja med nacionalnimi in lokalnimi dimenzijami zagotavljanja varnosti, pravnimi vidiki korporativnega upravljanja v zvezi z zasebno in javno varnostjo ter izvajanjem občinskih negospodarskih javnih služb, pomiritvenimi postopki in policijskim delom v skupnosti, viktimizacijske študije in njihovo uporabnost pri zagotavljanju varnosti v lokalnih skupnostih, prometno varnost, viktimizacijske vidike nasilja v družini in policijsko delo v Pomurju, delovanje občanov v kibernetnem prostoru, policijsko analitiko pri preprečevanju kriminalitete v urbanih okoljih in policijsko delo v romskih skupnostih v Sloveniji.

Vsebina je v veliki meri posvečena policijskemu delu v skupnosti, ki je ena izmed temeljnih usmeritev slovenske policije, ki si skupaj z lokalnimi skupnostmi in drugimi deležniki na področju varnosti prizadeva zagotavljati varnost prebivalcev Slovenije. Odlika zbornika je v predstavitvi pogledov praktikov, odločevalcev in raziskovalcev na področju varnosti, pri čemer je odlika vseh prispevkov v kontekstualizaciji ter implementaciji različnih pristopov zagotavljanja varnosti in prispevka različnih akterjev, od državnih, do lokalnih.

Avtorjem se zahvaljujemo za prispevke, Mestni občini Murska Sobota in Policijski upravi Murska Sobota pa za pomoč pri organizaciji druge nacionalne konference o

NASLOV UREDNIKOV: dr. Gorazd Meško, profesor, Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova 8, 1000 Ljubljana, Slovenija, e-pošta: gorazd.mesko@fvv.uni-mb.si. dr. Katja Eman, docentka, Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova 8, 1000 Ljubljana, Slovenija, e-pošta: katja.eman@fvv.uni-mb.si. Urška Pirnat, mlada raziskovalka, Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova 8, 1000 Ljubljana, Slovenija, e-pošta: urska.pirnat@fvv.uni-mb.si.

varnosti v lokalnih skupnostih ter konstruktivne predloge pri organizaciji tega pomembnega posveta. Zahvaljujemo se tudi recenzentoma dr. Zoranu Kanduču in dr. Darku Mavru, ki sta nam pomagala pri pripravi te publikacije.

Izkušnje Policijske uprave Murska Sobota pri izvajanju policijskega dela v skupnosti na območju Pomurja

DAMIR IVANČIĆ & BORIS ŽIBRAT

Povzetek Namen prispevka je prikazati razvoj policijske dejavnosti v Pomurju po osamosvojitvi Republike Slovenije z vidika aktualne strategije policijskega dela v skupnosti ter težave, s katerimi smo se pri tem srečevali v posameznih obdobjih. Prispevek se osredotoča predvsem na težave, s katerimi smo se in se še srečujemo pri implementaciji strategije v vsakdanje delo policijskih enot. Posebej pa bodo v prispevku predstavljene lastne dobre rešitve in prakse, ki smo jih večinoma začeli izvajati že precej pred letom 2013, ko je bila aktualna strategija policijskega dela v skupnosti sprejeta. Na Policijski upravi Murska Sobota smo že dokaj zgodaj spoznali, da se je vloga policije v družbi spremenila in da bodo potrebni drugačni pristopi pri izvajanju policijske dejavnosti, če bomo želeli zadovoljiti uporabnike svojih storitev v lokalnem okolju. Zato smo že leta 2010 začeli izvajati lasten projekt »Nazaj k ljudem«. Prav tako pa se zavedamo, da uspešno in učinkovito policijsko delo v skupnosti lahko zagotovimo le s celovitim pristopom k policijskemu poslanstvu, kar pomeni tako preventivno kot tudi represivno delovanje.

Ključne besede: • strategija • policijsko delo v skupnosti • projekt • policijske dejavnosti • policijska preventiva

NASLOV AVTORJEV: mag. Damir Ivančić, višji policijski svetnik, Policijska uprava Murska Sobota, Ulica arhitekta Novaka 11, 9000 Murska Sobota, e-pošta: damir.ivancic@policija.si. Boris Žibrat, policijski inšpektor I, inšpektor Sektorja uniformirane policije, Policijska uprava Murska Sobota, Ulica arhitekta Novaka 11, 9000 Murska Sobota, e-pošta: boris.zibrat@policija.si.

DOI 10.18690/978-961-286-001-1.2 ISBN 978-961-286-001-1

© 2016 Univerzitetna založba Univerze v Mariboru

Dostopno na: <http://press.um.si>.

Experience of the Murska Sobota Police Directorate in the Implementation of Community Policing in the Pomurje Region

DAMIR IVANČIĆ & BORIS ŽIBRAT

Abstract The present paper addresses the development of policing in the Pomurje region following Slovenia's independence, particularly with respect to the current community policing strategy, as well as on issues and challenges that had to be tackled in individual periods. The paper mainly focuses on problems, which were arising and continue to arise from the implementation of the community policing strategy in everyday tasks performed by the police. The paper pays special attention to the examples of best practices and solutions, which had been implemented by the Murska Sobota Police Directorate long before 2013, when the current community policing strategy was adopted. The Murska Sobota Police Directorate realised relatively early that the role of the police in society was changing and that alternative approaches to policing were required in order to meet the needs and expectations of the users of police services in the local community. Therefore, the Murska Sobota Police Directorate started implementing its own project entitled "Back to the People" ("Nazaj k ljudem") already in 2010. We are also aware of the fact that successful and effective community policing may only be provided by adopting a holistic approach to the very mission of the police, which ought to encompass both preventive and repressive activities.

Keywords: • strategy • community policing • project • policing • police prevention

CORRESPONDENCE ADDRESS: Damir Ivančič, M.Sc., senior police adviser, police chief, Police Authority Murska Sobota, Ulica arhitekta Novaka 11, 9000 Murska Sobota, email: damir.ivancic@policija.si. Boris Žibrat, police inspector I, inspector of uniformed police sector, Police Authority Murska Sobota, Ulica arhitekta Novaka 11, 9000 Murska Sobota, email: boris.zibrat@policija.si.

DOI 10.18690/978-961-286-001-1.2 ISBN 978-961-286-001-1
© 2016 University of Maribor Press
Available at: <http://press.um.si>.

1 Uvod

Večina sedanjih vodstvenih delavcev Policije se je z angleškim pojmom »community policing« prvič srečala na Visoki policijsko-varnostni šoli in kasneje na Fakulteti za varnostne vede Univerze v Mariboru. In čeprav bi naj šlo za neki nov pristop in filozofijo policijskega dela, smo slušatelji po temeljitem premisleku ugotovili, da smo to »nekoč« že delali oziroma še delamo. Ne nazadnje je osnovne principe izoblikoval že Sir Robert »Bobby« Peel leta 1928, ko je v Londonu prevzel vodenje metropolitanske policije, prve profesionalne uniformirane policijske enote na svetu, ko je zapisal, da je zmožnost policije, da izvaja svoje dolžnosti, odvisna od privolitve javnosti. Če te privolitve ni, potem tudi policija ne more biti uspešna pri svojem delu (Durham Police, n. d.).

V času osamosvajanja Slovenije in tja do leta 1995 smo v policiji počeli točno to, čeprav za svoje početje nismo uporabljali učenih angleških izrazov. Z izvedbo projekta Javne varnosti leta 1996 pa se je situacija precej spremenila. Ukinilo se je ogromno policijskih oddelkov, ki so bili zelo močno vpeti v življenje lokalnega prebivalstva, policisti, ki so do tedaj izvajali vse policijske naloge, so postali specialisti za ozka področja dela, drastično se je zmanjšalo število policijskih okolišev (v primerjavi s predhodnimi varnostnimi okoliši), zmanjšalo se je število policistov na terenu in še bi lahko naštevali. Končni učinek je bil, da smo se ljudem odtujili, posledično pa tudi izgubili zaupanje državljanov, ki smo si ga v časih osamosvajanja tako težko prislužili. Stanje smo po izgubljenem desetletju poskušali izboljšati z uvajanjem strategije preventivnega dela, ki smo ga podprli tudi z računalniško aplikacijo za evidentiranje in spremljanje tega dela, kar pa ni dalo zelenih rezultatov (Usmeritve za preventivno policijsko delo, 2008).

Na Policijski upravi Murska Sobota smo zaznali, da slednjemu pristopu nekaj manjka, zato smo leta 2010 začeli izvajati lastni projekt s pomenljivim imenom »Nazaj k ljudem«, ki ga danes praktično in učinkovito izvajamo v okviru implementacije aktualne strategije. Tako vodstvo kot tudi policisti, ki neposredno izvajajo naloge na terenu, še vedno ugotavljamo, da je pri doslednem uvajanju principov policijskega dela v skupnosti (PDS), kar nekaj ovir oziroma težav – od organizacijskih, kadrovskih in zakonodajnih. Kljub temu pa smo lahko zmerni optimisti, saj je napredek viden in vse kaže, da smo premostili začetne težave, ki se pojavljajo na začetku uveljavljanja novih nadzorstvenih strategij in filozofij (Meško, 2015).

2 Izvajanje v skupnost usmerjenih policijskih dejavnosti pred sprejetjem strategije policijskega dela v skupnosti

Kot je bilo uvodoma omenjeno je na delo policije na lokalnem nivoju imel zelo velik in negativen vpliv projekt »Policija na lokalni ravni«, ki je v praksi zaživel leta 1996. V Pomurju so se dobesedno čez noč ukinili štirje policijski oddelki, ki so jih sicer nadomestile policijske pisarne, vendar pa te na terenu niso nikoli popolnoma zaživele. V praksi je to pomenilo, da se je vodja varnostnega okoliša – »policist univerzalec«, ki je opravljal vse policijske naloge, preobrazil v vodjo policijskega okoliša – specializiranega

policista, ki se ni več ukvarjal z vsemi policijskimi nalogami, temveč je bila večina njegovih nalog preventivne narave (Anželj, 2009). Seveda so novopečeni vodje policijskih okolišev, ki jih je bilo približno za polovico manj kot prej vodij varnostnih okolišev, to svojo novo vlogo z veseljem sprejeli in jo dosledno upoštevali, reševanje problematike prometne varnosti ter javnega reda in miru so prepustili kolegom v patroljah, reševanje kriminalitete pa kolegom v lokalnih kriminalističnih skupinah. V bolj odročnih predelih Pomurja so tako občani videvali policiste le še poredko, policijske pisarne pa so v času uradnih ur praviloma samevale.

Stanje je še dodatno poslabšala reorganizacija v obdobju pred vstopom Republike Slovenije v schengensko območje konec leta 2007, ko so se na enotah ob meji z Republiko Hrvaško tudi formalno formirale skupine policistov, namenjenih izključno za varovanje zunanje meje, večina kadra pa je bila zagotovljena iz kvote »splošnih« policistov, ki so do takrat izvajali t. i. splošne policijske naloge. Naenkrat so sicer nekatere lokalne skupnosti ob meji z Republiko Hrvaško imele spet zavidljivo prisotnost policije na terenu, vendar se ti policisti niso ukvarjali z njihovimi težavami, marsikje so te lokalne skupnosti celo izpostavljale, da so občani podvrženi prekomernemu policijskemu nadzoru. Ko so bile nato leta 2008 izdane »Usmeritve za preventivno policijsko delo«, ki so se nadgradile tudi z računalniško aplikacijo za evidentiranje teh aktivnosti, je postala policijska preventiva še bolj »popularna« in »všečna« pri vodjih policijskih okolišev (vedno bolj pa tudi pri ostalih policistih), saj so se v aplikacijo neutrudno vnašale aktivnosti, ki pa s situacijsko preventivo velikokrat niso imele nobene zveze. S slednjim se je samo izboljševala statistika ukrepov. V tej zvezi smo na PU v letu 2008 tudi ustanovili delovno skupino za spremljanje in evidentiranje preventivnega dela. V letu, ko je bila aplikacija uvedena, je bilo v Pomurju izvedenih 548 vnosov, leta 2013 pa je ta številka narasla na kar 1.653 in ugotovljeno je bilo, da jih večina tja ne sodi, ker so jih pristojni vodstveni delavci nekritično verificirali. Da so se aktivnosti dejansko vnašale v aplikacijo v nasprotju z navodili, kaže tudi podatek, da je bilo leta 2013 v 1.653 evidentiranih preventivnih aktivnosti policije vključenih 26.300 oseb, leta 2015 pa v 517 aktivnosti 29.210 oseb, kar kaže na kvaliteto in skrbno načrtovanje izvedenih aktivnosti v lanskem letu.

Študije primerov, analize in prakse so pokazale, da je policija s svojim reaktivnim odzivanjem na odklonske pojave precej nemočna in da je preventiva cenejša kot samo represija. Vsi, ki kakorkoli prispevamo k varnosti, smo lahko dobri pri svojem delu, vendar če ne izhajamo iz vzrokov problemov in če ni **partnerskega sodelovanja**, ki mora temeljiti na **zaupanju**, potem je to tek na kratke proge.

Iz razloga, da se policija »spet« načrtno in operativno vrne k lokalni skupnosti ter skupaj z njo rešuje problematiko, ki se nanaša na področje dela policije ali z nasveti pomaga reševati problematiko iz drugih delovnih področij, je na PU MS zaživel projekt »Nazaj k ljudem«. Namen projekta je bil poenotenje pristopa k delu, usmerjenega k ljudem, v lokalno skupnost na območju celotne policijske uprave in vzpostavitev dvosmerne komunikacije pri reševanju varnostnih problemov v lokalni skupnosti. Kakor tudi

predstaviti delo policije in njenih pooblastil za zmanjšanje pritožb in seveda doseči, da se bo delo izvajalo tako, da bo učinkovito ter ukrepi sledljivi in preverljivi. Seveda je poudarek bil in je še tudi danes na sodelovanju med lokalno skupnostjo in policijo v Pomurju z namenom iskanja in ugotavljanja ustreznih ali boljših rešitev, ki bi v dejanskem pomenu prispevale k obojestranskemu zaznavanju in reševanju problemov v lokalni skupnosti oziroma k nadgradnji partnerskega sodelovanja.

Rezultati opravljenega dela Policijske uprave Murska Sobota v letu 2010 in prvi polovici leta 2011, okrogla miza z naslovom »Sodelovanje lokalne skupnosti in policije«, ki je bila izvedena 11. 3. 2011 na Policijski upravi Murska Sobota, anketa na temo projekta »Nazaj k ljudem« ter sodelovanje med lokalno skupnostjo in policijo v Pomurju so pokazali, da je projekt »Nazaj k ljudem« in z njim povezane aktivnosti ter naloge prinesel novo dimenzijo v policijsko delovanje, usmerjeno v skupnost na območju Pomurja. Na podlagi opravljenega dela in rezultatov je bila podana ocena, da so rezultati oziroma odzivi spodbudni, da je sodelovanje dobro in da je varnostna situacija ugodna. Kot izziv pa je bilo dano, da bo treba več delati na skupnem postavljanju ciljev, spremljanju učinkovitosti in sprejemanju odgovornosti.

Okrogla miza z naslovom »Sodelovanje lokalne skupnosti in policije«, kot prva tovrstna v pomurskem prostoru, je bila organizirana v sodelovanju z lokalno skupnostjo – pomurskimi občinami, Fakulteto za varnostne vede Univerze v Mariboru in mediji. Okrogla miza je omogočila izmenjavo informacij, dobrih in slabih praks glede sodelovanja lokalne skupnosti in policije v pomurskem prostoru, s poudarkom, da mora vsak sprejeti svoj del odgovornosti in da je samo partnersko sodelovanje tisto, ki bo prispevalo k varnostni blaginji v lokalni skupnosti. Glede na to, da se pred samo izvedbo projekta niso izmerili ali pa evidentirali takrat določeni podatki, katere bi lahko primerjali s sedanjimi, je sama raziskava prepuščena občutku izražanja vsakega posameznika.

Ne moremo pa mimo dejstva, da brez težav ne gre. Problemi so in bodo tudi v prihodnosti. Pojavljajo se tako organizacijske kot kadrovske težave, finančne težave oziroma pomanjkanje sredstev, težave glede neznanja in neizkušenosti, ni zanimanja za tovrstno obliko dela ali pa obstaja nerazumevanje za to obliko dela, različno pojmovanje varnosti, nedorečene vloge posameznih institucij, interesi posameznikov, ki so nad interesi ljudi v skupnosti, in še bi lahko našteali. Dejstvo pa je tudi, da se tovrstna oblika dela lažje uvede v manjših okoljih kot v večjih. Pomembno je, da ta način dela sprejmemo v čim večjem številu, tako policisti kot prebivalci v lokalni skupnosti, zato je še toliko bolj pomembno usposabljanje, komuniciranje in inovativnost vseh nas.

»Če ne poznaš ljudi v lokalni skupnosti, tudi ne veš, kaj se dogaja v lokalni skupnosti.«

3 Implementacija strategije policijskega dela v skupnosti v delo Pomurske policije

Ko je bila februarja 2013 sprejeta Strategija policijskega dela v skupnosti, je PU Murska Sobota v okviru projekta »Nazaj k ljudem«, v veliki meri že uspela spremeniti miselnost vodij enot in vodij policijskih okolišev glede pristopa k policijskemu delu in ga približati ciljem, ki jih predvideva strategija. Največji problem, ki smo ga zaznali pa je bil »preklop« v miselnosti ostalih policistov.

Ker smo tudi sami zaznali nekakšen zastoj pri implementaciji strategije, smo aprila 2014 izvedli delavnico »Policijsko delo v skupnosti v teoriji in praksi«, ki so se ga udeležili komandirji vseh enot in vsi vodje policijskih okolišev, sodelovala pa sta tudi direktor PU in vodja Sektorja uniformirane policije. V okviru delavnice so udeleženci izpolnili tudi vprašalnike glede razlikovanja med PDS in preventivnim delom, katerega rezultati so pokazali, da tudi vsi udeleženci še vedno popolnoma ne ločijo razlik med obema pristopoma, vendar pa se zavedajo svojih nalog in poslanstva ter da morajo biti pri svojem delu operativni. Udeleženci so tudi izpostavili problem, da se policiji nalaga preveč nalog, ki po svoji naravi ne sodijo v policijsko delo, kakor tudi, da sam koncept ruši »inkasantstvo« pri izvajanju nadzora v cestnem prometu.

V tem času so na Policijski akademiji že potekala usposabljanja multiplikatorjev, ki so nato konec leta 2014 in v začetku 2015 izvedli usposabljanje policistov na matičnih upravah. Na naši PU so usposabljanje izvedli 4 multiplikatorji, ki so usposobili 386 policistov oz. 85 % vseh pooblaščenih delavcev na PU. Vsi udeleženci so na koncu usposabljanja izpolnili tudi anketni vprašalnik. Analiza vprašalnikov je pokazala, da so udeleženci nadpovprečno visoko ocenili izvedbo usposabljanj, pripravljenost multiplikatorjev ter zanimivost tem in metod (ocene med 4 in 5). Z nekoliko nižjimi ocenami (vendar redko z manj kot 3) pa so ocenili uporabnost vsebin v praksi, in sicer iz razloga nepripravljenosti občanov za sodelovanje, glede samostojnosti in samoiniciativnosti glede pristopa k delu (preveč naročil in odrejanja nalog s strani vodstva), bili pa so tudi samokritični glede lastnih komunikacijskih sposobnosti za delo z ljudmi (pomanjkanje tovrstnih usposabljanj).

Marca 2015 smo ponovno organizirali delovni posvet za vse vodstvene delavce policijskih enot in notranje organizacijskih enot ter vodje policijskih okolišev, ki sta se ga tudi tokrat udeležila direktor PU in vodja Sektorja uniformirane policije. Na posvetu so bili predstavljeni rezultati po zaključku usposabljanja pooblaščenih uradnih oseb, enote pa so predstavile izvajanje strategije v praksi. Skupne ugotovitve posveta so bile, da je napredek sicer viden, a se v praksi še vedno pojavlja precej težav, in sicer:

- pomanjkanje sredstev za izvajanje preventivnih in promocijskih aktivnosti;
- razhajanje med strategijo PDS in ostalimi strategijami, predvsem strategijo na področju nadzora cestnega prometa;

- aktivnosti na področju PDS na enotah izvajajo še vedno pretežno vodje policijskih okolišev in starešine, ostali policisti pa redko, ker je tovrstno delo težko vrednotiti;
- prepogosto se iščejo opravičila za našo nemoč, namesto da bi se poskušale poiskati rešitve;
- kot največje ovire za izvajanje strategije v praksi so prisotni navedli še: preveč represivna naravnost policistov, nezmožnost vrednotenja takega dela, slabe komunikacijske sposobnosti policistov, nesamostojnost policijskih enot in nepripravljenost občanov in drugih subjektov za sodelovanje.

Kot možne rešitve za izboljšanje stanja pa so prisotni navedli:

- usposabljanja s področja komunikacije in javnega nastopanja;
- zamenjava preživelih pristopov (plakati, zloženke) s sodobnejšimi (elektronski mediji, pametna vizitka);
- ustrezno vrednotenje tovrstnega dela;
- izvedba neodvisnih anket med občani, ki se morajo periodično ponavljati;
- boljše promoviranje strategije na vseh ravneh (državni, regionalni in lokalni) tako občanom kot ostalim subjektom, s katerimi sodelujemo.

Ugotovili smo tudi, da smo dosegli napredek na tem področju in da v Pomurju že dalj časa izvajamo nekaj zelo uspešnih projektov, ki jih je treba nadaljevati obenem pa iskati tudi nove rešitve in pristope. Uspešnost tovrstnega pristopa k izvajanju policijske dejavnosti se je konec lanskega leta pokazala tudi v okviru t. i. migrantske krize, ko smo skupaj z lokalnim prebivalstvom in občinami, drugimi državnimi organi ter subjekti civilne družbe uspeli zadeve obvladovati kljub zaostrenim varnostnim razmeram ter težki in na trenutke nezavidljivi situaciji.

4 Primeri dobrih praks na področju policijskega dela v skupnosti na območju PU Murska Sobota

V Pomurju smo v zadnjih desetih letih pripravili in izvedli veliko odmevnih in zanimivih projektov, ki so imeli predvsem cilj približati policijsko delo širši javnosti ter izboljšati stanje varnosti v lokalnem in regionalnem okolju. V nadaljevanju bomo našli nekaj najodmevnejših, ki so skozi leta izvajanja postali tudi zelo prepoznavni in uspešni.

Policijska postaja Lendava je v sodelovanju s Svetom za preventivo Občine Lendava leta 2009 uspešno nadgradila državni projekt »Policist Leon svetujek«. Po podobi animiranega junaka »Policista Leona« je SPV izdelal **lutko – kostum v naravni velikosti**, ki vse do danes razveseljuje otroke (pa tudi odrasle) v vrtcih, šolah in na različnih preventivnih dogodkih v Pomurju, velikokrat pa so si ga zaradi atraktivnosti zaželeli tudi organizatorji dogodkov drugje po Sloveniji.

Odlično sodelovanje z romsko skupnostjo smo v letu 2010 obogatili še za projekt v sodelovanju z romskim radiem ROMIC po imenu »**Vi sprašujete, policija odgovarja**«. V sprva mesečnih oddajah (lani smo število nekoliko zmanjšali) poslušalcem predstavljamo aktualne teme z vseh področij policijskega dela (promet, javni red in mir, kriminaliteta), delimo preventivne nasvete s področja varovanja življenja in premoženja, predstavljamo policijska pooblastila in podobno.

Zelo smo ponosni tudi na projekt **sodelovanja z motorističnimi klubi v Pomurju**, ki smo ga začeli izvajati v letu 2007, ko smo po izredno krvavem davku, ki so ga leta 2006 na pomurskih cestah plačali motoristi (7 mrtvih), pred začetkom nove motoristične sezone prvič organizirali posvet s predstavniki moto klubov. Teh je danes v Pomurju že preko 20, njihovi člani pa se z veseljem in množično udeležujejo treningov varne vožnje, predavanj in preventivnih dogodkov, ki jih organiziramo skupaj, ob pomoči in sodelovanju drugih zainteresiranih subjektov (šole vožnje, zavarovalnice, zavodi, prometno-varnostni centri). O uspešnosti tega projekta najbolje pričajo naslednje številke: leta 2006 je bilo v Pomurju registriranih 1.063 motornih koles (125 ccm in več), v prometnih nesrečah pa je umrlo 6 voznikov in en sopotnik, danes je registriranih motornih koles preko 3.300, število umrlih pa v zadnjih petih letih ni preseгло števila iz leta 2006. V kar nekaj sezonah smo na tem področju dosegli tako želeno »vizijo nič« (2010, 2012). Inšpektorja Sektorja uniformirane policije sta projekt uspešno predstavila tudi na III. mednarodnem simpoziju »Interdisciplinarnost logistike i saobraćaja«, leta 2012 v Sarajevu.

Že leta 2005 smo začeli organizirati tradicionalna letna delovna srečanja z župani, poslanci in načelniki upravnih enot z območja Pomurja, na katerih jim predstavimo stanje varnosti v preteklem koledarskem letu in na katerih se odkrito pogovorimo o problemih, ki jih pestijo, in poskušamo najti rešitve.

»Akademija detektiva Frančka«, ki že od leta 2010 poteka v Termah Banovci, je projekt Policijske postaje Ljutomer, v katerem intenzivno sodelujejo vse enote z naše PU (ter tudi kolegi z drugih PU), je postala prava blagovna znamka, zaradi katere družine v času zimskih počitnic obiščejo prav Terme Banovci, kjer otroci zaradi predavanj, delavnice in iger vlog spoznajo policijski poklic in se naučijo prepoznati različne nevarnosti ter kako se jim izogniti.

»**Pametna vizitka**« je eden novejših projektov, pod katerega se je podpisala PP Lendava. Gre za moderen pristop k ozaveščanju ciljnih skupin na različne vidike varnosti. Prejemnik vizitke s pametnim telefonom odčita QR kodo, preko katere si nato na platformi You Tube ogleda filme s preventivno vsebino, nekatere so celo posneli kolegi s PP Lendava.

Dobre in uspešne projekte razvijamo še naprej, seveda pa razmišljamo tudi o novih ter policiste in ostale zaposlene spodbujamo k inovativnosti in iskanju novih pristopov in rešitev. Žal smo pri izvajanju velikokrat tudi omejeni zaradi že omenjenih razlogov.

Literatura

- Anželj, D. (2009). Reorganizacija slovenske policije. V T. Pavšič Mrevlje (ur.), *Zbornik povzetkov: varstvoslovje med teorijo in prakso, 10. slovenski dnevi varstvoslovja* (str. 37). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede Univerze v Mariboru.
- Durham Police (n. d.). *Sir Robert Peel 's Principles of Law Enforcement 1829*. Pridobljeno na https://www.durham.police.uk/About-Us/Documents/Peels_Principles_Of_Law_Enforcement.pdf
- Meško, G. (2015). Pregled raziskovanja in izhodišča za raziskovanje v projektu varnost v lokalnih skupnostih v Sloveniji. V G. Meško (ur.), *Varnost v lokalnih skupnostih: zbornik prispevkov* (str. 17–25). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede Univerze v Mariboru. Pridobljeno na <https://www.fvv.um.si/vls/Zbornik-VLS-2015.pdf>
- Ministrstvo za notranje zadeve, Policija (2008). *Usmeritve za preventivno policijsko delo*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve, Policija.
- Ministrstvo za notranje zadeve, Policija. (2013). *Strategija policijskega dela v skupnosti*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve, Policija.

Policijsko delo v lokalni skupnosti na Hrvaškem

MARINA MATULIĆ HORVAT & KRUNOSLAV GOSARIĆ

Povzetek Republika Hrvaška že več kot desetletje uvaja koncept policijskega dela v skupnosti in uresničuje strategijo povezovanja policije z državljanji in lokalno skupnostjo, v tem smislu pa se policijsko delo vedno bolj usmerja v preventivno dejavnost. Namen prispevka je prikazati, kako je Republika Hrvaška uspešno vpeljala policijsko delo v skupnosti z ustanovitvijo svetov za prevencijo v mestih, mestnih četrtih in občinah ter skozi različne projekte, katerih namen je preprečevanje kriminalitete. Pregledali smo razvoj in delovanje svetov za prevencijo, svetov za varnost in organizacijske enote policije in njihovo usmerjenost in povezanost z lokalno skupnostjo. Pozornost smo namenili tudi projektom za preprečevanje kriminalitete, ki so se izvajali na lokalni ravni, in izpostavili sejem prevencije in varnosti kot primer dobre prakse in mednarodnega sodelovanja. Glavne ugotovitve prispevka so, da Republika Hrvaška uspešno implementira policijsko delo v skupnosti, cilji strategije so postavljeni dolgoročno, v prid uspešnosti pa govori tudi mednarodna prepoznavnost preventivnih akcij.

Ključne besede: • policijsko delo v lokalni skupnosti • preprečevanje kriminalitete • županija Međimurska • Policijska uprava međimurska • Republika Hrvaška

NASLOV AVTORJEV: Marina Matulić Horvat, Policijska uprava Međimurska, Jakova Gotovca 7, HR-40 000 Čakovec, Hrvaška, e-pošta: mmatulichorvat@mup.hr. Krunoslav Gosarić, Policijska uprava Međimurska, Jakova Gotovca 7, HR-40 000 Čakovec, Hrvaška, e-pošta: krunoslav.gosaric@mup.hr.

DOI 10.18690/978-961-286-001-1.3 ISBN 978-961-286-001-1
© 2016 Univerzitetna založba Univerze v Mariboru
Dostopno na: <http://press.um.si>.

Community Policing in Croatia

MARINA MATULIĆ HORVAT & KRUNOSLAV GOSARIĆ

Abstract The Republic of Croatia has been introducing the concept of community policing and implementing the strategy aimed at establishing cooperation between the police, citizens and local communities for more than a decade. In this respect, policing is increasingly focusing on preventive activities. The present paper shows that the Republic of Croatia was able to successfully implement community policing by establishing prevention councils in cities, city districts and municipalities, and by undertaking numerous projects aimed at crime prevention. The paper examines the development and functioning of prevention councils, security councils and relevant organisational units within the police, as well as their interaction and cooperation with local communities. It also focuses on several crime prevention projects, which were implemented at the local level, and stresses the importance of the prevention and security trade fair, which is an example of best practice and excellent international cooperation. The paper concludes by emphasising that the Republic of Croatia is successfully implementing the community policing strategy, that the strategy is based on long-term objectives and that the international visibility of preventive actions is proof of Croatia's success in this field.

Keywords: • community policing • crime prevention • Međimurje County
• Međimurje Police Directorate • Republic of Croatia

CORRESPONDENCE ADDRESS: Marina Matulić Horvat, Police Authority Međimurska, Jakova Gotovca 7, HR-40 000 Čakovec, Croatia, email: mmatulichorvat@mup.hr. Krunoslav Gosarić, načelnik, Police Authority Međimurska, Jakova Gotovca 7, HR-40 000 Čakovec, Croatia, email: krunoslav.gosaric@mup.hr.

DOI 10.18690/978-961-286-001-1.3 ISBN 978-961-286-001-1
© 2016 University of Maribor Press
Available at: <http://press.um.si>.

1 Uvod

Kriminaliteta in strah pred kriminaliteto, kot njena posledica, predstavljata velik problem v vsaki sodobni družbi, saj vplivata na kvaliteto življenja občanov. Posledica kriminalitete so izguba človeških življenj, ogrožanje zdravja in telesne nedotakljivosti kot tudi velika materialna škoda. Obstajajo jasni pokazatelji o tem, da jasno načrtovane strategije, programi in aktivnosti vplivajo na vidno zmanjševanje kriminalitete, dvig občutka varnosti in kvalitete življenja občanov in da prinašajo dolgoročne koristi v obliki zmanjševanja stroškov delovanja kazenskoprnega sistema. Zaradi omenjenih razlogov se je v 70. in 80. letih preteklega stoletja v Združenih državah Amerike in državah zahodne Evrope začel velik razvoj in usmerjenost na preprečevanje kriminalitete, pri čemer ima policija nezamenljivo mesto. Za začetek resnega razvoja preprečevanja kriminalitete v lokalni skupnosti v Republiki Hrvaški lahko označimo organizacijo Konference šefov policije evropskih glavnih mest leta 2003 v Zagrebu. Na omenjenem srečanju je bil sprejet zaključek, da je uspešno preprečevanje kriminalitete v veliki meri odvisno od sposobnosti policije prepoznati potrebe skupnosti in vključevanja občanov v preprečevanje kriminalitete. V tem smislu je Republika Hrvaška že leta 2003 začela z uvajanjem policijskega dela v skupnosti. Po uresničitvi začrtanih ciljev z vidika 'stik s policijo' oz. 'policija v lokalni skupnosti' se prevenciji namenja vedno večja pozornost, rezultat pa se odraža v ustanovitvi prvih svetov za prevencijo v mestih, mestnih četrtih in občinah.

Od leta 2004 do danes je bilo v Republiki Hrvaški ustanovljenih več kot 210 svetov za prevencijo. V letu 2009 so bila na Ministrstvu za notranje zadeve v sklopu nadaljnjega dela na področju preprečevanja kriminalitete ustanovljena delovna mesta 'policistov za področje prevencije'. Ta delovna mesta so visoko rangirana in se po sistemizaciji nahajajo v samem vrhu, to je v Uradu glavnega ravnatelja ravnateljstva policije, ki vodi sedež Službe za prevencijo. Omenjena delovna mesta so visoko rangirana tudi na policijskih upravah in umeščena v Urade načelnikov policijskih uprav.

Vzporedno z omenjenimi reformami je v sodelovanju s strokovnjaki policije Republike Nemčije, Zvezne pokrajine Baden Württemberga, in Ravnateljstva policije ter policijskih uprav Ministrstva za notranje zadeve Republike Hrvaške v okviru EU IPA 2008 »Twinning-Light« – projekta »Krepitev kapacitet Ministrstva za notranje zadeve na področju preprečevanja kriminalitete« v februarju 2013 nastal tudi Priročnik za preprečevanje kriminalitete. Pomembno je omeniti, da so bile v sklopu Priročnika za preprečevanje kriminalitete poleg mnogih koristnih informacij, nasvetov in njihove uporabe v praksi na Ministrstvu za notranje zadeve, Ravnateljstvu policije sprejete tudi prve konkretne »Smernice za preprečevanje kriminalitet«. Te smernice se danes uporabljajo na policijskih upravah na področjih prevencije širom Republike Hrvaške.

Smernice za preprečevanje kriminalitete v Republiki Hrvaški temeljijo na mednarodnih konvencijah, Ustavi Republike Hrvaške (Ustav Republike Hrvatske, 1990), Zakonu o policiji (Zakon o policiji, 2011) in Zakonu o policijskih zadevah in pristojnostih ter drugih pozitivnih predpisih Republike Hrvaške (Zakon o policijskim poslovanju i ovlastima,

2009). Ko govorimo o preprečevanju kriminalitete na področju županije Međimurske, katero teritorialno pokriva Policijska uprava međimurska, je treba omeniti, da je to ena od najmanjših obstoječih enot znotraj Ministrstva za notranje zadeve Republike Hrvaške. Nahaja se na severozahodu Hrvaške, prometno z Evropo najbolj povezanem delu, omejena z naravnimi mejami – reko Muro na severu in vzhodu ter reko Dravo na jugu. Na površini 730 km², v najgosteje naseljeni občini v regiji, se nahajajo tri mesta, in sicer Čakovec, Prelog in Mursko Središče, 22 občin in 130 naselij, kjer glede na zadnji popis prebivalstva prebiva 113.804 prebivalcev.

2 Policijsko delo v skupnosti in projekti preprečevanja kriminalitete

Kot se je prevenција razvijala na področju cele Republike Hrvaške, tako so bila leta 2004 tudi na Policijski upravi međimurski ustanovljena delovna mesta t. i. kontaktnih policistov (hrv. kontakt-policaјac). Nadalje so leta 2010 v Uradu načelnika Policijske uprave međimurske ustanovljena in zapolnjena delovna mesta 'policistov za prevenčijo' (hrv. policijski službenik za prevenčiju). Področje prevenčije na Uradu načelnika vodi sam namestnik načelnika policijske uprave. Področje prevenčije vključuje koordinacijo vseh organizacijskih enot, ki se ukvarjajo z različnimi vidiki prevenčije, kot so krepitev sodelovanja z drugimi državnimi organi, institucijami, agencijami, znanstvenimi in izobraževalnimi ustanovami, mednarodnimi in nevladnimi organizacijami kot tudi s policijami drugih držav na področju izvajanja preventivnih programov.

S preventivnimi ukrepi se meščane senzibilizira za vzroke nevarnosti. Prav tako se ti ukrepi nanašajo na samozaščito, tako da se kazniva dejanja vnaprej preprečujejo ali pa se prepreči njihov poskus, pri čemer nastale posledice nezakonitega ravnanja privedejo do najmanjše možne stopnje. Da bi bili preventivni programi, projekti in aktivnosti uspešni, je bilo treba doseči multidisciplinarnost, kar je uresničeno z oblikovanjem prvih svetov za prevenčijo na območjih mest oziroma občin. V Međimurski občini so bili do sedaj ustanovljeni trije sveti za varnost, ki delujejo na območjih mest Čakovec (2004), Prelog (2008) in Mursko Središče (2009). Kot vodilno telo pa je bil leta 2012 ustanovljen Svet za prevenčijo županije Međimurje.

Policijska uprava međimurska poleg omenjenih načinov preventivnega delovanja pod nadzorom in v sodelovanju s Službo prevenčije Ravnateljstva policije od leta 2010 dalje izvaja nacionalne preventivne programe, kot so: »Živim življenje brez nasilja«, »Manj orožja, manj tragedij«, »Imam izbiro«, »Zdrav za 5« ter nacionalno preventivno akcijo »Skupaj«.

Nacionalni preventivni projekt »Živim življenje brez nasilja« izvajata Ministrstvo za notranje zadeve in Ministrstvo za znanost, izobraževanje in šport v sodelovanju z organizacijami civilne družbe. Gre za projekt primarne prevenčije, ki je usmerjen na preprečevanje nasilja nad ženskami, nasilja v družini ter v izgradnjo kulture nenasilja in tolerance. Policijska uprava međimurska ga izvaja od leta 2010. Preventivni projekt »Imam izbiro« Policijska uprava međimurska izvaja v sodelovanju z izbranimi osnovnimi šolami na področju županije Međimurje od leta 2012. Namen projekta »Imam

izbiro« je krepitev primarne prevencije vrstniškega nasilja in vandalizma ter nasilja v družini in nasilja nad ženskami, rizičnimi skupinami ter družbeno nesprejemljivo vedenje otrok in mladih, zlorabe drog in ostalih sredstev odvisnosti, zmanjševanje tveganja za trgovino z ljudmi in krepitev prometne kulture.

Nacionalni preventivni projekt »Zdrav za 5« izvajamo od leta 2012. Gre za skupni projekt Ministrstva za notranje zadeve, Ministrstva za zdravje in Ministrstva za varstvo okolja ob podpori Ministrstva za znanost, izobraževanje in šport. Namen projekta je preprečevanje odvisnosti in promocije družbeno sprejemljivega vedenja ob razvijanju socialno emocionalnih veščin pri otrocih in mladostnikih, dviganje nivoja samozavesti pri ohranjanju življenjskega, šolskega in delovnega okolja ter dviganje nivoja samozavesti pri odgovornosti za zaščito lastnega in tujega zdravja in varnosti.

Policijska uprava međimurska izvaja nacionalni preventivni projekt »Manj orožja, manj tragedij« od leta 2007. Glavni cilj kampanje je zaščita življenja in osebne varnosti občanov, senzibiliziranje javnosti in spodbujanje občanov k prostovoljni predaji nezakonitega orožja, streliva in eksplozivnih stvari ter dviganje zavesti občanov o posledicah, ki jih lahko izzove nepooblaščen in nepazljivo ravnanje z orožjem, strelivom in eksplozivnimi sredstvi, ter odsotnost kakršnih koli sankcij, če se oseba odloči za prostovoljno predajo nezakonitega orožja, streliva in eksplozivnih stvari.

Od konca leta 2014 se na nacionalnem nivoju izvaja preventivna akcija »Skupaj«, ki je usmerjena na preprečevanje trgovine z ljudmi. Najučinkovitejši instrumenti pri reševanju tega problema so pravilna in ciljna edukacija, senzibilizacija in sistematična prevencija. Izmed najbolj zgodnjih lastnih preventivnih projektov Policijske uprave međimurske, ki potekajo že od leta 2004, velja omeniti projekte »Zaščitimo svoje kolo«, »Alkohol ni cool« in »Coolijada«. Z leti so se omenjeni projekti izpopolnjevali skozi projektni model Beccaria, a nastajali so tudi novi, kot so »Video nadzor mesta Čakovec«, specialno vozilo »DANE«, »Skupaj do večje varnosti« in niz drugih preventivnih akcij ter aktivnosti.

Preventivni projekt »Zaščitimo svoje kolo« se od leta 2004 izvaja v sodelovanju s Svetom za prevencijo mesta Čakovec. Gre za enega prvih takšnih projektov na področju Republike Hrvaške. V letu 2014 je v sodelovanju s Svetom za prevencijo mesta Varaždin, Policijske uprave varaždinske in Fakultete za organizacijo in informatiko projekt nadgrajen in prenesen na spletno stran. Sedaj obstaja na spletu aplikacija »Međimurska kolesa«, kjer lahko meščani zelo hitro registrirajo svoje kolo, ki je istočasno povezana s sistemom policije, kjer se spremljajo tatvine, kraji tatvin in ostali parametri, pomembni za najdbo ukradenega kolesa. Preventivni projekt Policijske uprave međimurske, imenovan »Alkohol ni cool«, poteka od leta 2004 in je prav tako nastal v sodelovanju s Svetom za prevencijo mesta Čakovec. Projekt se ukvarja s preusmerjanjem pozornosti na varnost in zaščito mladih, še posebej z izobraževanjem, ozaveščanjem in opozarjanjem na škodljive posledice uživanja in uporabe alkoholnih pijač na zabavah v restavracijah, lokalih in diskotekah kot tudi kupovanje alkoholnih pijač v trgovinah. Udeleženci projekta so s timskim delom usmerjeni k senzibiliziranju javnosti do tega pomembnega socialnega in zdravstvenega problema.

»Coolijada« je preventivni projekt Policijske uprave međimurske, usmerjen v maturante srednjih šol na področju županije Međimurje. Z akcijo, ki se redno izvaja vse od leta 2004 dalje, se vsako leto zajame približno 1.200 maturantov vseh srednjih šol. Aktivnosti projekta se izvajajo v sodelovanju z mesti Čakovec, Prelog in Mursko Središče ter srednjimi šolami na območju Međimurja. Specifični cilj projekta je usmerjanje in spodbujanje maturantov na pozitivno vedenje in s tem med drugim tudi na preprečevanje medvrstniškega nasilja ter drugih nesprejemljivih oblik vedenja. V vseh teh letih se je kot rezultat izvajanja projekta »Coolijada« pomembno zmanjšalo število evidentiranih primerov neprimerne (oz. kaznivega) vedenja v času dnevov maturantov, kar kaže na uspešnost projekta.

V sklopu preventivnega dela Policijske uprave međimurske je prav tako treba omeniti specialno kombinirano vozilo imenovano »DANE 1«, ki je edinstveno na področju Republike Hrvaške. Oblikovano je bilo leta 2007 in je opremljeno s posebno opremo. Primerno je za snemanje in nadzor mestnih manifestacij, športnih prireditev, nadzor prometa ipd. V sodelovanju in ob pomoči mesta Čakovec in Sveta za prevencijo mesta Čakovec je od leta 2007 v Čakovcu postavljen eden od prvih video nadzorov v manjših mestih v Republiki Hrvaški. Njegov cilj je tako preprečevanje kot tudi odkrivanje kaznivih dejanj, prav tako pa ima ugoden vpliv na splošno varnost meščanov.

Nadalje je treba omeniti prispevek Policijske uprave međimurske pri nastanku zgoraj omenjenega Priročnika za prevencijo. Policijska uprava međimurska je v sklopu svojega preventivnega dela za namen iskanja in pridobivanja finančnih sredstev za financiranje različnih preventivnih programov, projektov in aktivnosti, po vzoru Republike Nemčije leta 2001 začela z ustanovitvijo Sklada za prevencijo, ki je obenem tudi prvi takšen sklad v Republiki Hrvaški. V Priročniku za prevencijo je naveden kot primer dobre prakse.

V juniju 2015 je po večletnem sodelovanju z Ministrstvom za notranje zadeve Republike Hrvaške Ministrstvo za notranje zadeve Republike Nemčije, Zvezne pokrajine Baden Württemberg, doniralo Ministrstvu oz. Policijski upravi međimurski v celoti opremljeno kombinirano vozilo v vrednosti 405.000 HRK. Nemški partnerji so prepoznali našo policijsko upravo kot zelo dobro angažirano pri oblikovanju izvajanja preventivnih aktivnosti ter zato doniralo vozilo. Vozilo je opremljeno kot pisarna na terenu in je v bistvu prvi mobilni preventivni policijski center takšne vrste v Republiki Hrvaški. Opremljeno je v skladu z našimi priporočili in ima poleg standardne opreme in promocijskih materialov, nameščenih v vgrajenih omaricah, vgrajena tudi dva osebna računalnika, projektor s pripadajočim samostoječim platnom, digitalnim fotoaparatom, delovno površino in dvema delovnima mestoma ter večfunkcijskim tiskalnikom. Mobilnemu preventivnemu centru policije je omogočen tudi dostop do interneta ter Informacijskega sistema Ministrstva za notranje zadeve Republike Hrvaške.

3 »Sejem prevencije in varnosti« kot primer dobre prakse in mednarodnega sodelovanja

»Sejem prevencije in varnosti« je naša lastna preventivna akcija, na katero smo še posebej ponosni, saj gre za prvi projekt takšne vrste v Republiki Hrvaški. Izvaja se ga od leta 2014 naprej v sklopu Dnevov policije v sodelovanju s Svetom za prevencijo županije Međimurske. Do sedaj je bil izveden v mestih Nedelišće, Prelog in Mursko Središće, ki so prav tako sodelovala v njegovi organizaciji in finančni podpori.

Po vzoru primera dobre prakse Republike Nemčije, Zvezne pokrajine Baden Württemberg, in upoštevajoč dejstvo, da ima vsakdo pravico do varnosti, smo z organiziranjem »Sejma prevencije in varnosti« želeli opozoriti na potrebo kontinuiranega izvajanja preventivnih aktivnosti s ciljem doseganja čim večjega nivoja varnosti. Cilj organiziranja sejma je predstavitev dela policije na področju generalne prevencije vseh oblik kaznivega vedenja in predstavitev dela segmentov družbe, ki delujejo na področju prevencije, kar vključuje državne institucije, združenja, službe za zaščito in reševanje, gasilska društva, podjetja, ki se ukvarjajo s proizvodnjo protivlomnih vrat, tehnično zaščito in številni drugi. S ciljem izmenjave izkušenj in dobre prakse sta pred dvema letoma na našem sejmu sodelovali tudi Policijska uprava Murska Sobotica iz Republike Slovenije ter Policijska uprava županije Zala iz Madžarske, zato je »Sejem prevencije in varnosti« dobil tudi mednarodne značilnosti.

Na koncu velja poudariti, da je izgradnja sistema preprečevanja kriminalitete in družbeno nesprejemljivega vedenja kontinuiran in dolgotrajen proces, a kot tak dolgoročno prinaša pomembne rezultate in lahko rečemo, da se vloženi trud večkratno obrestuje.

Literatura

- Ustav Republike Hrvatske [Ustava Republike Hrvaške]. (1990). *Narodne novine RH*, (56/90).
Zakon o policiji [Zakon o policiji]. (2011). *Narodne novine RH*, (34/11).
Zakon o policijskim poslovanju i ovlastima [Zakonu o policijskih zadevah in pristojnostih]. (2009). *Narodne novine RH*, (76/09).

Sodelovanje Glavne policijske kapitanije županije Zala z lokalnimi skupnostmi

RÓBERT SALAMON

Povzetek Varnost v županiji Zala, eni izmed upravno-administrativnih enot na Madžarskem, zagotavljajo glavna policijska kapitanija, policijske kapitanije in policijske pisarne. Namen prispevka je prikazati odnos med Glavno policijsko kapitanijo županije Zala in lokalno skupnostjo ter na kakšne načine se zagotavlja varnost na lokalni ravni. S pomočjo pregleda zakonodajnega okvira, ki ureja delovanje policije in drugih oblik varovanja, smo opredelili pristojnosti policistov v lokalni skupnosti in ostale aktivnosti, namenjene zagotavljanju varnosti v skupnosti. Policijska kapitanija v županiji Zala ima s samoupravami naselij zelo dobre odnose, v pričo tega je zgovorno dejstvo, da lokalne skupnosti redno podpirajo delo policistov s pomočjo finančnih sredstev. Na lokalni ravni so za varnost v naseljih zadolženi vodje policijskih okolišev. Vsakoletno se na javnem varnostnem usklajevalnem forumu zberejo vsi lokalni subjekti zagotavljanja varnosti s ciljem odkrivanja in reševanja varnostne problematike. Dobro je tudi sodelovanje z ostalimi organi, ki opravljajo naloge varovanja in vzdržujejo sistem nadzornih kamer. Vodje policijskih okolišev v okviru programa v interesu varnosti starejših oseb aktivno sodelujejo s starejšim prebivalstvom in jih informirajo o varnostni problematiki. Vsako leto med župani izvedejo anketo o zadovoljstvu z delom policije, ugotovitve zadnje kažejo na visoko stopnjo zadovoljstva s policijo.

Ključne besede: • županija Zala • glavna policijska kapitanija • varnost v lokalni skupnosti • lokalni organi • Madžarska

NASLOV AVTORJA: Róbert Salamon, policijski podpolkovnik, Glavna policijska kapitanija županije Zala, Zalaegerszeg, Zalaegerszeg Kossuth Lajos u. 45-47, HU-8901 Zalaegerszeg Pf.: 72, Madžarska, e-pošta: salamonr@zala.police.hu.

DOI 10.18690/978-961-286-001-1.4 ISBN 978-961-286-001-1
© 2016 Univerzitetna založba Univerze v Mariboru
Dostopno na: <http://press.um.si>.

Cooperation Between the Zala County Police Department and Local Communities

RÓBERT SALAMON

Abstract In the Zala County, which is one of the administrative units in Hungary, security/safety are provided by the County Police Directorate, local police directorates and police offices. The present paper aims to present the relationship between the Zala County Police Directorate and the local community, as well as the means for the provision of security/safety at the local level. The review of the legislative framework regulating police activities and other types of security provision served as a basis for defining the powers of police officers and other activities for the provision of security/safety in the local community. The Zala County Police Directorate established exemplary relations with local authorities, which in turn means that local communities regularly support the work of police officers by providing the necessary funding. At the local level, the provision of security/safety in neighbourhoods is entrusted to neighbourhood police chiefs. A public security coordination meeting, which sees the participation of all local stakeholders responsible for the provision of security/safety, is organised every year in order to identify and address security-related issues. Cooperation with other authorities performing security activities and maintaining the system of security cameras is also positive. In the scope of a programme dedicated to the security and safety of the elderly, neighbourhood police chiefs also actively cooperate with the elderly and inform them of any security-related issues. Every year, mayors are asked to fill in a questionnaire regarding their satisfaction with police activities. The results of the latest survey show that the level of satisfaction is relatively high.

Keywords: • Zala County • County Police Department • security/safety in the local community • local authorities • Hungary

CORRESPONDENCE ADDRESS: Róbert Salamon, police lieutenant colonel, County police Zala, Zalaegerszeg, Zalaegerszeg Kossuth Lajos u. 45-47, HU-8901 Zalaegerszeg Pf.: 72, Hungary, email: salamonr@zala.police.hu.

DOI 10.18690/978-961-286-001-1.4 ISBN 978-961-286-001-1
© 2016 University of Maribor Press
Available at: <http://press.um.si>.

1 Predstavitev županije Zala

Županija Zala se razprostira na jugozahodnem delu Madžarske, s tujino meji s Hrvaško in Slovenijo, v državi pa z županijami Vas, Veszprém in Somogy. Območje je veliko 3.784 km², katere sedež je v Zalaegerszegu, število naselij je 258, od tega je 10 mest. Samoupravno se deli na šest okrajev, naslov mesta z županijsko pravico imata Zalaegerszeg in Nagykanizsa. Število prebivalstva v županiji Zala je 288 tisoč, od katerih približno 56 % živi v mestu, 38 % pa v enem od mest z županijsko pravico. Županija tvori 4,1 % območja države, mreža naselij je sestavljena iz več manjših vasi (Központi Statistical Hivatal, n. d.).

Županija Zala je prizorišče srečanja različnih tipov pokrajin: Zala hribovje, Keszthelygorovje in Zahodni Balaton; glavna reka je Zala. Turistično mamljivost županije pomenijo nedotakljiva narava, številčna zdravilišča, romantična pokrajina Göcsej, živa ljudska umetnost in tradicionalna vaška gostoljubnost. Na velikem območju raztezajoči se gozdovi zagotavljajo možnost odličnega pohodništva. V županiji Zala najdemo največje jezero s toplo vodo, Héviz (Zalaegerszeg Megyei Jogú Város, n. d.).

2 Odnos med policijo in samoupravami

V županiji z mrežo naselij, sestavljenih iz več manjših vasi, za javno varnost poleg glavne policijske kapitanije skrbijo še štiri policijske kapitanije in osem manjših policijskih pisarn. Zaradi subjektivnega občutka varnosti prebivalstva, oziroma vzdrževanja reda nekaterih naselij, je z vidika zagotavljanja boljšega življenja pomembno sodelovanje z lokalnimi skupnostmi, samoupravami.

Organi policije županije Zala imajo zelo dober odnos s samoupravami naselij, vzajemno si pomagajo. Kot priznanje tega, več lokalnih skupnosti z različnimi ponudbami redno podpirajo delo policije po eni strani s financiranjem dela stroškov delovanja, po drugi strani pa za nabavo sredstev. V obliki dogovora je v letu 2015 znesek podpore znašal 14.788.935 Ft, to je nekje pribl. 48.0000 EUR. Na podlagi zakonske obveznosti oziroma pooblastila vodstvo policije pred samoupravami županije oziroma mest enkrat letno poroča o opravljenem delu, nalogah. Ta sistem poročanja se na podlagi zaprosila izvaja tudi pred več manjšimi naselji, občinami, to možnost je leta 2015 izkoristilo 59 naselij (Központi Statistical Hivatal, n. d.).

V županiji Zala imamo dogovor o sodelovanju z romskimi, hrvaškimi in nemškimi narodnostnimi samoupravami. Na podlagi zaprosila se udeležujemo njihovih programov, prav tako pa jih povabimo na svoje lastne prireditve.

2.1 Služba vodje policijskega okoliša

Eno najpomembnejših pojavnih oblik sodelovanja s samoupravami, lokalnimi skupnostmi je služba vodje policijskega okoliša. V županiji Zala deluje 105 policistov

vodij policijskega okoliša na 20 sedežih – pisarnah oziroma opravlja delo pod podrejenostjo policijskih kapitanij. Njihova naloga je večplastna, v prvi vrsti se usmerjajo na vzdrževanje javne varnosti na podeželskih naseljih in večanja varnosti tistih, ki živijo na vaseh. Povezanost, odnos z lokalno skupnostjo vsebuje skoraj vsak element policijskega dela, v prvi vrsti se le to usmerja na večanje varnosti tistih, ki živijo na vaseh, in se potem usmerjajo še na vzdrževanje javne varnosti v podeželskih naseljih. Na svojih pristojnih območjih vodje policijskega okoliša z vso pozornostjo spremljajo oblikovanje stanja kriminalitete, prometne varnosti tega območja, načrtovane prireditve, javno varnost, ostale dejavnike, ki vplivajo na subjektivno javno varnost prebivalstva, oziroma zaprosijo samouprave naselij za mnenje, ustvarjene glede vprašanj javne varnosti. Večina njihovih pisarn je v lasti samouprave, obratovanje katerih vodi policija na podlagi pogodbe. V naseljih imajo vodje policijskega okoliša redne uradne ure, vendar pa poleg tega zagotavljajo tudi stalno dosegljivost za prebivalce. Z uradi županov, samoupravami, civilnimi organizacijami je stik reden in kontinuiran, lokalne samouprave redno obveščajo o ukrepih, izvedenih v interesu javne varnosti, in o stanju javne varnosti okolišev. Med vsakodnevnim delom vzdržujejo stike tudi s cerkvenim vodstvom in vodstvom šol oziroma predstavniki civilnih organizacij. Z njihovo dejavnostjo, človeškim vedenjem so enako zadovoljni tako vodje naselij kot državljani.

2.2 Okrožni javno varnostni usklajevalni forumi

Pomembna prizorišča vzdrževanja stikov z lokalnimi skupnostmi so usklajevalni forumi o javni varnosti. Županija Zala je razdeljena tako na šest okrožij kot samoupravnih enot. Enkrat letno organiziranih forumov se udeležijo župani naselij, predstavniki zgodovinskih cerkva oziroma organizacije, odgovorne za vzdrževanje izobraževalnih ustanov, in predstavniki policije. Cilj forumov je odkriti nastale probleme na pristojnih območjih okrožij oziroma z okrožnimi ustanovami in oblastmi, s cerkvami, civilnimi stražami, s samoupravami manjšin oceniti sodelovanje, krepiti vzdrževanje kontaktov, oceniti stanje na področju kriminalitete in javne varnosti.

2.3 Sodelovanje z nekaterimi organi, osebami, ki opravljajo naloge varovanja

Na podlagi zakonskega pooblastila v interesu pomoči pri vzdrževanju reda in javnega varstva samouprave naselij zaposlujejo osebe, ki opravljajo naloge varovanja. V županiji Zala v 7 samoupravah delujejo nadzorniki javnih površin, v 9 pa nadzorniki gozdov in polj. Z zaposlovalci oseb, ki opravljajo naloge varovanja – od tega pet samouprav, ki zaposlujejo nadzornike javnih površin – smo sklenili pogodbo o sodelovanju. Opravljanje nalog z nadzorniki javnih površin se večinoma izvaja v sklopu skupnih patrolj (Törvény CXX., 2012).

2.4 Sistem nadzornih kamer

Lokalne skupnosti veliko skrbi namenjanje varovanju varnosti premoženja, zaščiti svojih vrednosti. V interesu tega ima na podlagi zakonskih možnosti z namenom preprečevanja

kriminalitete več samouprav izgrajen sistem nadzornih kamer. Na podlagi veljavnega predpisa sistem nadzornih kamer na javnih površinah lahko upravlja policija ali nadzorniki javnih površin (Törvény LXIII., 1999).

Zakon o policiji (Törvény XXXIV., 1994) pooblašča policijo, da na javnih površinah, kjer je s ciljem javne varnosti, preprečevanja kriminalitete oziroma pregona upravičeno potrebno, lahko namesti naprave za snemanje na način, da je vsakomur jasno vidno in da lahko snema. O nujnosti namestitve naprave za snemanje oziroma določitvi javne površine, ki bo opazovano z omenjeno napravo, na podlagi predloga policije odloča samouprava pristojnega naselja. Za zagotavljanje stroškov obratovanja in namestitve naprave za snemanje lahko samouprava in pristojna policijska kapitanija skleneta dogovor. Policija podatke, ki se nanašajo na nadzorovano območje, namestitev naprav za snemanje, objavi na spletni strani centralnega organa.

Na podlagi določil Zakona o nadzoru javnih površin (Törvény LXIII., 1999) nadzornike javnih površin pooblastijo s tem, da na javnih površinah, s ciljem javne varnosti oziroma preprečevanja kriminalitete, lahko namestijo napravo za snemanje na način, da je vsakomur jasno vidno in da lahko snema. O namestitvi naprave za snemanje oziroma določitvi nadzorovane javne površine, ki bo nadzorovana z napravo za snemanje, na predlog nadzorništva odloča predstavniško telo (zbor). V tem primeru mora samouprava samostojno ali z združitvijo vzpostaviti nadzorstvo javnih površin, ki bo z zakonom določen upravitelj posnetkov (Törvény LXIII., 1999). V županiji Zala je že več naselij izgradilo sistem nadzornih kamer in ta krog se še kontinuirano širi.

2.5 »Gremo k hiši« – program v interesu varnosti oseb, starejših nad 65 let

V županiji Zala je več kot 200 takih naselij, kjer število prebivalstva ne dosega 1.000 oseb, znotraj tega pa nekje 150 takih krajev – občin, kjer jih živi manj kot 500. Od desetih mest županije (približno 56 % prebivalstva živi v mestu) število prebivalstva mest Zalaegerszega in Nagykanizse dosega 45.000 oseb (Zalaegerszeg Megyei Jogú Város, n. d.).

Na podlagi podatkov centralnega statističnega urada v županiji Zala živi 53.381 takih oseb, ki so stari nad 65 let. Zaradi svoje starosti in z vidika, da postanejo žrtve, ti spadajo v skupino najbolj ogroženih, nadalje je sem treba šteti tudi tiste, ki živijo s telesno ali duševno okvaro kakor tudi ljudi, ki so v težkih socialnih stiskah. To je ta ciljna skupina, ki jo je zelo težko doseči preko medijev, zato je naša naloga, da jo v čim širšem krogu osebno nagovorimo. Veliko vlogo, da to dosežemo, ima sodelovanje z lokalno skupnostjo, samoupravami.

V okviru naših programov na vaseh in v mestih so vodje policijskih okolišev na svojih območjih, poleg svojih službenih nalog, v sodelovanju z zaposlenimi v skupnosti, ki skrbijo za vzdrževanje reda, in z vključitvijo kolegov, ki delajo na področju preprečevanja kriminalitete, osebno obiskali te ogrožene na svojih domovih. K temu so svojo pomoč

ponudile samouprave, uradi županov s tem, da je bil z njihovo vključitvijo določen krog prizadetih. V okviru koncentriranega regionalnega preventivnega programa na krajih skupnosti in skupin (bloki, avtobusne postaje, v ordinacijah pri zdravniku, trgovinah itd.) v sodelovanju s samoupravami in z vključitvijo srednjih šol, ki pomagajo svojim vrstnikom, se prebivalstvu posreduje gradivo z namenom ozaveščanja, obveščanja oziroma se namestijo opozorilni plakati.

Starejše občane smo nagovorili na njihovih priljubljenih krajih, ki jih obiskujejo (nakupovalna središča, ordinacije, tržnice, cerkve, pokopališča), jim predali obvestila oziroma letake. Na zadevnih območjih smo za sodelavce organizacij, ki nudijo pomoč na domu, vaške varuhe, babice-svetovalke, družinske skrbnike oziroma društva civilne straže organizirali usposabljanje s področja varovanja premoženja v interesu tega, da bodo lahko starejšim nad 65 let nudili primerno pomoč.

V interesu preprečevanja kriminalitete smo imeli v skoraj v vseh klubih upokojencev in društev predavanja oziroma smo za starejše občane organizirali programe usposabljanj pomoči sovrstnikom, v katerih po svojih možnostih poleg policije sodelujejo tudi rdeči križ, civilna zaščita, civilna straža, predstavniki službe za pomoč žrtvam kakor tudi centri za pomoč družinam. Pri delu ozaveščanja starejših prebivalcev v lokalnih skupnostih imamo za seboj veliko partnerjev, saj imamo redne javne forume predvsem v sodelovanju z javnimi podjetji, civilno stražo, z oddelkom za socialno varnost in pomoč družinam urada vlade županije Zala (pokojninsko zavarovanje) kakor tudi v sodelovanju z oddelkom za pravosodje in skrbništvo ter rejništvo.

V interesu zaščite prebivalstva lokalnih skupnosti pomembno vlogo igra obveščanje. Pri uresničevanju naših preventivnih ciljev pomaga tako imenovani elektronski informacijski sistem preprečevanja kriminalitete (skrajšano ELBIR), v okviru katerega občasno v obliki biltena, glasila in preko lokalnih medijev obveščamo prebivalstvo o morebitnih novih kaznivih dejanjih in o možnostih preprečitve le teh.

2.6 Lokalni kulturni programi

Zavezani smo, da negujemo organizacijsko kulturo policije in svojih tradicij, zato se Glavna policijska kapitanija županije Zala kot ključni akter družbenega in kulturnega življenja županije udeležuje več tovrstnih prireditev, ki ponujajo priložnost vzdrževanja stikov z lokalnim prebivalstvom in prikazu našega vsakdana. Izkoriščajoč priložnosti, ki pomenijo složno moč lokalnih skupnosti, lahko na še izrazitejši način pokažemo svoje vrednote na dnevih mesta, vaških dnevih, kulturnih prireditvah, festivalih. Med temi pride še posebej do izraza prireditev županije, v organizaciji mesta Zalaegerszeg, t. i. »Egerszeg Fesztival«, znotraj katere lahko redno krepimo svoje stike s prebivalstvom. Med programi je tudi povorka modrih luči, policijskih vozil, med njimi prikaz helikopterja, interventne policije, koncert orkestra policije, kjer lahko med drugim omenimo častno tradicionalno stražo policije in članov parlamentarne straže. Že leta so udeleženci prireditve predstavniki Policijske uprave Murska Sobota in Policijske uprave Međimurske. Med

drugim ta kulturni in družbeni dogodek, ki privabi veliko množico ljudi in tudi tradicionalno dobro služi h krepitvi dobrega odnosa med prebivalstvom in policijo ter večanju indeksa zaupanja prebivalstva (Megyei Rendőr Zala, 2016).

3 Merilo naše uspešnosti: izvedba ankete

Zadovoljstvo prebivalstva je merilo kakovosti našega dela, zato policija od vodij lokalnih skupnosti redno zaprosi za povratne informacije o vrednosti opravljenega dela. Enkrat letno opravijo pri samoupravah poizvedbo glede njihovega mnenja v obliki anketnega vprašalnika. Vprašalnik s podrobnimi vprašanji posredujemo županom, ki lahko na lestvici od 1 do 5 ocenijo naše delo. Na podlagi pridobljenih odgovorov lahko ugotovimo, ali se je v zadnjih letih postopno popravila ocena dela policije v županiji Zala, saj je bilo na podlagi podatkov anketnega vprašalnika samouprave za leto 2015 na vprašanje »Kako v celoti ocenjujete dejavnost policije, opravljene v naseljih?« povprečje danih odgovorov 4,26.

Literatura

- Megyei Rendőr Zala [Glavna policijska kapitanija županije Zala]. (2016). *Zala Megyei Rendőr-főkapitányság 2015. évi önkormányzati beszámolója* [Poročilo Glavne policijske kapitanije županije Zala samoupravi za leto 2015]. Zalaegerszeg: Megyei Rendőr Zala.
- Központi Statistikai Hivatal [Madžarski centralni statistični urad]. (n. d.). *Területi Atlasz* [Regionalni atlas]. Pridobljeno na http://www.ksh.hu/teruleti_atlasz_megyek
- Törvény CXX. – 2012. évi CXX. törvény az egyes rendészeti feladatokat ellátó személyek tevékenységéről, valamint egyes törvényeknek az iskolakerülés elleni fellépést biztosító módosításáról [Zakon iz leta 2012 o dejavnostih oseb, ki opravljajo naloge varovanja, oziroma o spremembi nekaterih zakonov, ki zagotavljajo nastop proti odsotnosti v šolah]. (2012). *Magyarország helyi önkormányzatairól*, (CXX., 12).
- Törvény LXIII. – 1999. évi LXIII. törvény a közterület-felügyeletről [Zakon o nadzorstvu javnih površin]. (1999). *Magyarország helyi önkormányzatairól*, (LXIII./99).
- Törvény XXXIV. – 1994. évi XXXIV. Törvény a Rendőrségről [Zakon o policiji]. (1994). *Magyarország helyi önkormányzatairól*, (XXXIV./94).
- Zalaegerszeg Megyei Jogú Város. (n. d.). *Zalaegerszeg Megyei Jogú Város Hivatalos Portálja* [Uradni portal Mestne županije Zalaegerszeg]. Pridobljeno na <http://zalaegerszeg.hu/>

Polijsko sodelovanje z lokalnimi skupnostmi: sodelovanje Glavne policijske kapitanije županije Vas z lokalnimi skupnostmi v županiji Vas

GABRIELLA KONCZ

Povzetek Županija Vas, kot ena izmed upravno-administrativnih enot na Madžarskem, spada med županijo z najvišjim odstotkom raziskanih kaznivih dejanj, kar pripisujejo dobremu sodelovanju z lokalno skupnostjo in državljani. Namen prispevka je predstaviti sodelovanje med Glavno policijsko kapitanijo županije Vas in lokalnimi skupnostmi. Iz pregleda Zakona o lokalnih samoupravah (2011) in Zakona o policiji (1994) smo opredelili oblike sodelovanja med policijo in lokalno skupnostjo ter podali še oceno o pomembnosti sodelovanja med policijo in samoupravami. Sodelovanje glavnega kapitana policije s samoupravnimi organi je vzajemno, saj je glavni kapitan izvoljen na podlagi mnenja samoupravnih teles, redno pa jim mora poročati o stanju varnosti v županiji. Podobno so tudi vodje policijskih okolišev imenovani glede na mnenje samoupravnih teles, njihove naloge pa so vzpostavljanje neposrednega sodelovanja z državljani ter samoupravami naselij, prisotnost v okolišu in zagotavljanje varnosti. Na podlagi ocene o pomembnosti sodelovanja med policijo in lokalno skupnostjo ugotavljamo, da je pomembno, da samouprava zagotovi ustrezno koordinacijo in prisotnost policistov v okolišu, v skupnih nalogah pa je treba krepiti sodelovanje med državljani in policijo, spremljati mnenje lokalnih prebivalcev in izdelati učinkovite komunikacijske kanale do prebivalcev.

Ključne besede: županija Vas • glavni policijski kapitan • varnost v lokalni skupnosti • vodje policijskih okolišev • Madžarska

NASLOV AVTORICE: dr. Gabriella Koncz, policijska podpolkovnica, Glavna policijska kapitanija županije Vas, Szombathely, Szombathely, Petőfi Sándor utca 1/B, HU-9701 Szombathely Pf.: 179, Madžarska, e-pošta: konczg@vas.police.hu.

DOI 10.18690/978-961-286-001-1 ISBN 978-961-286-001-1
© 2016 Univerzitetna založba Univerze v Mariboru
Dostopno na: <http://press.um.si>.

Police Cooperation with Local Communities: Cooperation Between the Vas County Police Department and Local Communities in the Vas County

GABRIELLA KONCZ

Abstract The Vas County, which is an administrative unit in Hungary, is one of the counties having the highest share of investigated criminal offences, which may be the result of sound cooperation with local communities and citizens. This paper aims to present the cooperation between the Vas County Police Department and local communities. Following a review of the Local Self-Government Act (2011) and the Police Act (1994), the paper defines the forms of cooperation between the police and local communities, and evaluates the importance of such cooperation. The cooperation between the chief police captain and self-government authorities is based on the principle of reciprocity, as the chief police captain is elected on the basis of an opinion adopted by the self-government authorities and obliged to regularly report to them on the security situation in the local community. Neighbourhood police chiefs, whose tasks include the establishment of direct cooperation with citizens and local self-government authorities, the provision of physical presence in the neighbourhood and the provision of security, are also appointed on the basis of an opinion issued by self-government authorities. Following the evaluation of the importance of cooperation between the police and local communities, it is possible to conclude that local authorities must ensure appropriate coordination and the presence of police officers in neighbourhoods, while joint operations should be aimed at strengthening the cooperation between citizens and the police, considering opinions expressed by local residents and providing efficient communication channels.

Keywords: Vas County • chief police captain • security/safety in the local community • neighbourhood police chiefs • Hungary

CORRESPONDENCE ADDRESS: Gabriella Koncz, Ph.D., police lieutenant colonel, County police Vas, Szombathely, Szombathely, Petőfi Sándor utca 1/B, HU-9701 Szombathely Pf.: 179, Hungary, email: konczg@vas.police.hu.

DOI 10.18690/978-961-286-001-1.5 ISBN 978-961-286-001-1
© 2016 University of Maribor Press
Available at: <http://press.um.si>.

G. Koncz: Policijsko sodelovanje z lokalnimi skupnostmi: sodelovanje Glavne policijske postaje kapitanije županije Vas z lokalnimi skupnostmi v županiji Vas

1 Predstavitev županije Vas (Železna)

Madžarske, je najzahodnejša županija države. Na severu meji z županijo Győr-Moson-Sopron, na vzhodu z županijo Veszprém, na jugu z županijo Zala, na jugozahodu s Slovenijo, na zahodu pa z Avstrijo. Sedež županije je v Szombathelyu. Županija Vas se razprostira na območju 3.336 km², 3,58 % celotnega območja države, na podlagi česar je tretja najmanjša županija v državi. Geografsko gledano je ena najbolj raznolikih območij Madžarske, polovica je nižine, zahodni del županije je gorski, jugozahodni del pa hribovit.

Število prebivalstva županije Vas je približno 254.000 oseb, za županijo je značilno, da so naselja sestavljena večinoma iz manjših vasi. Od vseh 216 naselij jih je 59 % takih, kjer je število prebivalstva manjše od 500. 57 % prebivalstva živi v mestih, ¼ vsega prebivalstva pa v Szombathelyu (sedež županije). Samoupravno se županija deli na sedem okrožij. Županija Vas ima 226.162 km skupne meje, od tega z Avstrijo meji na 178.485 km, s Slovenijo na 47.677 km, kar za Policijsko kapitanijo Körmend pomeni, da je to od mejnega kamna »A-1« do »A-345«.

Na območju Glavne policijske kapitanije Vas deluje 6 policijskih kapitanij in šest manjših policijskih postaj (pisarn), ki skrbijo za ohranjanje stanja javne varnosti, kriminalitete ter za ohranitev subjektivnega občutka varnosti državljanov. Po številu raziskanih kaznivih dejanj spada naša županija v eno najmanj obremenjenih (kar se kriminalitete tiče) v državi, kar je poleg policijskega dela zasluga tudi prebivalstva v naseljih in lokalnih skupnosti, ki upoštevajo in spoštujejo zakone. Z vidika javne varnosti županije je izrednega pomena tesno sodelovanje s prebivalstvom, živčim v županiji, s samoupravami, ki so na tem območju, z organi samouprave, tesno sodelovanje s komisijami, kajti vse to vpliva na vedenje državljanov, ki upoštevajo zakone.

2 Zakonske osnove za sodelovanje z lokalnimi skupnostmi

V ustavi Madžarske je zapisano, da na Madžarskem v interesu urejanja lokalnih zadev in izvajanja lokalne javne oblasti delujejo lokalne samouprave. Lokalna samouprava v okviru urejanja javnih zadev v sklopu zakonov sestavi uredbo, sprejema sklepe, samostojno upravlja, določi organizacijski režim in režim delovanja, glede samoupravne lastnine izvaja pravice lastnikov, določi proračun, na podlagi tega samostojno gospodari s premoženjem in prihodki, ki se lahko uporabijo za te namene, brez da bi ogrozili izvajanje obveznih nalog lahko vodi podjetje, odloča o vrstah lokalnih davkov in višini, lahko ustanavlja lokalna priznanja in priznane naslove, od organa, ki izvajajo naloge in pristojnosti, lahko zaprosi za informacije, predlaga odločitve, izraža mnenje, se svobodno povezuje z drugimi lokalnimi skupnostmi, lahko vzpostavi interesno zvezo, kar se nalog in pristojnosti tiče lahko sodeluje z lokalnimi skupnostmi drugih držav, lahko je član mednarodne samoupravne organizacije oziroma lahko izvaja z zakonom določene nadaljnje naloge in pristojnosti.

Na Madžarskem na podlagi Zakona o lokalnih samoupravah (Törvény CLXXXIX, 2011) iz leta 2011 pri izvajanju nalog lokalne skupnosti podpira samoorganizacijske skupnosti prebivalstva, sodeluje s temi skupnostmi, v lokalnih zadevah zagotovi udeležbo širšega kroga državljanov.

Samouprava naselij in glavnega mesta o lokalni skupnosti, premoženju, varovanju vrednosti drugih za uporabo prisilnih sredstev v okviru samoupravnih nalog v zvezi z lokalno javno varnostjo poskrbi za ustanovitev organizacije, upravičene na podlagi zakona. To osnovno dejavnost izvaja samouprava s strokovnim nadzorom policije na območju pristojne glavne policijske kapitanije županije, v glavnem mestu pa na podlagi sklenjenega pisnega dogovora o sodelovanju z glavno policijsko kapitanijo v Budimpešti.

Na podlagi Zakona o policiji (Törvény XXXIV., 1994) iz leta 1994 policija pri opravljanju nalog sodeluje z organi državne in lokalne samouprave, z družbenimi in gospodarskimi organizacijami, z državljani in njihovo skupnostjo, nudi pomoč – v zakonu določenih primerih – pri nemotenem izvajanju uradnih postopkov organov državne in lokalne samouprave, podpira prostovoljno dejavnost, usmerjeno na izboljšanje javne varnosti skupnosti državljanov in lokalnih samouprav.

K ustanovitvi in ukinitvi policijske kapitanije, izpostave za mejne zadeve in drugih lokalnih organov policije je treba predhodno zaprositi za mnenje skupščine zadevnega naselja, v Budimpešti predstavniško telo okrajne samouprave glavnega mesta oziroma v primeru neposredno vodenega s strani samouprave glavnega mesta skupščino samouprave glavnega mesta. Pred imenovanjem vodje policijske kapitanije, izpostave za mejne zadeve in drugih lokalnih organov policije, izvajalec, pristojen za imenovanje, zaprosi za mnenje na pristojnem območju delujočega predstavnškega telesa samouprav naselij – v Budimpešti okraji glavnega mesta – oziroma v primeru s strani samouprave glavnega mesta neposredno vodenega območja mnenje skupščine samouprave glavnega mesta. V primeru glavnega kapitana policije je treba zaprositi za mnenje predstavniško telo samouprave županije, v Budimpešti pa mnenje skupščine glavnega mesta. O morebitni potrebni razrešitvi je treba obvestiti pristojne samouprave – s hkratnim, istočasnim obveščanjem dotičnega. V primeru, ko večina samouprav naselij oziroma samouprava županije ali skupščina glavnega mesta zavzame stališče glede imenovanja in izvajalec, pristojen za imenovanje, ne predlaga drugega kandidata, o strokovnih razlogih odločitve zadevne samouprave obvešča v obliki resolucije.

Kapitan policije ali njegov namestnik letno poroča predstavnškemu telesu samouprave naselja, ki deluje na pristojnem območju policijske kapitanije, o stanju javne varnosti v naselju, o ukrepih, povzetih v interesu javne varnosti, in nalogah v tej zvezi. Na zaprosilo samouprave županije ali skupščine glavnega mesta glavni kapitan policije ali njegov namestnik letno poda poročilo.

Če poročila večina samouprav naselij oziroma samouprava županije ali skupščina glavnega mesta ne sprejme, mora v roku treh mesecev ponovno podati novo poročilo. V

G. Koncz: Policijsko sodelovanje z lokalnimi skupnostmi: sodelovanje Glavne policijske postaje kapitanije županije Vas z lokalnimi skupnostmi v županiji Vas

primeru ponovne zavrnitve poročila, se večina samouprav naselij lahko obrne na glavno kapitanijo policije glavnega mesta ali županije, skupščina samouprave županije oziroma skupščina glavnega mesta se lahko obrne na državno glavno policijsko kapitanijo. Glavni kapitan policije županije ali glavnega mesta oziroma državni glavni kapitan policije mora v primeru določenih vprašanj samouprav opraviti obširno preiskavo in v okviru tega preveriti odgovornost oziroma sposobnost policijskega vodje. O rezultatih preiskave je treba obvestiti samouprave. Glavni kapitan policije glavnega mesta oziroma županije in državni glavni kapitan policije morata v interesu opravljanja nalog javne varnosti po preiskavi povzeti vse potrebne ukrepe notranjega upravljanja, organizacije službe, kadrovske in organizacijske ukrepe.

Organ, vzpostavljen za izvajanje splošnih policijskih nalog, poleg zgoraj navedenega obvešča samoupravo, če namerava izvesti policijske ukrepe, ki se tičejo širšega kroga prebivalstva, pod pogojem, da s tem ne ogroža uspešnost ukrepa.

O stanju mejnega režima in varovanju meje oziroma oblikovanju obmejnega prometa:

- a) skupščino regionalne samouprave in skupščino mest s pravnim statusom županije, ki zadevajo mejno območje, obvešča glavni kapitan policije ali njegov namestnik enkrat letno;
- b) predstavniško telo samouprave naselja, ki je na pristojnem območju, pa na zaprosilo kapitana policije, vodje izpostave za mejne zadeve ali namestnika.

Glavni kapitan policije obvešča vodjo urada vlade glavnega mesta in županije, vodjo okrajnega urada (v glavnem mestu – okrožnega) vlade glavnega mesta in županije, predsednika skupščine regionalne samouprave (v Budimpešti župana), vodjo regionalnega organa civilne zaščite, vodjo regionalnega organa urada za varstvo ustave, kapitan policije ali vodja izpostave za mejne zadeve obvešča župana samouprave naselja:

- a) o prebivalstvu preteči nevarnosti z območja sosednje države;
- b) o pričakovanem prihodu množičnih pribežnikov oziroma oseb, prisilcev za začasno pribežališče;
- c) o oboroženi skupini, ki je vdrla na ozemlje države, o ukrepih, predlaganih in povzetih v interesu varstva prebivalstva;
- d) o vseh uvedenih omejitvah na mejnem območju, če za predhodno najavo tega zaradi nevarnosti zamude ni bilo možnosti;
- e) o onesnaženju okolja oziroma nevarnosti tega, škodovanju območij ali naravnih vrednot.

Kapitan policije kar zadeva županije oziroma glavni kapitan policije kar se glavnega mesta tiče in samouprave, delujoče na pristojnih območjih, za nadzor in socialno pomoč pri izvajanju nalog v zvezi z javno varnostjo – z vključitvijo društev, ki ohranjajo javno varnost – lahko ustanovi komisijo za preprečevanje kriminalitete in komisijo za javno varnost. Predsednika komisije in člane samouprave potrdijo za čas mandata

predstavnškega telesa. Če predstavnško telo samouprave naselja znotraj svoje organizacije vzpostavi komisijo, ki se ukvarja z zadevami javne varnosti, je kapitan policije, v primeru samouprave glavnega mesta glavni kapitan policije, komisiji – upoštevajoč pri tem določila, ki se nanašajo na varovanje podatkov in zaupnih podatkov, dolžan pomagati z informiranjem, pomembnim za izvajanje nalog.

Policiji daje pooblastila Zakon o policiji (Törvény XXXIV., 1994), da na javnih krajih, kjer je upravičeno potrebno s ciljem javne varnosti, preprečevanja kriminalitete in pregona le tega, namesti napravo za slikovno snemanje, ki je vidna vsem in lahko snema. O nujnosti namestitve naprave za snemanje, označitvi javne površine, ki bo nadzorovana s pomočjo kamere, se na predlog policije odloča samouprava pristojnega naselja. Za zagotavljanje stroškov namestitve in upravljanja lahko samouprava in pristojna policijska kapitanija v okviru določenih zakonov skleneta dogovor. Policija o namestitvi naprav za snemanje in podatke, ki se nanašajo na nadzorovano območje, objavi na spletni strani centralnega organa. V županiji Vas je veliko naselij izgradilo sistem nadzornih kamer zahvaljujoč razpisom ministrstva za notranje zadeve. Izgradnja sistema nadzornih kamer in razširitev le teh nudita pomoč pri delu glavnih policijskih kapitanij predvsem pri preprečevanju, pregonu kriminalitete. Najbolj bistven člen sodelovanja med lokalnimi skupnostmi s samoupravami je služba vodje policijskega okoliša.

Služba vodje policijskega okoliša je ena od oblik dela službene veje varovanja javne varnosti policije, katere osnovni cilj je v naseljih, kjer vodje policijskega okoliša delujejo, da v tem okrožju sprotno:

- a) policija vzpostavi, ohrani stalno in neposredno sodelovanje z državljani, samoupravami naselij, z lokalnimi, civilnimi in gospodarskimi organizacijami,
- b) zagotavljajo policijsko prisotnost,
- c) opravljajo naloge varovanja, preprečevanja in pregona kriminalitete – določene v pravnih predpisih oziroma javno-pravih predpisih organa – in spadajo v njihovo pristojnost.

V interesu uspešne izvedbe lokalnih nalog javne varnosti samouprave okraja je treba predhodno zaprositi za mnenje glede imenovanja, razrešitve vodje policijskega okoliša predstavnško telo samouprave, kjer delujejo vodje policijskih okolišev. Služba vodje policijskega okoliša je najbolj neposredna komunikacijska oblika sodelovanja med lokalno skupnostjo in policijo. Če v nekem naselju samouprava, civilna straža, organizirana iz kroga prebivalstva, in vodja policijskega okoliša združijo moči, potem ne more biti težav z javno varnostjo.

3 Ocena sodelovanja med samoupravo županije in lokalnimi skupnostmi

Stanje javne varnosti naselij je sestavljeno iz skupka lokalnih problemov, zato je rokovanje le teh, učinkovito reagiranje možno le z lokalno solidarnostjo. Pri vzdrževanju javne varnosti lahko sodelovanje policije in prebivalstva pripelje do učinkovitih

G. Koncz: Policijsko sodelovanje z lokalnimi skupnostmi: sodelovanje Glavne policijske postaje kapitanije županije Vas z lokalnimi skupnostmi v županiji Vas

rezultatov. Brez vzajemnega obveščanja in sodelovanja niti policija, niti samouprava ne moreta izvajati učinkovite politike preventive na področju kriminalitete.

Pomembno je, da samouprava:

- zagotovi ustrezno koordinacijo in prepreči konflikte med različnimi organizacijami, sodelujočimi v preventivi na področju kriminalitete;
- prepozna, da prisotnost uniformiranih policistov (tisti, ki svoje delo opravljajo peš) prepozna kot najboljši način policijskega dela pri preprečevanju lokalne kriminalitete in da čim več policistov vidijo na ulicah, tem bolj narašča sodelovanje prebivalstva, ki rezultira učinkovitejšo preventivo na področju kriminalitete;
- naj policijo spodbuja na to, da sestava zaposlenih naj po možnostih zrcali sestavo lokalnega prebivalstva.

Skupna naloga policije in samouprave je, da:

- okrepi sodelovanje javnosti preko lokalnih spremljajočih programov in vzpostavitvijo drugih mehanizmov, ki državljanu opogumlja k temu, da naj ne vztrajajo le pri svojih zamislih in pomagajo zavarovati svojo varnost in dobrobit, temveč naj prepoznajo svoje državljanske dolžnosti v interesu ukinitve diskriminacije in izoblikovanju pozitivnega stališča, usmerjenega zoper kriminalitete;
- naj poskušajo redno spremljati mnenje lokalnega prebivalstva, izoblikovanega o javni varnosti, s pomočjo lokalnih forumov, dnevov odprtih vrat in anket, sprotne meriti, oceniti mnenje prebivalstva, ustvarjenega glede kriminalitete in strahu pred kaznivimi dejanji;
- izdelati aktivno preventivno, preiskovalno, signalizacijsko-komunikacijsko strategijo, zagotoviti možno komunikacijsko tehniko, da povratne informacije dospejo k čim več ljudem in da se jih vključi v delo državljanskih komisij, anket, civilnih forumov, postopki obravnavanja pritožb, glasil, letakov.

Literatura

Törvény CLXXXIX. – 2011. évi CLXXXIX. Törvény Magyarország helyi önkormányzatairól [Zakon o lokalnih samoupravah]. (2011). *Magyarország helyi önkormányzatairól*, (CLXXXIX./11).

Törvény XXXIV. – 1994. évi XXXIV. Törvény a Rendőrségről [Zakon o policiji]. (1994). *Magyarország helyi önkormányzatairól*, (XXXIV./94).

Zagotavljanje varnosti v lokalnih skupnostih – med lokalno izraženimi potrebami in pričakovanji ter državno določenimi strategijami

ANDREJ SOTLAR

Povzetek Zagotavljanje varnosti v lokalni skupnosti je treba razumeti v najširšem pomenu, ki presega delovanje zgolj ene ali dveh služb, ampak temelji na »človekocentričnemu« pojmovanju in zaznavanju varnosti. Z drugimi besedami, ni ključno, kaj država meni, da je (varnostni) problem, ampak tisto kar kot takšnega ocenijo v lokalni skupnosti. Če to pomeni, da je treba za to, da bi pomagali ljudem, angažirati najrazličnejše službe, ki se ukvarjajo s policijskim delom (poleg že omenjenih policije in redarstva tudi zasebno varovanje), zaščito in reševanjem (civilna zaščita, gasilci, reševalci), in celo vojsko, je vprašanje legitimnosti občine in države, da znata to učinkovito zagotoviti, pri tem pa poskrbeti tudi za zakonitost takšnega angažmaja. Občina in država si namreč še vedno delita odgovornost pri zagotavljanju varnosti v lokalni skupnosti. Opaziti je, da si država še vedno jemlje ekskluzivno pravico, da zakonsko določa naloge in pooblastila organizacijam, ki delujejo na področju varnosti, najpogosteje z namenom varovanja javnega interesa, javnega reda in varnosti, kar je do neke mere še razumljivo. Veliko vprašanje pa je, ali so tudi strategije, ki naj jih te organizacije uresničujejo, lahko določene »državocentrično«, od zgoraj navzdol, če pa se problemi, ki jih je z njimi treba nasloviti, pojavljajo od spodaj navzgor. Ni namreč nujno, da nekaj, kar deluje v eni lokalni skupnosti, deluje tudi v drugi in obratno. V tem smislu so tako občinski programi varnosti kot druge tovrstne strategije, ki prihajajo iz lokalnih skupnosti, pomembnejše, kot se včasih zdijo, če so le realno izvedljive.

Ključne besede: • lokalna skupnost • policija • občinsko redarstvo • zaščita in reševanje • Slovenska vojska • zasebno varovanje • strategija

NASLOV AVTORJA: dr. Andrej Sotlar, izredni profesor, dekan, Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija, e-pošta: andrej.sotlar@fvv.uni-mb.si.

DOI 10.18690/978-961-286-001-1.6 ISBN 978-961-286-001-1
© 2016 Univerzitetna založba Univerze v Mariboru
Dostopno na: <http://press.um.si>.

Provision of Security/Safety in Local Communities – From Locally Expressed Needs and Expectations to State-defined Strategies

ANDREJ SOTLAR

Abstract The provision of security/safety in local communities ought to be understood in the broadest sense, since it goes beyond the activities performed by one of two services and is based on the “anthropocentric” conception and perception of security. In other words, it is irrelevant how and what the state defines or understands as a (security) problem, since it may only be assessed as such by the local community. If this means that in order to assist local residents it may become necessary to engage a vast array of services involved in policing (the police and municipal warden services, as well as private security), civil protection and disaster relief (search and rescue, fire-fighters and other emergency services) or the armed forces, then it is up to municipal and state authorities to guarantee an efficient and legitimate provision of such services, while simultaneously ensuring the legality of their engagement. Municipal and state authorities continue to share the responsibility for providing security/safety in local communities. However, it is possible to observe that the state continues to invoke its exclusive right to regulate the tasks and powers of organisations operating in the field of security, usually with the view to protect public interest, public policy and security, which seems rather reasonable. Nevertheless, one may ask whether strategies, which ought to be implemented by such organisations, may be defined on the basis of a “state-centric” approach, i.e. following the top-down principle, when problems, which are to be addressed by these strategies, are generated in a bottom-up fashion. Moreover, a solution, which seems to work well in one community, may not necessarily work in another. This is why municipal security programmes and other similar strategies devised by local communities are much more important than they seem, particularly if they are feasible and viable.

Keywords: • local community • police • municipal warden service • civil protection and disaster relief • Slovene Armed Forces • private security • strategy

CORRESPONDENCE ADDRESS: Andrej Sotlar, Ph.D., Associate Professor, University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Kotnikova ul. 8, 1000 Ljubljana, Slovenia, email: andrej.sotlar@fvv.uni-mb.si.

DOI 10.18690/978-961-286-001-1.6 ISBN 978-961-286-001-1
© 2016 University of Maribor Press
Available at: <http://press.um.si>.

1 Uvod

V prispevku za prvo nacionalno konferenco o varnosti v lokalnih skupnostih 2015 smo opozorili na potrebo po spremembi točke gledišča glede zagotavljanja varnosti posameznika, na potrebo po »človekocentričnem« namesto prevladujočem »državocentričnem« pristopu (Sotlar, 2015). Z drugimi besedami to pomeni odgovor na vprašanje, kaj ljudje pričakujejo od varnostnih organizacij (v najširšem pomenu), kaj pričakuje občina in kaj določa država. Medtem, ko je možno pričakovanja ljudi relativno enostavno izmeriti, pa se pri občinah in državi že lahko zaplete. Njihova pričakovanja se namreč najpogosteje izražajo skozi različne predpise, politike, strategije, načrte in protokole. Predvsem strategije pa so lahko problematične, saj so lahko pisane brez ustreznih empiričnih podatkov, včasih tudi brez ustreznega znanja o vzrokih problemov in preveč zanašajoč se na javno mnenje, kar se še posebej rado dogaja glede vprašanja preprečevanja, omejevanja in sankcioniranja kriminalitete (Meško in Sotlar, 2012). Toda kriminaliteta je zgolj eden izmed varnostnih problemov. Ko gre za pričakovanja prebivalcev, občine in države, vedno trčijo na dva problema. Prvi je zagotavljanje ustrezne ravni varnosti za vse prebivalce in to na ustrezen (zakonit) način, drugi pa je sprejemljivost takšnega početja z vidika javnosti (vprašanje legitimnosti varnostnih politik in strategij). Prispevek analizira »lokalnost« zagotavljanja varnosti in opozarja na »sistemsko« prepletanje vlog države in občine ter posledično organizacij za zagotavljanje varnosti in zaščite v lokalnih skupnostih.

2 Lokalna skupnost kot stičišče delovanja državnih lokalnih in zasebnih varnostnih organizacij – ko občina postane država v malem

V sodobnih družbah je čedalje več varnostnih/policijskih/nadzorstvenih organizacij, ki jih ustanovljajo (ali spodbujajo) lokalne oblasti, vendar pa tudi klasične institucije nacionalnovarnostnega sistema ostajajo (so)odgovorne za zagotavljanje varnosti, reda, zaščite in pomoči v lokalni skupnosti. Občina ima resnici na ljubo določene (ne male) odgovornosti v vseh treh (pod)sistemih nacionalne varnosti – notranje varnosti, zaščite in reševanja in celo obrambe.

Kar zadeva notranjo varnost, Zakon o lokalni samoupravi (2007) občini določa najmanj naslednje naloge:

- urejanje prometa v občini in opravljanje nalog občinskega redarstva;
- opravljanje nadzorstva nad krajevnimi prireditvami;
- organiziranje komunalno-redarstvene službe in skrb za red v občini;
- določanje prekrškov in denarnih kazni za prekrške, s katerimi se kršijo predpisi občine;
- opravljanje inšpekcijskega nadzorstva nad izvajanjem občinskih predpisov in drugih aktov.

K temu je treba dodati tudi naloge, ki izhajajo iz Zakona o občinskem redarstvu (2006), saj mora občinski/mestni svet na predlog župana sprejeti občinski program varnosti. S

programom, ki je občinski strateški dokument, se na podlagi ocene varnostnih razmer v občini podrobneje določita vrsta in obseg nalog občinskega redarstva.¹ Strokovno pomoč pri pripravi in izvajanju občinskega programa varnosti daje Ministrstvo za notranje zadeve (MNZ), ki je v ta namen pripravilo tudi smernice za izdelavo občinskega programa varnosti. Tudi sicer je MNZ (se pravi država) krepko »vmešano« v to obliko lokalne varnostne dejavnosti. MNZ je namreč pristojno za nadzor nad zakonitostjo dela občinskih organov, občinskih uprav in občinskih redarstev pri izvrševanju zakona, hkrati pa zagotavlja občinam strokovno pomoč. Strokovno usposabljanje občinskih redarjev, obdobjo izpopolnjevanje in preskus znanja pa opravlja Policijska akademija Generalne policijske uprave (Predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o občinskem redarstvu, 2016).² Na osnovi 35. člena Zakona o organiziranosti in delu v policiji (2013, 2014, 2015) občina vstopa v partnersko sodelovanje za zagotavljanje večje varnosti tudi neposredno s policijo. Kot pojavna oblika takšnega sodelovanja so tudi različni sveti, sosveti ali komisije za zagotavljanje varnosti. Policija seveda ostaja ključna organizacija za zagotavljanje varnosti v lokalni skupnosti, še posebej, ko gre za kriminaliteto. Toda v zadnjih letih je tudi uveljavljanje koncepta policijskega dela v skupnosti našlo pot v ospredje policijskih prizadevanj za preprečevanje varnostnih dogodkov, kar je sintagma, ki gotovo dovolj široko in hkrati natančno opiše probleme, s katerimi se soočajo lokalne skupnosti in prebivalci. Cilj tega koncepta je »v okviru partnerskega odnosa čim bolj zadovoljiti potrebe in interese lokalne skupnosti po varnosti« (Resolucija o dolgoročnem razvojnem programu policije do leta 2025, 2015). Če se že varnostne organizacije države želijo na tak način približati prebivalcem v lokalni skupnosti, po svoje preseneča, da takšno potrebo izkazujejo tudi varnostne organizacije nekaterih lokalnih skupnosti! Mestni svet Mestne občine Ljubljana je tako na primer sprejel Strategijo v skupnost usmerjenega dela Mestnega redarstva, kar je bil svojevrsten precedens. Iz strategije veje pripravljenost mestnega redarstva, da se čim bolj posveti tudi preventivnemu delu, kot je na primer varnost otrok v prometu, urejanje prometa v času različnih posebnih dogodkov, sodelovanje s šolami in podobno. Drugo področje v skupnost usmerjenega dela redarstva pa je namenjeno vzpostavljanju partnerstev z različnimi institucijami na državni in lokalni ravni kot tudi s prebivalstvom. Posebna pozornost je posvečena sodelovanju z matično policijsko upravo, s poudarkom na vsakodnevem sodelovanju z vodji policijskih okolišev (Modic et al., v tisku).

Vsekakor je novost in osvežitev, da si občine očitno želijo bolj strateškega sodelovanja tudi z zasebnim varovanjem. Tako je bil leta 2016 podpisan Protokol o sodelovanju Mestnega redarstva Mestne uprave Mestne občine Ljubljana in Zbornice za razvoj slovenskega zasebnega varovanja (2016), s katerim sta se podpisnika dogovorila, da si bosta zagotavljala pomoč in si izmenjevala informacije, pomembne za varnost ljudi in premoženja, ki jo zagotavljajo izvajalci zasebnega varovanja, in za zagotavljanje javne varnosti, ki jo zagotavlja mestno redarstvo.³ Zanimivo, da je bil tri leta pred tem sklenjen tudi podoben, a še bolj razdelan, Protokol o medsebojnem sodelovanju med Zbornico za razvoj slovenskega zasebnega varovanja in Generalno policijsko upravo (2013), ki po mnenju Veličkega (2015), vsaj v občinah na Gorenjskem že daje rezultate. Ne nazadnje

pa ne smemo pozabiti tudi na odloke, s katerimi občinski sveti natančno regulirajo določeno področje (npr. ureditev cestnega prometa).

Na področju varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami oziroma zaščite in reševanja že Zakon o lokalni samoupravi (2007) določa, da mora občina skrbeti za »požarno varnost in organizirati reševalno pomoč« ter »organizirati pomoč in reševanje za primere elementarnih in drugih nesreč«. S tem pa se odgovornost občine na tem področju šele dobro začne. Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami (2006, 2010) določa, da občina ureja in izvaja varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami na svojem območju, v njeni pristojnosti pa je:

- urejanje sistema zaščite, reševanja in pomoči v občini;
- spremljanje nevarnosti, obveščanje in alarmiranje prebivalstva o pretečih nevarnostih;
- zagotavljanje elektronskih komunikacij za potrebe zaščite, reševanja in pomoči v skladu z notnim informacijsko-komunikacijskim sistemom;
- načrtovanje in izvajanje zaščitnih ukrepov;
- izdelava ocen ogroženosti ter načrtov zaščite in reševanja;
- organiziranje, razvijanje ter vodenje osebne in vzajemne zaščite;
- organiziranje, vodenje in izvajanje zaščite, reševanja in pomoči na območju občine;
- določanje, organiziranje in opremljanje organov, enot in služb Civilne zaščite ter drugih sil za zaščito, reševanje in pomoč v občini;
- zagotavljanje nujnih sredstev za začasno nastanitev v primeru naravnih in drugih nesreč;
- določanje in izvajanje programov usposabljanja občinskega pomena;
- usklajevanje načrtov in drugih priprav za zaščito, reševanje in pomoč s sosednjimi občinami in državo;
- zagotavljanje osnovnih pogojev za življenje ter odpravljanje posledic naravnih in drugih nesreč;
- določanje organizacij, ki so posebnega pomena za zaščito, reševanje in pomoč v občini;
- mednarodno sodelovanje na področju zaščite, reševanja in pomoči.

Pregled pristojnosti občine nedvoumno pokaže »lokalnost« naravnih in drugih nesreč kot tudi sil in sredstev, ki morajo biti v ta namen zagotovljena. Poleg tega pa v nobenem drugem podsistemu ni poleg državnih organizacij in občinskih služb udeleženih toliko nepoklicnih pripadnikov kot v podsistemu zaščite in reševanja, in sicer največ kot prostovoljcev v nevladnih organizacijah in prostovoljnih društvih (kot so npr. gasilska).

Če so pristojnosti občine na področju notranje varnosti ter zaščite in reševanja pričakovane, pa je dokaj presenetljivo, da ima občina določene naloge in pristojnosti tudi na obrambnem področju, kajti obrambne zadeve naj bi vendarle bile v državni pristojnosti. Občinski organi določijo svojo organizacijo in način dela v vojnem stanju tako, da zagotovijo nepretrgano opravljanje nalog iz svoje pristojnosti. Če se občinski svet v vojnem stanju ne more sestati, župan sprejema potrebne ukrepe in akte ter jih

predloži v potrditev, takoj ko se občinski svet spet lahko sestane. Občinam in pokrajinam lahko vlada v vojnem stanju naloži, da opravljajo določene naloge v zvezi z izvajanjem civilne obrambe. Župan je vodja priprav civilne obrambe in lahko upravnemu organu, pristojnemu za obrambne zadeve, predlaga, da se na delovno dolžnost razporedijo občinski delavci, potrebni za delo v vojni (Zakon o obrambi, 2004, 2015).

3 Razkorak med pričakovanji prebivalcev, strokovnjakov, politikov in zakonodaje – študija primera spreminjanja nalog in pooblastil Slovenske vojske

Slovenska vojska poleg klasičnih vojaških nalog (vojaško izobraževanje in usposabljanje za oborožen boj in druge oblike vojaške obrambe; zagotavljanje pripravljenosti; izvajanje vojaške obrambe ob napadu na državo; izvrševanje obveznosti, ki jih je država sprejela v mednarodnih organizacijah in z mednarodnimi pogodbami) opravlja tudi dve manj tipično vojaški nalogi, to sta sodelovanje pri zaščiti in reševanju ob naravnih in drugih nesrečah⁴ in sodelovanje s policijo pri širšem varovanju državne meje v notranjosti državnega ozemlja,⁵ pri čemer pripadniki Slovenske vojske nimajo policijskih pooblastil (37. člen, Zakon o obrambi 2004, 2015). Konec leta 2015 sprejeti 37.a člen omenjenega zakona pa omogoča dodelitev tudi izjemnih pooblastil vojski. Če to zahtevajo varnostne razmere, lahko Državni zbor RS na predlog Vlade RS z dvotretjinsko večino glasov navzočih poslancev odloči, da pripadniki Slovenske vojske, skupaj s policijo, izjemoma, pri širšem varovanju državne meje, v skladu z načrti in po predhodni odločitvi Vlade RS izvajajo tudi naslednja pooblastila: opozarjajo; napotujejo; začasno omejujejo gibanje oseb in sodelujejo pri obvladovanju skupin in množic. Vojaki pooblastila izvajajo pod pogoji, ki so predpisani za policiste, in o njihovem izvajanju nemudoma obvestijo policijo (Zakon o obrambi, 2004, 2015).⁶

Vojska se je tako pridružila skupini organizacij, ki vsakodnevno ali občasno izvajajo policijsko dejavnost. To je za Slovenijo bistveno korenitejša sprememba, kot se zdi na prvi pogled. Ne nazadnje smo se nekoč prav v Sloveniji najbolj zavzemali za umik Jugoslovanske ljudske armade z meje. Ves čas samostojnosti Slovenije, skoraj 25 let, je veljalo, da so naloge policije in vojske strogo ločene.⁷ Temu primerno so se razvili in negovali tudi civilno-vojaški odnosi in politična kultura, ki ni dopuščala, da vojska posega na civilno področje. Toda, če je bilo takšno večinsko mnenje strokovnjakov, politične elite in nevladnih organizacij ter je tako določala zakonodaja, to ne pomeni, da je tako omejevalno do nalog Slovenske vojske gledala tudi laična javnost. Potočnik (2016) namreč poroča, da so že vse od leta 1999 dalje (se pravi, še preden je Slovenska vojska dobila nalogo pomoči policiji pri širšem varovanju meje (2004)), prebivalci Slovenije v javnomnenjskih raziskavah močno podpirali trditev, da naj »vojska pomaga policiji pri zagotavljanju reda in varnosti«. ⁸ Podobno je s trditvijo, da se naj »vojska bori proti terorizmu«. ⁹ Rezultati so zelo zanimivi, če vemo, da so bile naloge Slovenske vojske z Zakonom o obrambi (2004, 2015) že od leta 1994 postavljene drugače oziroma so bile le nekoliko spremenjene v letu 2004, medtem ko so bila izjemna pooblastila Slovenske

vojske, ki bi lahko prispevala k »zagotavljanju reda in varnosti«, uzakonjena šele konec leta 2015, ko se je država soočala s težko nadzorovanim migrantskim valom na mejah. Dodaten paradoks, ki ob tem nastane, pa je dejstvo, da je terorizem v vseh javnomnenjskih raziskavah v zadnjih 25 letih praktično med najmanj pomembnimi grožnjami, kot jih zaznavajo respondenti v slovenskih javnomnenjskih raziskavah, zato je pričakovanje, da se naj z njim bori vojska, še toliko bolj nenavadno (Sotlar in Tominc, 2012). To samo dokazuje, kakšen je lahko razkorak med percepcijo in pričakovanji prebivalcev na eni strani ter strokovnjaki, politično elito, prevladujočo politično kulturo in ne nazadnje zakonsko ureditvijo na drugi strani.

4 Zaključek

»Državnost versus lokalnost« na področju zagotavljanja varnosti postopoma prehaja v fazo, ko se zdi, da se lokalne skupnosti zavedajo, da bodo najlažje in najboljše poskrbele za varnost svojih prebivalcev, če bodo stvari vzele v svoje roke. Toda, če smo natančni, pri tem sploh ne gre za proces velikih razsežnosti, saj, kot je pokazal kratek pregled nalog in pristojnosti občin na področju (širše) varnosti, te že sedaj niso bile zanemarljive, ravno nasprotno. Sedaj gre predvsem za proces, ko na ožjem (notranje)varnostnem področju nekatere lokalne skupnosti prevzemajo iniciativo in poskušajo s podobnimi strategijami kot država (npr. »policijsko« delo v skupnosti) na novo vzpostaviti odnose s prebivalci, jih aktivirati in si tako olajšati preventivno pa tudi represivno delo. Tisto kar zna biti v tem procesu pozitivno (če v ozadju ne gre zgolj za prevzemanje prvenstvene vloge na področju policijske oz. varnostne dejavnosti v lokalnih skupnosti) in za prebivalce koristno, pa so tudi izrazito poudarjeni interesi po partnerskih odnosih med policijo, občinskim redarstvom, zasebnim varovanjem in podobno. Pri tem gre paziti le, da se ne bodo partnerstva na koncu izjalovila v nekakšno »združeno partnerstvo za nadzorstvo«! Posebno vprašanje so pričakovanja ljudi, ki se nujno ne skladajo ne s strokovnimi standardi, ne s političnimi idejami in ne s trenutno zakonsko ureditvijo, kar smo videli na primeru »policijskih« nalog in pooblastil Slovenske vojske. Na represivno-varnostnem področju se opuščanje strokovnih standardov in standardov varovanja človekovih pravic na račun izpolnjevanja trenutnih pričakovanj prebivalstva (zagotavljanje legitimnosti za vsako ceno), četudi se ob tem zagotavlja zakonitost, namreč vedno ne konča v dobro ljudi

Opombe

¹ Občinsko redarstvo skrbi za javno varnost in javni red na območju občine in je pristojno nadzorovati varen in neoviran cestni promet v naseljih; varovati ceste in okolje v naseljih in na občinskih cestah zunaj naselij; skrbeti za varnost na občinskih javnih poteh, rekreacijskih in drugih javnih površinah; varovati javno premoženje, naravno in kulturno dediščine; in vzdrževati javni red in mir (Zakon o občinskem redarstvu, 2006).

² Zanimivo, da je Vlada RS v obrazložitvi Predloga Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o občinskem redarstvu (2016) zapisala, da se je »z razvojem redarskih služb v slovenskih občinah tako razvila doktrina občinske redarske službe«.

³ Konkretni primer sodelovanja se je odvil oktobra 2016 v Ljubljani, ko sta varnostnika zasebnovarnostnega podjetja priskočila na pomoč mestnima redarjema, ki sta ju med opravljanjem

nalog napadli dve osebi. S pomočjo varnostnikov sta bila storilca obvladana in zadržana do prihoda policije (Zbornica za razvoj slovenskega zasebnega varovanja, 2016).

⁴ O sodelovanju vojske pri zaščiti in reševanju odloča Vlada RS, v nujnih primerih pa minister na predlog poveljnika Civilne zaščite Republike Slovenije oziroma načelnik Generalštaba SV po pooblastilu ministra za obrambo.

⁵ V skladu z načrti in po predhodni odločitvi Vlade RS.

⁶ Državni zbor določi rok, v katerem lahko pripadniki Slovenske vojske izvajajo ta pooblastila, in ki sme trajati le nujno potreben čas za izvedbo, vendar ne več kot tri mesece, se pa lahko pod istimi pogoji ponovno podaljša.

⁷ To sicer ni veljalo 100 %, ker se je po sprejetju Zakona o policiji v letu 1998 od policije (že pred tem pa od organov za notranje zadeve) pričakovalo tudi določeno »vojaško« angažiranje v vojni ali izrednih razmerah.

⁸ Tako se je leta 1999 s takšno trditvijo »strinjalo« oziroma »v celoti strinjalo« 51 %, leta 2012 pa 57 % respondentov. Najvišje strinjanje je bilo izmerjeno v letu 2001, in sicer je znašalo 58,7 %.

⁹ Največ prebivalcev se je s takšno trditvijo strinjalo leta 2012 (78,5 %), najmanj pa leta 2003 (71,6 %).

Literatura

Meško, G. in Sotlar, A. (2012). Preprečevanje kriminalitete v lokalnih skupnostih – med ad hoc pristopi in na znanju temelječih preventivnih dejavnostih. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 63(3), 229–239.

Modic, M., Lobnikar, B., Tominc, B., Sotlar, A. in Meško, G. (V tisku). Metropolitan policing in post-socialist countries: the case of Slovenia. V E. Devroe, A. Edwards in P. Ponsaers (ur.), *Policing European metropolis. The politics of security in city-regions*. London and New York: Routledge.

Potočnik, G. (2016). *Sodelovanje vojske in policije v sodobni državi: primer Slovenije* (Doktorska disertacija). Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o nalogah in pooblastilih policije. (2016). EVA 2015-1711-0006. Pridobljeno na http://www.zdruzenjeobcin.si/fileadmin/datoteke/2016/PREDLOGI_ZAKONOV_IN_DRUGIH_AKTOV/MNZ_ZNPPol-A__16.8.pdf

Predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o občinskem redarstvu. (2016). EVA 2016-3130-0025. Pridobljeno na [http://84.39.218.201/MANDAT14/VLADNAGRADIVA.NSF/18a6b9887c33a0bdc12570e50034eb54/2b66f7a55482ffa7c12580560039c1af/\\$FILE/ZORed_VRS.pdf](http://84.39.218.201/MANDAT14/VLADNAGRADIVA.NSF/18a6b9887c33a0bdc12570e50034eb54/2b66f7a55482ffa7c12580560039c1af/$FILE/ZORed_VRS.pdf)

Protokol o medsebojnem sodelovanju med Zbornico za razvoj slovenskega zasebnega varovanja in Generalno policijsko upravo. (2013). Pridobljeno na <http://www.zrszv.si/images/PROTOKOL-ZRSZV-POLICIJA.pdf>

Protokol o sodelovanju Mestnega redarstva Mestne uprave Mestne občine Ljubljana in Zbornice za razvoj slovenskega zasebnega varovanja. (2016). Pridobljeno na <http://www.zrszv.si/images/20160915123528894.pdf>

Resolucija o dolgoročnem razvojnem programu policije do leta 2025 – »Kakovostna policija za varno Slovenijo«. (2015). *Uradni list RS*, (75/15).

Sotlar, A. (2015). Reševanje varnostnih problemov – med nacionalno, lokalno in človekovo varnostjo. V G. Meško (ur.), *Varnost v lokalnih skupnostih: zbornik prispevkov Prve*

A. Sotlar: Zagotavljanje varnosti v lokalni skupnosti – med lokalno izraženimi potrebami in pričakovanji ter državno določenimi strategijami

nacionalne konference o varnosti v lokalnih skupnostih (str. 26–33). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.

Sotlar, A. in Tominc, B. (2012). Zaznava deklarativnih virov ogrožanja nacionalne varnosti v slovenski družbi. *Varstvoslovje*, 14(3), 231–258.

Velički, S. (2015). Uspešnost implemenatcije protokola o medsebojnem sodelovanju. V *Učinkovitost državne regulative v panogi zasebnega varovanja: zbornik prispevkov* (str. 65–81). Ljubljana: Zbornica za razvoj slovenskega zasebnega varovanja. Pridobljeno na http://www.zrszv.si/images/DSZV_2015_ZBORNIK_PRISPEVKOV.pdf

Zakon o lokalni samoupravi. (2007). *Uradni list RS*, (94/07).

Zakon o občinskem redarstvu. (2006). *Uradni list RS*, (139/06).

Zakon o obrambi. (2004, 2015). *Uradni list RS*, (103/04, 95/15).

Zakon o organiziranosti in delu v policiji (2013, 2014, 2015). *Uradni list RS*, (15/13, 11/14, 86/15).

Zakon o varstvu pred naravnimi in drugimi nesrečami. (2006, 2010). *Uradni list RS*, (51/06, 97/10).

Zbornica za razvoj slovenskega zasebnega varovanja (2016). *Zahvala*. Pridobljeno na <http://www.zrszv.si/index.php/22-novice/232-zahvala>

Upravljanje in varnost v občinskih javnih zavodih: policijsko delo v skupnosti in varno izvajanje občinskih negospodarskih javnih služb

BOJAN TIČAR & KATJA EMAN

Povzetek Delovanje občinskih javnih zavodov je zaradi (so)ustanoviteljstva in organiziranosti zavodov drugačna od klasičnih ustanov, kar se odraža tudi na področju izvajanja korporativne in javne varnosti. Namen prispevka je prikazati posebnosti upravljavskih in korporativnih ter javnih varnostnih vidikov javnih zavodov v (so)ustanoviteljstvu občin. Poleg pregleda upravljavskih vidikov in organiziranosti občinskih javnih zavodov ter analize zakonskih določil z deskriptivno analizo in jezikovno razlago smo z uporabo metode opazovanja in strukturiranih intervjujev analizirali organiziranost in izvajanje korporativne ter javne varnosti v občinskih javnih zavodih v Mestni občini Murska Sobota. Ugotovili smo, da zavodi v Murski Soboti v sodelovanju s policijo in redkeje mestnim redarstvom uspešno izvajajo naloge zagotavljanja javne in korporativne varnosti v občinskih javnih zavodih, pri čemer redko uporabijo najemanje storitev zasebnega varovanja, veliko raje in pogosteje pa posegajo po metodah preprečitve, ki so se dolgoročno izkazale kot zelo učinkovite. V zaključku razpravljamo o razlogih za spremembo na področju upravljanja zavodov v prihodnje, saj menimo, da bi bilo smiselno, da bi občina zagotovila premoženje za izvajanje javne službe javnega zavoda vsem zavodom, in sicer tako, da bi ta sredstva prešla v pravno last javnega zavoda.

Ključne besede: • občinski javni zavodi • korporativna varnost • javna varnost • Mestna občina Murska Sobota • upravljanje zavodov

NASLOV AVTORJEV: dr. Bojan Tičar, redni profesor, Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija, e-pošta: bojan.ticar@fvv.uni-mb.si. dr. Katja Eman, docentka, Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija, e-pošta: katja.eman@fvv.uni-mb.si.

DOI 10.18690/978-961-286-001-1.7 ISBN 978-961-286-001-1
© 2016 Univerzitetna založba Univerze v Mariboru
Dostopno na: <http://press.um.si>.

Corporate Management, Private and Public Security in Municipal Public Institutions: Community Policing and the Safe Performance of Municipal Non-commercial Public Service

BOJAN TIČAR & KATJA EMAN

Abstract Due to the (co)establishment and organisation of institutions municipal public institutions, their operation is different from traditional institutions, which is also reflected in the implementation of corporate and public security. The purpose of this paper is to point to the peculiarities of management, corporate and public safety aspects of public institutions in the (co)establishment with municipalities. Apart from examining the management aspects, analysing the organisation of local public institutions and legal provisions by applying descriptive analysis and language interpretation, methods of observation and structured interviews were also used to analyse the organisation and implementation of corporate and public safety in municipal public institutions in the Municipality of Murska Sobota. Results show that institutions in Murska Sobota have been successful in carrying out the tasks of providing public and corporate security in municipal public institutions in cooperation with the police and, rarely, city wardens. Thus, they rarely recruit private security services, are much happier and more often resort to prevention method, which were proven to be very effective in the long run. The paper concludes by discussing the reasons for introducing changes in the future governance of institutions, since we believe it would make sense for the municipality to provide funding for the institutions' public service to all institutions, so that such funds could be transferred into the legal property of individual public institutions.

Keywords: • municipal public institutions • corporate security • public security/safety • Municipality of Murska Sobota • community policing • governance of public institutions

CORRESPONDENCE ADDRESS: Bojan Tičar, Ph.D., Professor, University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Kotnikova ul. 8, 1000 Ljubljana, Slovenia, email: bojan.ticar@fvv.uni-mb.si. Katja Eman, Ph.D., Assistant Professor, University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Kotnikova ul. 8, 1000 Ljubljana, Slovenia, email: katja.eman@fvv.uni-mb.si.

DOI 10.18690/978-961-286-001-1.7 ISBN 978-961-286-001-1
© 2016 University of Maribor Press
Available at: <http://press.um.si>.

1 Uvod

Namen prispevka je prikazati posebnosti upravljaljskih in korporativnih ter javnih varnostnih vidikov javnih zavodov v (so)ustanoviteljstvu občin. V prvem delu so prikazani upravljaljski vidiki, ki smo jih nato povezali z varnostnimi.

Po veljavnem Zakonu o zavodih (ZZ, 1991) so javni zavodi organizacije, ki se ustanovijo za opravljanje javnih služb na področjih dejavnosti vzgoje in izobraževanja, znanosti, kulture, športa, zdravstva, socialnega varstva, otroškega varstva, invalidskega varstva, socialnega zavarovanja ali drugih dejavnosti, če cilj opravljanja dejavnosti ni pridobivanje dobička (ZZ, 1991: 1. člen). Z vidika ustanoviteljstva javne zavode lahko ustanovi država ali občina. Po podatkih AJ PES (n. d.) je trenutno v Republiki Sloveniji sodno registriranih organizacij s statusno pravno obliko javnega zavoda skupaj 1.453. Od tega jih je večina v pristojnosti občin (okoli 2/3) in manjšina (okoli 1/3) v pristojnosti države.

Na podlagi Zakona o lokalni samoupravi (ZLS, 2007: 21. člen) ima vsaka občina na področju organizacije negospodarskih javnih služb (in s tem ustanavljanja javnih zavodov za potrebe svojih prebivalcev) izvirne naloge. Občine zagotavljajo te svoje izvirne naloge z ustanovitvijo javnih zavodov. Nekateri javni zavodi so v izključni pristojnosti občin, drugi pa deloma v pristojnosti občin in deloma v pristojnosti države (ko gre za nacionalni pomen). Javni zavodi, ki so v popolni pristojnosti države **in ne v pristojnosti občin**, so vse bolnišnice (tudi UKC), vse srednje in visoke javne šole, vse tri javne univerze (UL, UM, UP), vsi javni raziskovalni zavodi (JRO), vsi centri za socialno delo (CSD), vsi varstveno-delovni centri (VCD) in vsi domovi za starejše.

Javni zavodi, ki so v popolni pristojnosti občin, so predvsem naslednji (AJ PES, n. d.): vsi občinski in mestni **vrteci**, ki jih je skupno 111; vsi **javni zavodi na področju športa**, ki jih je skupaj 41; vsi **zdravstveni domovi**, ki jih je 56, vse **lekarne**, ki jih je 24, in vse **ljudske univerze**, ki jih je 23. Poleg teh delujejo tako v pristojnosti občin kot v pristojnosti države tudi drugi javni zavodi: **osnovne šole**, ki jih je skupno 467 (pravni položaj zaposlenih/učiteljev in izobraževalni programi so v pristojnosti države, šolski objekti in infrastruktura pa v pristojnosti občin); **muzeji**, ki jih je na lokalni ravni 26 od skupaj 34 (narodni muzeji so v državni pristojnosti); **gledališča**, ki jih je 9 mestnih od skupaj 13 (narodna gledališča, drama in opera so v državni pristojnosti); **knjižnice**, ki jih je 59 občinskih od skupaj 61 (NUK in UKM sta v državni pristojnosti), ipd. Kako je z upravljanjem in varnostjo občinskih v javnih zavodih, je prikazano v nadaljevanju.

2 Upravljanje javnih zavodov v (so)ustanoviteljstvu občin

Najvišji organ upravljanja v javnem zavodu je svet zavoda, ki ga sestavljajo predstavniki občine/občin, predstavniki zaposlenih v zavodu ter predstavniki uporabnikov oziroma zainteresirane javnosti (Tičar in Rakar, 2011). Poslovodni organ zavoda je direktor ali drug individualni organ (ravnatelj v vrtcu). Direktorja imenuje in razrešuje občinski svet, če ni z zakonom ali aktom o ustanovitvi za to pooblaščen svet zavoda. Kadar je za imenovanje in razrešitev direktorja javnega zavoda pristojen svet zavoda, daje k imenovanju in razrešitvi soglasje občina, spet če z zakonom ni drugače določeno. Če poslovodna funkcija in funkcija vodenja strokovnega dela nista ločeni, imenuje in razrešuje direktorja svet zavoda s soglasjem ustanovitelja. Soglasje pristojnega organa lokalne skupnosti je potrebno tudi pri imenovanju in razrešitvi direktorja zavoda s pravico javnosti, če tako določa zakon ali odlok občine (Tičar in Rakar, 2011). Strokovno delo zavoda vodi strokovni vodja, če tako določa zakon ali akt o ustanovitvi. Pravice in dolžnosti ter odgovornosti strokovnega vodje se določijo s statutom ali pravili zavoda v skladu z zakonom ali aktom o ustanovitvi. Zavod ima tudi strokovni svet ali drug kolegijski strokovni organ.

Zavod pridobiva sredstva za delo iz sredstev občine, s plačili za storitve (pri vrtcih je kombinacija občinskega in zasebnega financiranja), prodajo blaga in storitev na trgu (predvsem pri lekarnah, ki so najbolj profitni občinski javni zavodi) in iz drugih virov na način in pod pogoji, določenimi z zakonom in aktom o ustanovitvi. Presežek prihodkov nad odhodki sme zavod uporabiti le za opravljanje in razvoj dejavnosti, če ni z aktom o ustanovitvi drugače določeno. Občine imajo včasih urejeno, da se presežek vplača nazaj v proračun. Težava je pri javnih zavodih v soustanoviteljstvu občin, kjer se morajo ustanoviteljice posebej dogovoriti, kako bo potekalo poslovanje in financiranje javnega zavoda. Za svoje obveznosti je zavod odgovoren s sredstvi, s katerimi lahko razpolaga, občina pa je odgovorna za obveznosti zavoda, če ni v zakonu ali aktu o ustanovitvi drugače določeno.

Širše funkcije občine (ali občin), ki so oblastne in regulatorne, so: 1) regulacija negospodarske javne službe na splošni in abstraktni ravni, ki jo opravljajo občinski javni zavodi; 2) letno financiranje s sklepanjem letnih pogodb med občino in javnim zavodom za izvajanje konkretne javne službe zavoda na določenem območju in področju. Seveda s financiranjem občina bistveno vpliva na obseg in kakovost vsakoletnega izvajanja javne službe, kar je glavna dejavnost javnega zavoda. **V financiranju je treba zajeti tudi strošek korporativne varnosti, če je ta potreben;** 3) investicijska vlaganja, saj je premoženje, s katerimi zavodi upravljajo praviloma v pravni lasti občine; 4) izvajanje občinskega upravnega nadzora nad dejavnostjo javne službe zavoda. S tem mislimo na pravno-inšpekcijski nadzor na področju delovanja zavoda v pristojnosti občin.

Navedene funkcije občine pomembno vplivajo na upravljanje, vendar ne predstavljajo upravljanja samega. V širšem smislu so te funkcije zato tudi instrument upravljanja, s

katerim občine izvajajo vpliv na delovanje javnih zavodov. Upravljanje občinskih javnih zavodov – v sodobnem pomenu – je sestav nadzornih mehanizmov, preko katerih si občina zagotovi izvajanje negospodarske javne službe in ohranitev svojih naložb. Pri tem mora paziti, da ne ogrozi dolgoročnega razvoja in obstoja poslovnega sistema javnega zavoda. (Tičar, 2016) Upravljanje je tako tudi v občinskem javnem zavodu kontinuiran proces sprejemanja relevantnih odločitev. Občine niso ustrezno organizirane za izvajanje te naloge, saj je njihova primarna funkcija oblastna družbena (samo)regulacija – tj. samouprava, ne pa neposredno upravljanje oseb javnega prava.

Korporativno pravno razmerje med občino in javnim zavodom poteka predvsem v okviru pravice, po kateri občina neposredno in praviloma imenuje večino članov sveta zavoda. Občina zaradi lastne nezmožnosti neposrednega upravljanja prenese pooblastilo za opravljanje te dejavnosti na svoje člane v svetu zavoda, ki v njenem imenu izvajajo to funkcijo. Pri tem morajo člani sveta zavoda ravnati po usmeritvah in navodilih ustanoviteljice, vendar pri izvajanju te naloge nimajo imperativnega mandata (Trpin, 2009).

Nadalje to pomeni, da je sodelovanje članov sveta zavoda, imenovanih s strani občine, pri sprejemanju kolektivnih odločitev sveta zavoda pravno veljavno, tudi če so sprejeli svojo odločitev v nasprotju z usmeritvami in navodili ustanoviteljice. Čeprav se zdi takšna ureditev na prvi pogled nenavadna, je popolnoma logična, saj v nasprotnem primeru ne bi mogli nikoli vedeti, kdaj je odločitev organa veljavna. Občina bi kadar koli izpodbijala sklepe sveta zavoda z utemeljitvijo, da posamezen njen član ni glasoval v skladu z njenimi usmeritvami in navodili. To bi vneslo popolno zmedo v pravni red in močno zmanjšalo splošno pravno varnost. Seveda takšna ureditev ne pomeni, da je član, imenovan s strani občine, prost svoje odgovornosti v razmerju do ustanoviteljice. Ustanoviteljica/občina lahko svojega člana vsak čas odpokliče in ga nadomesti z drugim, ne da bi mu za to dokazovala krivdo ali navajala kakršnekoli razloge. Imenovanje in odpoklic člana sveta zavoda je pravica občine, ki ji zagotavlja, da lahko učinkovito izvaja svoj vpliv nad delovanjem javnega zavoda. Svet ne more odločati o statusnih spremembah zavoda, ker je ta pravica na podlagi 51. člena ZZ (1991) izrecno pridržana občini.

3 Korporativna in javna varnost v občinskih javnih zavodih

3.1 Korporativna varnost v občinskih javnih zavodih

Korporativna varnost v občinskih javnih zavodih ni zavodska primarna naloga. Javni zavodi so dolžni predvsem primarno zagotavljati občinsko negospodarsko javno službo (skrb za otroke v vrtcih, primarno zdravstveno dejavnost v zdravstvenih domovih in lekarnah, andragoško izobraževanje v ljudskih univerzah, muzejsko, gledališko in knjižnično dejavnost ipd.), pri čemer je zagotavljanje varnosti sekundarno. Lahko je akcesorna dejavnost, vendar je zavodi ne zagotavljajo sami. Varnost v občinah zagotavlja predvsem policija na lokalni ravni, lokalno redarstvo in občinske inšpekcijske službe.

Organizacija varnosti ljudi in premoženja v občinskih javnih zavodih je prepuščena poslovodstvom zavodov. Poslovodstva zavodov (direktorji, ravnatelji) skrbijo za zagotavljanje varnosti *ad hoc* ob javnih prireditvah z najemom zasebnih varnostnih organizacij, lahko pa tudi institucionalno in z najemom zasebnih varnostnikov na dnevni osnovi, kadar je to potrebno. Vsekakor pa občinski javni zavodi po podatkih MNZ RS teh dejavnosti ne zagotavljajo sami. V Sloveniji okvirje korporativne varnosti določa zakon o zasebnem varovanju (ZZasV-1, 2011). Zakon pozna osem vrst licenc. Glede na prikazane podatke lahko ugotovimo, da med vsemi 141 organizacijami, ki imajo po slovenskem ZZasV-1 (2011) licenco za varovanje, ni niti enega občinskega javnega zavoda. To pomeni, da morajo že zaradi pravne narave posegov v področje kršiteljev, ti zavodi ali najemati zasebne varnostne organizacije, ali pa prijaviti kršitve policiji in tako zagotavljati varnost delovanja zavodov preko sistema javne varnosti.

3.2 Javna varnost v občinskih javnih zavodih – Mestna občina Murska Sobota

Javno varnost na lokalni ravni v občinskih javnih zavodih zagotavlja predvsem policija. Nedavni primer vrtca v Slovenski Bistrici, kjer policija preiskuje zlorabo otrok s strani varuške v vrtcu, nakazuje, da je varnost uporabnikov negospodarskih javnih služb še posebej izpostavljena zadeva. Po podatkih policije je policija že posredovala v vrtcih, gledališčih, osnovnih šolah, muzejih, knjižnicah (Policija, n. d.), zato smo želeli na podlagi primera ugotoviti, kako je poskrbljeno za varnost v občinskih javnih zavodih ter kaj se zgodi, ko pride do kršitev – če oz. kako javni zavodi pri tem sodelujejo z občino.

Za analizo smo izbrali Mestno občino Murska Sobota (v nadaljevanju MO Murska Sobota), ki ima 2 vrtca, 5 osnovnih šol in 1 glasbeno šolo, knjižnico, muzej, 2 kulturni oziroma gledališki dvorani, galerijo, mladinski informativni kulturni klub ter klub PAC – pomurski akademski center. Iz policijske statistike za obdobje od leta 2008 do leta 2015 izhaja, da je bilo v naštetih zavodih obravnavano precej majhno število kaznivih dejanj (povprečno 41 kaznivih dejanj na leto), kot je prikazano v tabeli 1, zato nas je zanimalo, kako zavodi organizirajo in izvajajo korporativno varnost.

B. Tičar & K. Eman: Upravljanje in varnost v občinskih javnih zavodih: policijsko delo v skupnosti in varno izvajanje občinskih negospodarskih javnih služb

Tabela 1: Število kaznivih dejanj v zavodih na območju MO Murska Sobota, ki jih je policija obravnavala v letih 2008–2015, vir: (Policija, n. d.)

Leto	Število obravnavanih kaznivih dejanj
2008	42
2009	39
2010	47
2011	44
2012	48
2013	31
2014	49
2015	29

Da bi odgovorili na zastavljeno vprašanje, smo med 2. in 22. novembrom obiskali in si ogledali posamezne zavode v MO Murska Sobota (knjižnico, obe kulturni dvorani, mladinski klub in galerijo, vrtec, 2 osnovni šoli in glasbeno šolo) ter opravili intervjuje z županom MO Murska Sobota, zaposlenim v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota ter ravnateljicama II. in III. osnovne šole Murska Sobota.

Ugotovili smo, da tudi v MO Murska Sobota zavodi sami zagotavljajo varnost delovanja zavodov preko sistema javne varnosti in da se občina v to področje ne vpleta. Zavodi pri tem uporabljajo svoje pravilnike in protokole, zelo redko pa najemajo zasebne organizacije, resne kršitve pa prijavljajo policiji in z njo sodelujejo. Rezultati kažejo, da zavodi za izvajanje zagotavljanje varnosti le izjemoma posegajo po uporabi nadzornih kamer in varnostnikov, da izredno dobro sodelujejo s policijo (predvsem vrtci in še posebej šole), ki so del preventivnih dejavnosti v zavodih, ki se po besedah direktorjev in ravnateljev zavodov dolgoročno zares obrestujejo. Ravnateljici osnovnih šol sta povedali, da poskušajo večino varnostnih problemov rešiti sami in da samo v zares skrajnih primerih zaprosijo za pomoč policije, prav tako pa pri njih ni potrebe po uporabi nadzornih kamer ali varnostnikov, temveč učitelji ter drugi zaposleni sami posrbijo za večkratne obhode in prisotnost pri učencih. Župan MO Murska Sobota je povedal, da je bil eden redkih primerov, ko je bil prisoten pri reševanju problematike v zvezi s šolo, samo primer nezadovoljstva starejših občanov nasproti šolskega igrišča, ki so se pritožili nad hrupom, a so zadevo rešili zgolj s pogovorom.

4 Razprava

Na podlagi ugotovitev analize zagotavljanja varnosti v zavodih na območju MO Murska Sobota lahko sklepamo, da zavodi v sodelovanju s policijo in redkeje mestnim redarstvom uspešno izvajajo naloge zagotavljanja javne in korporativne varnosti v občinskih javnih zavodih, pri čemer redko uporabijo najemanje storitev zasebnega varovanja, veliko raje in pogosteje posegajo po metodah prevencije, ki so se dolgoročno izkazale kot zelo učinkovite. Menimo, da bi bilo na področju upravljanja zavodov v

prihodnje smiselno, da bi občina zagotovila sredstva tudi za varnost javnih zavodov. Glede varnosti v javnih zavodih lahko še zaključimo, da jo zavodi izvajajo preko sistema javne varnosti in so zelo uspešni, čeprav to počnejo sami, saj se občine kot lastnice objektov v to področje ne vpletajo.

Literatura:

- AJPES. (n. d.). *Poslovni register*. Pridobljeno na <http://www.ajpes.si/prs/>
- Ministrstvo za notranje zadeve [MNZ]. (n. d.). *Zasebno varovanje in detektivi: evidence, vloge, obrazci*. Pridobljeno na http://www.mnz.gov.si/si/mnz_za_vas/zasebno_varovanje_detektivi/zasebno_varovanje/evidence_vloge_in_obrazci/.
- Policija. (n. d.). *Statistika: kriminaliteta*. Pridobljeno na <http://www.policija.si/index.php/statistika/kriminaliteta>.
- Tičar B. (2016). Korporativno upravljanje javnih zavodov. *Podjetje in delo*, 42(6/7), 515–526.
- Tičar B. in Rakar I. (2011). *Pravo javnega sektorja*. Maribor: Inštitut za lokalno samoupravo in javna naročila.
- Trpin, G. (2009). Pravni položaj zavodov: strokovno gradivo za seminar. *Ljubljana: Nebra*.
- Zakon o lokalni samoupravi [ZLS]. (2007), *Uradni list RS*, (94/07, 76/08, 79/09, 51/10).
- Zakon o zasebnem varovanju [ZZasV-1]. (2011). *Uradni list RS*, (17/11).
- Zakon o zavodih [ZZ]. (1991). *Uradni list RS*, (12/91, 8/96).

Pomiritveni postopek: med mediacijo in policijskim delom v skupnosti

BENJAMIN FLANDER

Povzetek Pomiritveni postopek je oblika pritožbenega postopka zoper delo policije, ki se v strokovni razpravi neredko omenja kot mediacija oziroma kot neformalna oblika reševanja spora med policijo na eni ter pritožnikom (občanom) in skupnostjo na drugi strani. V prispevku opozarjamo, da aktualna različica pomiritvenega postopka ni in ne more biti mediacija, ker ta postopek ne temelji na standardih neodvisnosti, nepristranskosti in kontradiktornosti, ki naj bi veljali v postopkih alternativnega razreševanja sporov. Pri pomiritvenem postopku imamo opraviti z internim postopkom preveritve skladnosti ravnanja policije s predpisi, ki ga sproži pritožnik, ki je lahko hkrati tudi udeleženec postopka. V praksi v pomiritvenih postopkih policija v večini primerov ni pripravljena priznati nepravilnosti. Policijski vodje neredko opravičujejo ravnanje policistov, četudi je iz ugotovljenih okoliščin razvidno, da so bila ravnanja policistov nezakonita ali vsaj nesprejemljiva. Na drugi strani se od pritožnika pogosto pričakuje, da bo skopo predstavljene ugotovitve vodje policijske enote sprejel kot dejstva. Zato ne preseneča, da velika večina pritožnikov dvomi v objektivnost in nepristranskost pomiritvenih postopkov. Ne glede na navedeno v prispevku zastopamo in utemeljujemo stališče, da je reševanje pritožb v policijskih enotah dobrodošla oblika komunikacije med policijo in občani ter pomemben vzvod policijskega dela v skupnosti, ki ga kaže obdržati in izboljšati. Morebitna ukinitvev obstoječega koncepta pomiritvenega postopka in postopka pred senatom ter ureditev pritožbenega mehanizma izven MNZ in policije je po našem mnenju možna, vendar ne nujno najboljša rešitev.

Ključne besede: • pritožbeni postopek zoper delo policije • pomiritveni postopek • reševanje spora • mediacija • občani

NASLOV AVTORJA: dr. Benjamin Flander, docent, Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija, e-pošta: benjamin.flander@fvv.uni-mb.si.

DOI 10.18690/978-961-286-001-1.8 ISBN 978-961-286-001-1
© 2016 Univerzitetna založba Univerze v Mariboru
Dostopno na: <http://press.um.si>.

The Conciliation Procedure: Between Mediation and Community Policing

BENJAMIN FLANDER

Abstract The conciliation procedure is a type of a complaint procedure against the work of police officers, which is - in professional circles and discussions - usually referred to as mediation or an informal procedure for settling disputes between the police and a complainant (resident) or a community. The present paper points to the fact that the current version of the conciliation procedure is not and cannot be considered as mediation, since it is not based on the principles of independence and impartiality, and on standards underpinning adversarial proceedings, which ought to apply in all alternative dispute resolution proceedings. The conciliation procedure involves the verification of compliance between activities performed by the police and applicable regulations, which is initiated by the complainant, who may at the same time act as the party in the proceedings. In practice, the police are mostly reluctant when it comes to the acknowledgement of irregularities in the scope of conciliation. Police chiefs tend to justify the work or conduct of their police officers, even though the circumstances clearly show that police activities were either illegal or unacceptable at the very least. On the other hand, complainants are often expected to take the findings meagrely presented by the police chiefs on board and accept them as facts. It is therefore unsurprising that most complainants express doubts regarding the objectivity and impartiality of the conciliation procedure. Nevertheless, this paper presents and substantiates the position that dispute resolution within the police services is a welcome form of communication between the police and residents, and an important element of community policing which ought to be preserved and improved in the future. A potential abolishment of the existing concept of the conciliation procedure and the procedure before a panel, and the subsequent establishment of a complaint mechanism outside the Ministry of the Interior and the Police is a potential, albeit not necessarily the best solution.

Keywords: • complaint procedure against the work of police officers • conciliation procedure • settling disputes • mediation • citizens

CORRESPONDENCE ADDRESS: Benjamin Flander, Ph.D., Assistant Professor, University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Kotnikova ul. 8, 1000 Ljubljana, Slovenia, email: benjamin.flander@fvv.uni-mb.si.

DOI 10.18690/978-961-286-001-1.8 ISBN 978-961-286-001-1
© 2016 University of Maribor Press
Available at: <http://press.um.si>.

1 Uvod

Začetki procesa izgrajevanja instituta pritožbe zoper delo policije segajo v čas po osamosvojitvi. Z Zakonom o policiji, ki je v veljavo stopil leta 1998, je bila določena obvezna pisna oblika pritožbe, uveden je bil postopek pred senatom na Ministrstvu za notranje zadeve (MNZ), v senatih pa so že po takratni ureditvi sodelovali tudi predstavniki javnosti. Leta 2003 sta bili z Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o policiji uvedeni dve obliki oz. dva nivoja odločanja o pritožbah – pomiritveni postopek in postopek pred senatom, s čimer je institut pritožbe zoper delo policije začel dobivati podobo, ki jo ima v sedaj veljavni ureditvi. Obe obliki obravnave pritožb zoper delo policije je nadgradil Zakon o nalogah in pooblastilih policije (ZNPPol, 2013), ki je začel veljati leta 2013. Pritožbeni postopek sedaj ureja dvajset določb zakona, ki so podrobneje razčlenjene v Pravilniku o reševanju pritožb zoper delo policistov, ki je bil tako kot zakon sprejet leta 2013.

2 Pomiritveni postopek kot oblika pritožbenega postopka: očrt veljavne ureditve in prakse

ZNPPol (2013) določa, da lahko pritožnik v pritožbenem postopku uveljavlja nestrinjanje z dejanjem ali opustitvijo dejanja policista pri opravljanju policijskih nalog, ki lahko pomeni kršitev človekovih pravic ali temeljnih svoboščin. V pritožbenem postopku se ugotavljajo okoliščine izvedbe policijskega postopka in uporaba policijskih pooblastil. V pomiritvenem postopku se pritožba obravnava v policijski enoti, če pomiritveni postopek ni bil uspešno končan, pa se postopek nadaljuje pred senatom. V primerih, ko pritožnik navaja domnevno hude posege v človekove pravice iz 4. odst. 148. člena ZNPPol (2013), se pritožba obravnava neposredno pred senatom. Pritožbe pred senatom ob sodelovanju predstavnikov javnosti obravnavajo pristojni javni uslužbenci iz Sektorja za pritožbe zoper policijo v Direktoratu za policijo in druge varnostne naloge na MNZ. Tako v postopku pred vodjo policijske enote kot tudi v postopku pred senatom se mora pritožba preveriti neodvisno, nepristransko in strokovno (ZNPPol, 2013).

Pomiritveni postopek zakon opredeljuje kot »razgovor vodje policijske enote, v katero je razporejen policist, zoper delo katerega je vložena pritožba, s pritožnikom, v katerem vodja pritožnika seznanj z ugotovitvami v zvezi s pritožbo« (ZNPPol, 2013: 149. člen). Pritožniku, ki je voljan sodelovati, se na pomiritvenem postopku pojasnijo policijska pooblastila in ravnanje policista v konkretnem dogodku. V razgovoru mora vodja policijske enote pritožniku omogočiti, da predstavi svoje videnje dejstev v zvezi s pritožbo in predlaga dokaze za ugotovitev dejanskega stanja. Ob upravičeni pritožbi vodja policijske enote pritožnika seznanj z ukrepi, ki so že ali še bodo sprejeti (zakon izrecno našteva opravičilo, pisno ali ustno opozorilo policista ter predlog za uvedbo disciplinskega postopka, postopka o prekršku ali kazenskega postopka). Če se pritožnik pomiritvenega postopka udeleži in se s predstavljenimi ugotovitvami s strani vodje policijske enote strinja, je pritožbeni postopek s podpisom zapisnika končan. V primeru nestrinjanja pritožnika z ugotovitvami se postopek nadaljuje pred senatom.

Kopija pritožbe se vroči policistu, zoper katerega je vložena pritožba. Policist lahko v petih dneh od vročitve poda pisno izjavo o pritožbi, če je potrebno, je lahko vabljen tudi na razgovor zaradi razjasnitve dejstev. Vodja organizacijske enote ga povabi na razgovor s pritožnikom, na katerem ima možnost predstaviti dejstva in dokaze, ki se nanašajo na pritožbo. Če je ravnanje policista v pomiritevem postopku ocenjeno kot neskladno s predpisi, mora vodja policijske enote ministrstvu v 30 dneh po končanem pritožbenem postopku pisno poročati o sprejetih in izvedenih ukrepih. K temu je vodja policijske enote zavezan tudi v primeru, če je utemeljenost pritožbe ugotovljena na senatu (ZNPPol, 2013).

Iz letnih poročil o reševanju pritožb zoper policijo je razvidno, da se je v zadnjih letih število vložnih pritožb zmanjševalo. Leta 2008 je bilo npr. vložnih 797 pritožb, leta 2015 pa več kot polovico manj (358). Leta 2013, tj. v letu sprejema in uveljavitve ZNPPol (2013), je bilo vložnih 395 pritožb. V 178 primerih so postopke vodili vodje policijskih enot, pri čemer jih je bilo 70 uspešno končanih, 53 pa neuspešno. V 129 primerih pritožb so vodje policijskih enot ocenili, da so policisti ravnali skladno s predpisi, v 10 primerih pa ravnanje policistov po njihovi oceni ni bilo skladno s predpisi. Leta 2014 so bile vložene 403 pritožbe, od tega so vodje policijskih enot vodili 135 pomiritevskih postopkov. 63 postopkov je bilo uspešno zaključenih, pri čemer je bilo v 8 primerih ugotovljeno, da ravnanje policistov ni bilo skladno s predpisi. Leta 2015 je bilo vložnih 358 pritožb. Vodjem organizacijskih enot je bilo v vodenje odstopljenih 145 pritožb, od tega je bilo 74 pomiritevskih postopkov uspešno zaključenih, ker so se pritožniki strinjali z ugotovitvami in ukrepi vodje policijske enote. V sedmih postopkih je bilo ugotovljeno, da ravnanje policistov ni bilo v skladu s predpisi. Največ pritožb se je nanašalo na področje cestnega prometa, sledijo področja javnega reda in miru, kriminalitete ter mejnih zadev in izvajanja predpisov o tujcih (Ministrstvo za notranje zadeve, 2014, 2015, 2016).

3 Pomiritevni postopek na tnalu kritike

Ključno vprašanje, ki se je zastavilo v zvezi z vsakokratno ureditvijo instituta pritožbe zoper delo policije, je bilo, ali je le-ta skladna z načelom neodvisnega in nepristranskega državljanskega nadzora nad policijo kot organom javne varnosti. V tem pogledu so bile v javni razpravi prav vse dosedanje ureditve pritožbenega postopka deležne kritike nadzornih institucij, nevladnih organizacij in »zunanjih« strokovnjakov.

Na neustreznost ureditve po Zakonu o policiji (1998) iz leta 1998 je opozoril Varuh človekovih pravic, sledile pa so mu tudi nekatere nevladne organizacije. Varuh je ocenil, da takratna ureditev ni omogočala objektivne obravnave in odločanja in ni uživala zaupanja javnosti (Varuh človekovih pravic RS, 2002; Anžič in Gaber, 2004). Pomislekov je bila deležna tudi ureditev pritožbenega mehanizma po Zakonu o spremembah in dopolnitvah Zakona o policiji (2003), ki je stopil v veljavo leta 2003, in Pravilniku o reševanju pritožb (2004), ki je bil sprejet leta 2004. Anžič (2006) je opozoril, da nova ureditev ni zvišala ravni objektivnosti reševanja pritožb in ni odpravila dvomov

B. Flander: Pomiritveni postopek: med mediacijo in policijskim delom v skupnosti

v objektivnost in nepristranskost pritožbenega postopka. Z delnim prenosom pristojnosti za reševanje pritožb s policije na MNZ naj bi zakonodajalec v nezadostni meri uveljavil načela iz Priporočila REC (2001) 10 Odbora ministrov Sveta Evrope o evropskem kodeksu policijske etike. Leta 2005 sprejeti Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o reševanju pritožb naj bi – tako Anžič (2006) – stanje še poslabšal, ker naj bi nedopustno ožil zakonsko materijo (možnost pritožbe je omejil na ožji nabor policijskih nalog in pooblastil).

Anžič (2006) je opozoril, da je ureditev iz leta 2003 dvom v verodostojnost in nepristranskost pritožbenega postopka skušala odpraviti tako, da je reševanje pritožb s policije delno prenesla na Sektor za pritožbe na MNZ, kjer naj bi v pritožbenih postopkih večinoma odločali nekdanji policisti (ti naj bi ohranili vse svoje nekdanje značajske lastnosti, vključno s policijskim cinizmom). Do pritožbenega postopka je bil kritičen tudi zato, ker se na koncu postopka ni izdala odločba, temveč zgolj odgovor senata, zoper katerega pritožnik ni imel pravnega sredstva. Predlagal je ukinitve koncepta pomiritvenega postopka in postopka pred senatom ter ureditev neodvisnega pritožbenega mehanizma izven MNZ in policije. Z ustanovitvijo neodvisnega organa, na katerega minister, generalni direktor policije in drugi policijski vodje ne bi imeli nobenega vpliva, bi Republika Slovenija zagotovila učinkovito, strokovno in nepristransko obravnavanja pritožb, ki bi ga kot takšnega zaznala tudi javnost (Anžič, 2006).

Hudrič in Kuraltova (2013) sta v raziskavi o zadovoljstvu pritožnikov s pritožbenimi postopki v letu 2012 ugotovila, da je imelo 80 % anketirancev dvome glede neodvisnosti, nepristranskosti in objektivnosti pritožbenega postopka. Visok delež nezadovoljnih sta povezovala s tem, da pri obeh oblikah postopka sodeluje policija oz. ministrstvo. Več kot 60 % anketirancev je menilo, da se spor v postopku pred vodjo policijske enote pogosto ne razreši iz razloga, ker vodja enote ni vsestransko preveril in ugotovil dejanskega stanja in ker v pomiritvenem postopku ni korektno predstavil svojih ugotovitev in ukrepov.

Zdi se, da so prikazani pomisleki aktualni tudi v zvezi z aktualno ureditvijo in prakso izvajanja pritožbenih postopkov po ZNPPol (2013). Do ureditve, ki se od svoje predhodnice po naravi bistveno ne razlikuje, je bil vnovič kritičen Varuh človekovih pravic. V letnem poročilu za leto 2015 je opozoril, da je prejel veliko pobud, v katerih pobudniki trdijo, da policisti niso želeli sprejeti njihovih pritožb. V zvezi s tem je poudaril izjemen pomen pomiritvenega postopka, ki lahko, če je izveden na primeren način, razreši večino nespোরazumov, ki so bili razlog za nezadovoljstvo pritožnika, zlasti če gre za očitke milejših posegov policista v pravice posameznika. Glede obravnave pritožb pred senatom za pritožbe je ugotovil, da senati v veliki večini primerov bolj verjamejo policistom kot pritožnikom, da so bili v nekaterih primerih pristranski in da so imeli dvojna merila. MNZ in policiji je priporočil, da preverita neodvisnost, objektivnost, strokovnost in kakovost reševanja pritožb pred senatom in po potrebi sprejmeta dodatne ukrepe za izboljšanje stanja (Varuh človekovih pravic RS, 2016).

Do pomiritvenih postopkov so kritični tudi avtorji letnega poročila o reševanju pritožb zoper policijo za leto 2015. Ugotovili so, da je kljub ustrežnejšemu izvajanju ukrepov ob

ugotovljenih deviacijah pri delu policistov še vedno mogoče opaziti težnjo policijskih vodij, da bi z različnimi načini tolmačenja opravičili ravnanje policistov, četudi je iz ugotovljenih okoliščin razvidno, da so bila njihova ravnanja nezakonita oz. nesprejemljiva. Postopki pri vodji policijske enote se – tako avtorji poročila – ne izvedejo kot pravi pomiritveni postopki oz. postopki mediacije. Tudi v bodoče bo treba po njihovem veliko pozornosti nameniti neodvisni, nepristranski in strokovni obravnavi pritožb ter krepitvi zavedanja o vlogi državljskega nadzora nad postopki policije (Ministrstvo za notranje zadeve, 2016).

4 Sklepno: pomiritveni postopek – mediacija ali »zgolj« policijsko delo v skupnosti?

Načeloma lahko pritrdimo kritikom, ki opozarjajo, da v pomiritvenem postopku »policija nadzoruje policijo« in da gre posledično pri teh postopkih za notranji nadzor nad skladnostjo ravnanja policije s predpisi, ki ga sproži pritožnik (ta je lahko hkrati tudi udeleženec postopka). Da je pritožbeni postopek oblika notranjega nadzora nad delom policije, je v zgoraj omenjenem sklepu št. U 65/2000-11 menilo tudi Upravno sodišče.

Kljub temu, da aktualna različica pomiritvenega postopka ne temelji na standardih neodvisnosti, nepristranskosti in kontradiktornosti, ki naj bi veljali v postopkih mediacije in drugih oblik alternativnega razreševanja sporov, ne gre spregledati, da gre pri tem postopku za dobrodošlo obliko komunikacije med policijo in občani ter hkrati za pomembno področje policijskega dela v skupnosti. Pritožbeni postopek, ki ga vodi vodja policijske enote, je hiter, enostaven in neformalen. Policisti in policijski vodje se v postopku seznanijo s pričakovani državljanov oz. občanov glede njihovega dela. Skladno s tem lahko način dela spremenijo oz. izboljšajo in se tako izognejo novičnim pritožbam. Občani lahko prek mehanizma pritožbe naznanijo ravnanje, ki je po njihovem mnenju sporno. Na ta način dosežejo odziv in verjetno tudi spremembe v načinu dela policije. V letu 2015 se je delež uspešno rešenih pomiritvenih postopkov (51 %) glede na prejšnje leto nekoliko povečal, kar naj bi bilo posledica boljše kvalitete vodenja postopkov zaradi okrepljenega izvajanja monitoringa in okrepljenega izvajanja usposabljanj vodij policijskih enot oz. njihovih pooblaščenec s področja komunikacijskih in mediacijskih veščin (Ministrstvo za notranje zadeve, 2016). Menimo, da kaže z ukrepi za izboljšanje kakovosti pomiritvenih postopkov nadaljevati tudi v prihodnje.

Pomislike zaradi primanjkljaja objektivnosti in nepristranskosti v postopku pri vodji policijske enote ter nevarnosti t. i. modre zavese (neopravičene zaščite policistov s strani njihovih kolegov) nekateri zavračajo s pojasnilom, da senat za pritožbe, ki odloča v primeru, če je pomiritveni postopek neuspešen, ni sestavljen iz policistov, in da je njegovo odločanje verodostojno, kar naj bi dokazovali primeri preglasovanja s strani predstavnikov javnosti (glej npr. Murtič, 2006). To stališče kompromitirajo opozorila Varuha o dvojnih merilih in pristranskosti v postopkih pred senatom. Kakorkoli že, tudi pri tej obliki obravnavanja pritožb so potrebne izboljšave. Da imperativ neodvisnega in

B. Flander: Pomiritveni postopek: med mediacijo in policijskim delom v skupnosti

nepristranskega državljanskega nadzora nad delom policije ne bi ostal zgolj črka v zakonu.

Literatura

- Anžič, A. (2006). Reševanje pritožb zoper policiste – študija primera. *Varstvoslovje*, 8(2), 106–114.
- Anžič, A. in Gaber, M. (2004). Varstvo človekovih pravic in temeljnih svoboščin v policijskih postopkih. V G. Meško (ur.), *Preprečevanje kriminalitete: teorija, praksa in dileme* (str. 36–324). Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti.
- Hudrič, G. in Kuralt, M. (2013). Pritožbe zoper delo policistov – raziskava o zadovoljstvu pritožnikov s pritožbenim postopkom v letu 2012 ter novosti pritožbenega postopka. V I. Areh in T. Pavšič Mrevlje (ur.), *14. slovenski dnevi varstvoslovja*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede. Pridobljeno na <https://www.fvv.um.si/dv2013/zbornik-prispevkov.html>
- Kovačič, I. (2016). *Pomiritveni postopek kot del pritožbenega postopka zoper policijo* (Diplomsko delo). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Ministrstvo za notranje zadeve. (2014). *Reševanje pritožb zoper policijo – letno poročilo 2013*. Pridobljeno na http://www.mnz.gov.si/fileadmin/mnz.../Pritožbe/LETNO_POROCILO_2013_pritožbe.doc
- Ministrstvo za notranje zadeve. (2015). *Reševanje pritožb zoper policijo – letno poročilo 2014*. Pridobljeno na http://www.mnz.gov.si/fileadmin/mnz.../Pritožbe/LETNO_POROCILO_2014_pritožbe.doc
- Ministrstvo za notranje zadeve. (2016). *Reševanje pritožb zoper policijo – letno poročilo 2015*. Pridobljeno na http://www.mnz.gov.si/fileadmin/mnz.gov.si/pageuploads/DPDVN/Pritožbe/Letno_porocilo_o_resevanju_prtiozb_za_2015.pdf
- Murtič, S. (2006). Nekatera pojasnila o reševanju pritožb po 28. členu zakona o policiji. *Varstvoslovje*, 8(2), 140–144.
- Odbor ministrov Sveta Evrope. (2001). *Evropski kodeks policijske etike*. Priporočila REC (2001) 10. Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije, Policija, 2003.
- Pravilnik o reševanju pritožb. (2004). *Uradni list RS*, (1/04).
- Pravilnik o reševanju pritožb zoper delo policistov. (2013). *Uradni list RS*, (54/2013).
- Pravilnik o spremembah in dopolnitvah Pravilnika o reševanju pritožb. (2005). *Uradni list RS*, (117/2005).
- Sklep Upravnega sodišče Republike Slovenije, št. U 65/2000-11, z dne 21. 11. 2001.
- Varuh človekovih pravic RS. (2002). *Letno poročilo varuha človekovih pravic Republike Slovenije za leto 2001*. Pridobljeno na <http://www.varuh-rs.si/publikacije-gradiva-izjave/letna-porocila/letno-porocilo-2001/>
- Varuh človekovih pravic RS. (2016). *Letno poročilo varuha človekovih pravic Republike Slovenije za leto 2015*. Pridobljeno na http://www.varuhrs.si/fileadmin/user_upload/pdf/lp/LP2015_VARUH.pdf
- Zakon o policiji. (1998). *Uradni list RS*, (49/98).
- Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o policiji. (2003). *Uradni list RS*, (79/2003).
- Zakon o nalogah in pooblastilih policije. (2013). *Uradni list RS*, (15/13 in 23/15)

Pregled ugotovitev viktimizacijskih študij v Sloveniji in njihova uporabnost pri zagotavljanju varnosti v lokalnih skupnostih

GORAZD MEŠKO & URŠKA PIRNAT

Povzetek Policijska statistika o kriminaliteti pogosto ni odraz dejanske stopnje kriminalitete v družbi, saj ostaja temno polje neprijavljene kriminalitete neznanka. Eden od načinov, kako določiti obseg temnega polja kriminalitete, so viktimizacijske študije, v katerih se ugotavljajo viktimiziranost anketirancev v določenem obdobju, razlogi za prijavljanje ali neprijavljanje kaznivih dejanj in zadovoljstvo z organi pregona ob prijavi. Prva viktimizacijska študija se je v Sloveniji izvedla v devetdesetih letih prejšnjega stoletja (Pečar, 1982), po osamosvojitvi pa smo se priključili mednarodnemu projektu študije o žrtvah kriminalitete (International Crime Victim Survey). S pomočjo ugotovitev viktimizacijskih študij dobimo drugačen pogled na kriminaliteto, k odkrivanju novih vidikov kriminalitete pa prispevajo tudi študije o strahu pred kriminaliteto. Ker se že nekaj časa uveljavlja koncept zagotavljanja varnosti v lokalni skupnosti, je smiselno povezati ugotovitve viktimizacijskih študij pri zagotavljanju varnosti v lokalnih skupnostih, kar je tudi namen prispevka. Uporabljene metode so pregled literature, ki se nanaša na viktimizacijske študije ter študije o strahu pred kriminaliteto v Sloveniji. Glavne ugotovitve prispevka se nanašajo na izmerjeno temno polje kriminalitete v preteklih študijah, razlogih za neprijavljanje kaznivih dejanj, strahu pred kriminaliteto ter kako lahko s temi ugotovitvami prispevamo k zagotavljanju večje varnosti v lokalnih skupnostih. Pomembnost prispevka se skriva v dejstvu, da predstavlja povezanost temnega polja kriminalitete z varnostjo v lokalni skupnosti še neraziskan segment zagotavljanja varnosti v lokalnih skupnostih.

Ključne besede: viktimizacijske študije • temno polje kriminalitete • žrtve kaznivih dejanj • strah pred kriminaliteto • varnost v lokalni skupnosti

NASLOV AVTORJEV: dr. Gorazd Meško, redni profesor, Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija, e-pošta: gorazd.mesko@fvv.uni-mb.si. mag. Urška Pirnat, mlada raziskovalka, Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija, e-pošta: urska.pirnat@fvv.uni-mb.si.

DOI 10.18690/978-961-286-001-1.9 ISBN 978-961-286-001-1
© 2016 Univerzitetna založba Univerze v Mariboru
Dostopno na: <http://press.um.si>.

An Overview of Findings of Victimization Studies in Slovenia and Their Applicability in the Provision of Security/Safety in Local Communities

GORAZD MEŠKO & URŠKA PIRNAT

Abstract Police crime statistics do not usually reflect the actual crime rate in a society, since the dark area of unreported crime remains unknown. Victimization studies, which aim to identify the victimisation of respondents within a certain time frame, the reasons for reporting or not reporting criminal offences and their satisfaction with the activities undertaken by law enforcement following the reporting of crime, represent one of the methods for determining the extent of the dark area of crime. In Slovenia, the first victimisation study was conducted in the 1990s (Pečar, 1982). After its independence, Slovenia participated in the International Crime Victim Survey. Findings obtained on the basis of victimisation studies provide a different perspective on crime, while studies focusing on the fear of crime contribute towards the identification of different aspects of crime. Since the concept of providing security/safety in local communities has been on the agenda for quite some time, it seems reasonable to establish links between the findings of victimisation studies and the provision of local security/safety, which is also the central aim of this paper. The paper is based on a literature review, which encompasses victimisation studies and surveys related to the fear of crime in Slovenia. The findings presented in this paper refer to the dark area of crime, as measured in previous studies, reasons for not reporting criminal offences and the fear of crime. Furthermore, these findings are discussed with the view of providing greater security/safety in local communities. The present paper also points to the fact that the interaction between the dark area of crime and security/safety in local communities remains an unexplored segment, which is particularly relevant for the provision of security/safety at the local level.

Keywords: victimisation studies • dark area of crime • victims of crime • fear of crime • security/safety in local communities

CORRESPONDENCE ADDRESS: Gorazd Meško, Ph.D., Professor, University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Kotnikova ul. 8, 1000 Ljubljana, Slovenia, email: gorazd.mesko@fvv.uni-mb.si. Urška Pirnat, M.Sc., Researcher, University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Kotnikova ul. 8, 1000 Ljubljana, Slovenia, email: urska.pirnat@fvv.uni-mb.si.

1 Uvod

Razprave o raziskovanju temnega polja kriminalitete in problematike uradne policijske statistike o kriminaliteti v Sloveniji segajo v sedemdeseta leta prejšnjega stoletja, medtem ko se je empirično raziskovanje temnega polja kriminalitete začelo nekaj let kasneje. Raziskovalci na področju kriminologije so se začeli zavedati, da uradne policijske statistike ne prikazujejo dejanskega obsega in narave kriminalitete, ampak predvsem delo policije na področju kriminalitete oz. zadeve, s katerimi se ukvarjajo po prijavi kaznivih dejanj iz v manjšem delu na osnovi lastne dejavnosti. Pečar (1978) je v pregledu literature o temnem polju kriminalitete ugotovil, da je na voljo več različnih metod raziskovanja, ena izmed njih so tudi viktimizacijske študije, v katerih se udeležence sprašuje o morebitni viktimizaciji. Skoraj sočasno so se začele razvijati tudi razprave o tem, zakaj žrtve kaznivih dejanj policiji ne prijavijo svoje oškodovanosti in kateri dejavniki na to vplivajo (Pečar, 1979).

2 Pregled viktimizacijskih študij v Sloveniji

Pečar je kot eden izmed pionirjev na področju prikrite kriminalitete izvedel prvo viktimizacijsko študijo v Sloveniji. Leta 1980 je izvedel anketiranje prebivalcev Ljubljane, raziskava je pokazala, da je bilo dobrih 43 % izpraševancev v preteklem letu žrtev kaznivih dejanj običajne kriminalitete. Od vseh oškodovancev pa jih je le 27 % kaznivo dejanje tudi prijavilo oblastem. Največ neprijavljenih kaznivih dejanj je predstavljalo poškodovanje tuje stvari (88 %), 69 % kazniva dejanja z elementi nasilja, najmanj neprijavljenih kaznivih dejanj pa je predstavljala premoženjska kriminaliteta (64 %). V zvezi s premoženjsko kriminaliteto velja, da so najpogosteje neprijavljena kazniva dejanja, ki se ljudem zdijo nepomembna, gledano na vso prijavljeno oz. neprijavljeno kriminaliteto pa so najbolj prijavljena ostala naslednja kazniva dejanja razvrščena po vrstnem redu: kazniva dejanja z elementi nasilja, vlomna tatvina, tatvina motornega vozila, lahka telesna poškodba, poškodovanje tuje stvari in navadna tatvina. Anketiranci so na splošno v veliki meri (84 %) menili, da je kazniva dejanja treba prijavljati in da je neprijavljanje takih dejanj spodbuda storilcu za ponovitev kaznivih dejanj. Kot najpogostejše razloge, zakaj ljudje ne prijavljajo kaznivih dejanj, so navedli neprijetne posledice, izgubo časa, slab odnos do oblasti, nezanimanje in neuspešnost nadzorstva. Izkazale so se tudi razlike v spolu glede prijavljanja kaznivih dejanj, saj so ženske manj pogosto prijavile kazniva dejanja in so pogosteje mislile, da organi pregona niso ukrepali dovolj hitro (Pečar, 1982).

Slovenija se je po osamosvojitvi priključila mednarodnemu projektu o viktimizaciji (International Crime Victim Survey) in v okviru Inštituta za kriminologijo pri Pravni fakulteti leta 1992 izvedla prvi krog anketiranja. Rezultati ankete so pokazali, da je bilo več kot 64 % anketiranih (vzorec je obsegal samo prebivalce Ljubljane) ali drugih članov gospodinjstva v zadnjih petih letih žrtev vsaj enega od naštetih kaznivih dejanj. Najvišji odstotek prijavljenih kaznivih dejanj so predstavljale tatvine avtomobilov in osebnih koles ter ostala neosebna dejanja, ki za oškodovanca predstavljajo materialno škodo,

stopnja prijavljanja teh kaznivih dejanj se je gibala med 50 in 70 odstotki. Manjša pa je bila stopnja prijavljanja tako imenovane osebne viktimizacije, telesnih napadov in groženj je prijavljenih samo 30 %, še manj ropov (20 %), najmanjkrat prijavljene pa predstavljajo spolni prestopki, saj je teh prijavljenih samo 7 % (v anketi se je o dejanjih v zvezi z žrtvami spolnih prestopkov spraševalo samo ženske). Anketa je žrtve kaznivih dejanj spraševala tudi po razlogih za neprijavljanje, najpogostejši razlog je ta, da dogodek ni bil dovolj resen za prijavo (13 % za rop, 45 % za tatvine iz vozil, vandalizem vozila in spolne prestopke). Drugi najpogostejši razlog predstavlja prepričanje žrtev, da policija ne more ničesar narediti (20–30 % za spolne prestopke, 30–40 % za tatvine osebnega premoženja, vloma, kraje kolesa in vandalizem vozila ter 44 % za tatvine iz vozila). V zvezi z zadovoljstvom policije ob prijavi kaznivega dejanja je bila polovica tistih, ki so bili viktimizirani v raziskovanem obdobju, zadovoljnih s policijo, najpogostejši razlogi za nezadovoljstvo pa so, da policisti niso naredili dovolj (44 %), jih dogodek ni zanimal (39,8 %), niso našli ali prijeli storilca (32 %), nekorekten odnos (26 %) in neustrezna informiranost (20 %) (Pavlovič, 1993).

Slovenija je sodelovala tudi v naslednjem krogu Mednarodne ankete o viktimizaciji leta 1997, vzorec pa je poleg Ljubljane zajemal še celotno Slovenijo. Pokazale so se velike razlike v viktimiziranosti prebivalcev Ljubljane in ostale Slovenije, saj je bilo v petletnem obdobju v Ljubljani oškodovanih 66 % anketiranih, skupno pa malo manj kot 48 %. V primerjavi s predhodno anketo je obseg viktimizacije v Ljubljani ostal skoraj enak (2 % več kot leta 1992), tatvine avtomobilov, motornih koles in koles ostajajo na enaki ravni, kaže pa se porast spolnih napadov, podvojile so se tatvine iz avtomobilov, vandalizem vozil, vlomi in tatvine. Fizični napadi in grožnje so se potrojile, odstotek ropov pa se je povečal kar za desetkrat (Pavlovič, 1998). V petletnem obdobju so se pokazale razlike v stopnji prijavljanja različnih vrst kaznivih dejanj. V primerjavi z letom 1992 se je stopnja prijavljanja premoženjskih kaznivih dejanj zmanjšala, največji upad prijavljanja je bil opažen pri vlomih (10 % manj).¹ Nasprotno se je povečala stopnja prijavljanja nasilnih dejanj, ropov, spolnih prestopkov in telesnih napadov, kar je sovpadalo s povečanjem števila teh kaznivih dejanj v policijski statistiki. Razlogi za prijavljanje kaznivih dejanj so se razlikovali glede na vrsto kaznivih dejanj. Pri premoženjskih kaznivih dejanjih so bili ti razlogi povezani z zavedanjem oškodovancev, da je treba kriminaliteto prijavljati, saj gre za resen dogodek, in s povrnitvijo premoženja ter kaznovanjem storilca. Pri osebnih kaznivih dejanjih pa je najpogostejši razlog za prijavljanje ta, da se dogodek ne bi več ponovil in želja po kaznovanju storilca. Pričakovanje pomoči policije kot razlog za prijavljanje dogodkov pa se je v večji meri pojavil le pri telesnem nasilju in grožnjah. Najpogostejši razlog za neprijavljanje kaznivih dejanj je pri vseh tipih kaznivih dejanj predstavljalo mnenje, da dogodek ni bil dovolj resen, sledita mu, da policija ne bi mogla ničesar storiti in da dogodek ni bil primeren za policijo. Podobno kot leta 1992 je bila samo polovica anketirancev zadovoljna s policijo ob prijavi kaznivega dejanja, kot najpogostejše razloge za nezadovoljstvo pa navajajo, da policija ni naredila dovolj, da je bila obravnava nekorektna in da so bili policisti nevljudni (Pavlovič, 1999a). V primerjavi z uradnimi policijskimi statistikami, ki kažejo v letih 1992–1997 upad kriminalitete, sta viktimizacijski anketi pokazali, da se število kaznivih dejanj povečuje, največji porast pa

je zaznati na področju nasilnih in kontaktnih premoženjskih dejanj predvsem v urbanem okolju (Pavlovič, 1999c).

Naslednji krog ankete o žrtvah kriminalitete je potekal leta 2001, tokrat pa je celotna izvedba prešla pod okrilje Statističnega urada Republike Slovenije (Statistični urad Republike Slovenije, 2011). Rezultati tretjega kroga ankete so pokazali, da je stopnja kriminalitete v primerjavi z letom 1997 ostala na približno enaki ravni, kar so potrdile tudi policijske statistike. Najbolj se je povečalo število tatvin koles in ropov, zmanjšale pa so se tatvine iz avtomobilov, poškodovanje vozila, spolni prestopki in telesni napadi. Policiji so anketiranci prijavili največ premoženjskih kaznivih dejanj, katerim sledijo telesni napadi, na zadnjem mestu pa zopet ostajajo spolni prestopki. V primerjavi z letom 1997 se je povečal odstotek prijav ropov in osebnih tatvin, število prijav spolnih prestopkov pa se je zmanjšalo. Zadovoljstvo s policijo ob prijavi kaznivega dejanja ostaja na podobni ravni, najmanj so bile s policijo zadovoljne žrtve ropa in telesnega napada/grožnje, najbolj pa žrtve vlomov in spolnih prestopkov (Umek, 2004).

Leta 2009 je Statistični urad Republike Slovenije ponovno izvedel anketo o žrtvah kriminalitete, vendar je bil namen te ankete le prevod in testiranje vprašalnika, za objavo osnovnih podatkov pa so se odločili naknadno (SURS, 2011). S primerjavo podatkov iz leta 2001 so se v Ljubljani leta 2008 najbolj povečali poškodovanje vozila, tatvine koles in tatvine iz vozil. Največ neprijavljenih kaznivih dejanj predstavljajo poškodovanje vozila, poskusi vloma in ropi, najbolj prijavljene pa so tatvine iz vozila in tatvine vozil. Zadovoljstvo z delom policije ob prijavi kaznivega dejanja je najvišje za oškodovance tatvin iz vozila, tatvin vozila in vandalskih napadov na vozila, najnižje pa za osebne tatvine, rope in tatvine koles (Statistični urad Republike Slovenije, 2009).

2.1 Študije o strahu pred kriminaliteto

Del viktimizacijskih študij so tudi vprašanja o občutkih ogroženosti oz. strahu pred kriminaliteto, vendar se v zadnjih dvajsetih letih strah pred kriminaliteto preučuje tudi zunaj viktimizacijskih pregledov (anket). Povezanost strahu pred kriminaliteto in viktimiziranostjo je mogoče zaslediti že v Mednarodni anketi o žrtvah kriminalitete, saj je od leta 1997 naprej vprašalnik vseboval tudi spremenljivke, ki se nanašajo na strah pred kriminaliteto in občutke varnosti v svojem okolju (Pavlovič, 1999b). Prva samostojna raziskava, ki je merila strah pred kriminaliteto pri nas, sega v leto 1998, osredotočala pa se je na dva modela, ki razlagata strah pred kriminaliteto, to sta socialnopsihološki in sociodemografski model (Meško in Umek, 1999).

Naslednje raziskave so se pri merjenju strahu pred kriminaliteto posvečale omenjenima modeloma, osredotočale pa so se predvsem na urbano okolje. Meško in Areh (2003) sta na vzorcu prebivalcev Ljubljane ugotovila, da se okoli 30 % prebivalcev počuti ogroženo, od katerih večji delež obsegajo ženske. Razlike v občutkih varnosti glede na spol so potrdile tudi druge raziskave (Meško, Petrovec, Areh, Muratbegović in Rep, 2006; Meško in Pavlovič, 1998), saj se ženske počutijo bolj ogrožene kot moški, čeprav so ravno moški

pogosteje žrtve kriminalitete. Ženske si pogosteje predstavljajo, da bi jim nekdo stopil na pot, in se prepričajo o varni izbiri poti, v vseh danih situacijah pa se počutijo bolj ogrožene kot moški (Meško in Šifrer, 2008; Meško in Areh, 2003). Vrsta okolja, v katerem ljudje prebivajo, vpliva na strah pred kriminaliteto tako, da prebivalci urbanih okolij navajajo močnejše občutke ogroženosti kot prebivalci vaških okolij, saj je za vaška okolja značilna večja stopnja povezanosti in socialnih mrež, dejavnik, ki vpliva na strah, pa je povezan z znaki nereda v soseski, kar je bolj značilno za urbana okolja (Meško, Šifrer in Vošnjak, 2012). Ravno občutek pripadnosti in zavedanje dejstva, da se posamezniki lahko zanesejo na prebivalce svoje soseske, vpliva na manjše občutke ogroženosti (Meško, 2012). Na občutke varnosti pa pomembno vpliva tudi starost, saj se starejši ljudje počutijo bolj ogrožene kot mlajši (Meško in Šifrer 2008), zaradi zavedanja, da predstavljajo manjše tveganje za potencialne storilce kaznivih dejanj (Meško in Areh, 2003). Zveza med viktimizacijo in strahom pred kriminaliteto je šibka, bolj pa na občutke ogroženosti vpliva deljena viktimizacija, še posebej se ta izkaže pri kaznivih dejanjih z znaki nasilja (Meško, 2012). Na percepcijo kriminalitete imajo vpliv tudi mediji; televizijske serije, ki kriminaliteto prikazujejo kot nekaj vsakdanjega, in poročanje o odmevnih primerih storilcev kaznivih dejanj na gledalce vplivajo tako, da se lahko počutijo bolj ogrožene (Erjavec, 2014; Meško in Eman, 2009).

3 Zaključek

Ugotovitve viktimizacijskih študij govorijo v korist zagotavljanju varnosti v lokalni skupnosti in policijskemu delu v skupnosti. Razlogi za neprijavljanje kaznivih dejanj se skrivajo v prepričanju ljudi, da dogodek, ki se jim je zgodil, ni dovolj resen za prijavo in da policisti ne bi mogli ničesar storiti (Pavlovič, 1993; Pavlovič 1999a). Razlogi za prijavo kaznivega dejanja pa se razlikujejo glede na vrsto oškodovanosti, pri premoženjskih kaznivih dejanjih gre za povrnitev premoženja, pri osebnih kaznivih dejanjih gre bolj za željo, da se dogodek ne bi več ponovil in za kaznovanje storilca (Pavlovič, 1999a). Iz razlogov za prijavljanje in neprijavljanje lahko sklepamo, da je zaupanje v policijo slabo, dokaj visoka stopnja nezadovoljstva pa se pokaže tudi ob prijavi kaznivega dejanja, oškodovanci pa navajajo, da so bili policisti nevljudni, nekorektni in da niso storili dovolj (Pavlovič, 1993; Pavlovič 1999a). Tudi raziskava o zadovoljstvu oškodovancev premoženjskih kaznivih dejanj s policijo je pokazala, da se policisti z žrtvami po ogledu kraja dejanja ne ukvarjajo več in je na področju dela z žrtvami nujno potrebno izboljšanje (Gorenak, 2003). Na večje zadovoljstvo oškodovancev kaznivih dejanj vpliva strokovnost policijskih postopkov, odnos policistov ob prvem stiku, sporočanje informacij o poteku postopka, dajanje informacij glede pomoči; pri tem gre za drugačen vsebinski odnos do oškodovanca, katerega cilj je, da se z njim žrtev pomiri (Dvoršek, Maver in Meško, 2006).

Za povečanje zaupanja v policijo je potrebno kakovostno opravljanje policijskega dela, pomemben element takega dela pa predstavlja zagotavljanje občutkov varnosti in zmanjševanje strahu pred kriminaliteto (Meško in Pavlovič, 1998). Ravno koncept policijskega dela v skupnosti temelji na dejstvu, da je cilj preprečevanja kriminalitete in

zmanjševanja strahu pred njo dosegljiv z izboljšanjem kakovosti življenja prebivalcev v skupnosti (Meško, Fallshore in Jevšek, 2007), s katerim pa se varnost zagotavlja na lokalni ravni. Sprejeta Strategija policijskega dela v skupnosti iz leta 2013 določa nove cilje o vlogi tovrstnega načina dela in narekuje partnerski odnos med policijo in lokalno skupnostjo, večjo vidnostjo policije v skupnosti in večji občutek varnosti in zaupanje v delo policije (Ministrstvo za notranje zadeve, 2014). Na tem področju pa situacija ni preprosta, saj se del prebivalstva v prisotnosti policije počuti bolj varno, del pa domneva, da mora biti nekaj narobe, da so policisti prisotni v njihovih soseskah. Zadnje mnenje so izrazili tudi župani in direktorji občinskih uprav v študiji o občutkih ogroženosti in vlogi policije pri zagotavljanju varnosti v lokalnih skupnostih (Meško, Sotlar, Lobnikar, Jere in Tominc, 2012).

Opombe

¹ Pri primerjavi rezultatov viktimizacijskih pregledov je treba razlike jemati z rezervo, saj so rezultati odvisni predvsem od vzorčenja. Pri tem pa je pomembno, ali se anketiranje izvaja telefonsko ali v obliki strukturiranega intervjuja.

Literatura

- Dvoršek, A., Maver, D. in Meško, G. (2006). Policijsko delo z oškodovanci premoženjske kriminalitete – med prijaznostjo in učinkovitostjo. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 57(1), 57–68.
- Erjavec, K. (2014). Potrošnja medijskih novic o kriminaliteti in stališča do kriminalitete: kvalitativna študija. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 65(1), 48–59.
- Gorenak, V. (2003). Stališča oškodovancev kaznivih dejanj do policijskih postopkov kot merilo uspešnosti policijskih organizacij. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 54(1), 41–51.
- Meško, G. (2012). A Reflection on Selected Fear of Crime Factors in Ljubljana, Slovenia. *Varstvoslovje*, 14(4), 422–434.
- Meško, G., Fallshore, M. in Jevšek, A. (2007). Policija in strah pred kriminaliteto. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 58(4), 340–351.
- Meško, G. in Areh, I. (2003). Strah pred kriminaliteto v urbanih okoljih. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 54(3), 144–152.
- Meško, G. in Eman, K. (2009). Myths about crime – what is (un)real in the real world? V G. Meško, T. Cockcroft, A. Crawford in A. Lemaitre (ur.), *Crime, media and fear of crime*, (str. 29–49). Ljubljana: Tipografija.
- Meško, G. in Pavlovič, Z. (1998). Strah pred kriminaliteto – izzivi za raziskovanje. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 49(4), 346–353.
- Meško, G. in Šifrer, J. (2008). Strah pred kriminaliteto v mestnem okolju – raziskava. *Varstvoslovje*, 10(4), 539–560.
- Meško, G., Sotlar, A., Lobnikar, B., Jere, M. in Tominc, B. (2012). *Občutek ogroženosti in vloga policije pri zagotavljanju varnosti na lokalni ravni: CRP(V5-1038 A): poročilo ciljnega raziskovalnega projekta*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede. Pridobljeno na http://www.mnz.gov.si/fileadmin/mnz.gov.si/pageuploads/SOJ/word/Tacen_15112012/Porocilo_CRP_zagotavljanje_varnosti_v_lokalni_skupnosti_FVV_2010_2012.pdf
- Meško, G., Šifrer, J. in Vošnjak, L. (2012). Strah pred kriminaliteto v mestnih in vaških okoljih v Sloveniji. *Varstvoslovje*, 14(3), 259–276.

- Meško, G. in Umek, P. (1999). Značilnosti socialnopsihološkega in demografskega strahu pred kriminaliteto. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 50(2), 131–137.
- Meško, G., Petrovec, D., Areh, I., Muratbegović, E. in Rep, M. (2006). Strah pred kriminaliteto v Sloveniji in Bosni in Hercegovini – izidi primerjalne študije. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 57(1), 3–14.
- Ministrstvo za notranje zadeve. (2014). *Poročilo o delu policije za 2013*. Pridobljeno na [https://vrs-3.vlada.si/MANDAT13/VLADNAGRADIVA.NSF/18a6b9887c33a0bdc12570e50034eb54/d23b09715da3480fc1257ced0040d1c4/\\$FILE/LetnoPorocilo2013.pdf](https://vrs-3.vlada.si/MANDAT13/VLADNAGRADIVA.NSF/18a6b9887c33a0bdc12570e50034eb54/d23b09715da3480fc1257ced0040d1c4/$FILE/LetnoPorocilo2013.pdf)
- Pavlovič, Z. (1993). Mednarodna anketa o viktimizaciji: Ljubljana 1992. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 44(2), 129–138.
- Pavlovič, Z. (1998). Mednarodni anketi o kriminaliteti oz. viktimizaciji Slovenija (Ljubljana) 1992–1997 (1. del). *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 49(3), 257–265.
- Pavlovič, Z. (1999a). Mednarodni anketi o kriminaliteti oz. viktimizaciji Slovenija (Ljubljana) 1992–1997 (2. del). *Revija za kriminalistiko in kriminologijo* 50(1), 30–37.
- Pavlovič, Z. (1999b). Mednarodni anketi o kriminaliteti oz. viktimizaciji Slovenija (Ljubljana) 1992–1997 (3. del). *Revija za kriminalistiko in kriminologijo* 50(2), 122–130.
- Pavlovič, Z. (1999c). Mednarodni anketi o kriminaliteti oz. viktimizaciji Slovenija (Ljubljana) 1992–1997 (4., sklepni del). *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 50(3), 234–239.
- Pečar, J. (1978). Formalno (družbeno) nadzorstvo in »prikrita kriminaliteta«. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 29(3), 176–186.
- Pečar, J. (1979). Družbena »vidnost« kriminalitete in družbeno nadzorstvo. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 30(1), 35–48.
- Pečar, J. (1982). Neprijavljena konvencionalna kriminaliteta zoper posameznika. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 33(2), 118–129.
- Statistični urad Republike Slovenije. (2009). *Pilotna anketa o žrtvah kriminala, 2009*. Pridobljeno na <http://www.stat.si/StatWeb/StatWeb/glavnanaavigacija/podatki/prikazistaronovico?IdNovice=3035>
- Statistični urad Republike Slovenije. (2011). *Standardno poročilo o kakovosti za raziskovanje-Anketa o žrtvah kriminala oziroma Evropska varnostna anketa (EU-SASU) za leto 2008*. Pridobljeno na <http://www.stat.si/statweb/Common/PrikaziDokument.ashx?IdDatoteke=4616>
- Umek, P. (2004). Viktimizacijska študija 2001. V G. Meško (ur.), *Preprečevanje kriminalitete – teorija, praksa in dileme* (str. 149–162). Ljubljana: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti.

Policijsko delo v skupnosti – razkorak med teorijo in prakso (primer projekta: Posledice prometnih nesreč)

TOMAŽ TOMAŽEVIC

Povzetek Prispevek obsega pogled na policijsko delo v skupnosti, kot ga doživlja posamezni deležnik v praksi. V konkretnem primeru je to pogled policista, ki se pri svojem delu srečuje z vpeljevanjem policijskega dela v skupnost. Avtor prispevka želi pri tem izpostaviti nekatere dileme, ki pomenijo razkorak med teorijo in prakso, ter podati svoje videnje in težave, ki jih ima na poti pri uveljavljanju policijskega dela v skupnosti. Izpostaviti želi različne dejavnike, s katerimi se je treba soočiti v praksi. Delo je akademskemu področju namenjeno kot izsek vpogleda v realno stanje. Avtor skuša osvetliti nekaj dejavnikov, ki jih je treba upoštevati, če želimo teorijo in prakso združiti v celoto, kar opiše skozi svoje dosedanje delo na področju preventive in projektu »Posledice prometnih nesreč«, katerega je avtor.

Ključne besede: • policijsko delo v skupnosti • praksa • teorija • projekt • prometne nesreče

NASLOV AVTORJA: Tomaž Tomaževic, policijski inšpektor, Postaja prometne policije Kranj, Policijska postaja Kranj, Bleiweisova cesta 3, 4000 Kranj, Slovenija, e-pošta: tomaz.tomazevic@policija.si.

DOI 10.18690/978-961-286-001-1.10 ISBN 978-961-286-001-1
© 2016 Univerzitetna založba Univerze v Mariboru
Dostopno na: <http://press.um.si>.

Community Policing – the Gap between Theory and Practice (The Example of the »Consequences of Traffic Accidents« Project)

TOMAŽ TOMAŽEVIC

Abstract The paper presents a slightly different perspective on community policing, as experienced by individual stakeholders in practice, i.e. the perspective of police officer, who implement community policing in their day-to-day work. The author wants to highlight certain dilemmas that constitute the gap between theory and practice. As such, the paper does not focus on academic or empirical research. Instead, the author wants to present his own perspective on issues related to the implementation of community policing in practice and highlight various factors, which must be confronted in the scope of everyday police activities. The purpose of this paper is to examine this type of police work in order to provide an insight into the real-life situation and to highlight certain factors that need to be taken into account if we wish to successfully combine theory and practice. The author describes his perspective through his previous work on a preventive project entitled “The consequences of traffic accidents”.

Keywords: • community policing • practice • theory • project • traffic accidents

CORRESPONDENCE ADDRESS: Tomaž Tomaževic, police inspector, Traffic police Kranj, Police station Kranj, Bleiweisova cesta 3, 4000 Kranj, Slovenia, email: tomaz.tomazevic@policija.si.

DOI 10.18690/978-961-286-001-1.10 ISBN 978-961-286-001-1
© 2016 University of Maribor Press
Available at: <http://press.um.si>.

1 Uvod

Ker uvod privede in pripravi tisto, kar bo sledilo, želim kot avtor pojasniti, da nisem akademik. Sem le učenec, ki skuša teorijo, pridobljeno med študijem, povezati s prakso. V mojem delu bo marsikdo opazil pomanjkanje navajanja različnih teorij, avtorjev, citatov. Razlog je preprost, moje delo ima drugačen namen. Je pogled nekoga, ki skuša teorijo vpeljati v prakso, je pogled, ki bo mogoče tudi akademikom pojasnil, da vsemu, kar je napisano in o čemer se razglablja na papirju, v praksi ni mogoče slediti. Ni mogoče slediti, pa čeprav je teorija popolnoma prava in nudi dobre rešitve. Sam sem spoznal, da se je teorija v praksi pogosto končala z dejavniki, ki jih v teoriji ni bilo mogoče predvideti. Ti dejavniki smo pogosto ljudje sami in naši nasprotni interesi. Dejavniki okolja, kjer delujemo, in pripravljenost sprejeti nekaj novega. V naši državi zadnje čase izstopajo dejavniki, kot so finance, kader, zavist, kovanje dobička in še kaj. Ravno tem težavam bi se rad posvetil v svojem prispevku. Pokazati, s čim se sreča nekdo, ki želi naučeno teorijo pripeljati v prakso.

Kot policist – vodja policijskega okoliša sem želel v svoje delo vpeljati nekaj novosti, novosti, ki jih skušam vpeljati tudi pri lastnem projektu »Posledice prometnih nesreč«, ki je namenjen ozaveščanju mladih v prometu. Že prej in tudi pri tem projektu sem spoznal, da je teorija v praksi mogoča le, če na projektih delajo »entuziasti«, ki so vodilna sila projekta. Projekt se lahko hitro konča, ko se »entuziasti« naveličajo boriti z nasprotnimi interesi in se vdajo v usodo. Skale ni mogoče premakniti, lahko pa premikamo kamen po kamen.

Projekt »Posledice prometnih nesreč« je vključen v program »Vozimo pametno«. Namen programa je povečanje interesa za problematiko prometne varnosti pri mladih ter posledično zmanjšanje števila prometnih nesreč z mladimi vozniki. Mlade želimo opomniti na veliko odgovornost, ki jo sprejemajo, ko sedejo za volan. (Javna agencija RS za varnost prometa, 2015).

2 Pogled avtorja na policijsko delo v s skupnosti

Moja vloga pri policijskem delu v skupnosti se je začela, ko sem kot policist na Policijski postaji Kranj sodeloval pri uvedbi projekta Javna varnost (Gorenak, 1992). Glavni cilj projekta je bil večja učinkovitost in racionalnost (Račman, 2005). Težave, s katerimi so se srečevali tisti, ki so analizirali projekt, so podobne težavam, ki se kažejo še danes. Kovačec (2005) navaja, da obstaja nerazumno velik razkorak med sistemiziranimi delovnimi mesti in dejansko zasedenostjo delovnih mest, kar sem potrdil tudi v svojem diplomskem delu (Tomaževic, 2009).

»Izkušnje kažejo, da je uvajanje policijske dejavnosti v skupnosti dejansko dobra investicija, saj policija lahko stori več, pogosto celo ob zmanjšanem številu zaposlenih.« (Pagon in Lobnikar, 2004: 249) Z omenjenim se strinjam, vendar le do neke mere. Ko število zaposlenih doseže kritično maso, se policisti zaradi opravljanja le nujnih

interventnih dogodkov ne morejo več posvečati sodelovanju s skupnostjo. Če sodelovanja ni, se vsa teorija po sistemu domin podre.

Meško in Lobnikar (2005) sta opredelila, da ima sodobno policijsko delo v skupnosti več elementov. V nadaljevanju bom poizkušal prikazati dileme, s katerimi sem se srečal pri teh elementih v praksi.

Sodelovanje s skupnostjo, pri čemer policija sodeluje predvsem z glavnimi predstavniki (župani, ravnatelji, poslovneži ...), ki jih pritegne k sodelovanju in izvajanju skupnih projektov. Policija je v okolju dobro sprejeta in uživa veliko zaupanje. To že leta kaže odziv javnosti v različnih raziskavah na tem področju. Tako sam pri pristopu do slehernega deležnika, s katerim sem sodeloval kot policist – vodja policijskega okoliša, nisem imel težav. Ovira se je pojavila drugje. Če policist ni naredil prvega koraka, ga ni naredil nihče. Nihče razen ob kriminalnih ali drugih deviantnih dogodkih noče sodelovati s policijo, dokler ni policija edina izbira za rešitev problemov. V praksi je tako pogosto policist (ali policija) tisti, ki prvi obišče različne institucije (šole, krajevne skupnosti, trgovske centre, župane ...), s katerimi vzpostavi odnos sodelovanja. V diplomskem delu sem ugotovil, da je velik problem ta, da skupnost sploh ne pozna vodje policijskega okoliša. Če ni interesa za sodelovanje tudi pri policistu, do tega sploh ne pride. Prav tako do sodelovanja ne pride, če so sogovorniki na drugi strani tisti, ki zaradi različnih prepričanj problemov ne želijo reševati s pomočjo policije.

Reševanje problemov: Pri tem se najbolj uveljavlja model S.A.R.A. (angl. *scanning, analyse, response, assesement*) – model štiristopenjskega reševanja problemov. V praksi sem bil velik pristaš reševanja problemov z uporabo teorije S.A.R.A. Ko sem že prebrodil to, da sem vzpostavil prvi stik s skupnostjo in želel na podlagi zaznanega problema ta problem odpraviti, sem naletel na kopico težav. Težav ni bilo toliko pri posnetku stanja in analizi, saj so moji partnerji v skupnosti v tem delu sodelovali in smo hitro lahko zaznali probleme. V nadaljevanju smo velikokrat trčili v različne ovire. Ko sem na primer v krajevni skupnosti predlagal, da se osvetlijo garaže, kjer je stalno prihajalo do vlomov v vozila ali celo tatvin vozil, tega ni bilo mogoče zaradi pomanjkanja sredstev v občini. Ko sem zaradi povečanega števila tatvin v trgovinah predlagal trgovskemu centru predlagal, da se kamere namestijo tako, da bo policija lahko uspešna pri odkrivanju storilcev, je bil problem v arhitekturni zasnovi objekta in se arhitekt ni strinjal s spremembo. Takih in podobnih težav je bilo resnično veliko in razkorak med teorijo in prakso se je večal.

Skupnostna baza: Policijsko delo v skupnosti pomeni zaposlitev in stalno prisotnost policistov v določeni soseski, za katero so odgovorni in hkratni prenos odločanja na te policiste. Zaradi že poudarjenih kadrovske težave policist, ki je formalno zadolžen za neki okoliš in postavljen kot vezni člen med policijo in skupnostjo, tega dela ne more opravljati. Kot sem ugotavljal že v svojem diplomskem delu, policisti večinoma delajo v patroljah in so redko prisotni na policijskem okolišu, za katerega so zadolženi. Tako je ta vez velikokrat pretrgana in ne sledi teoriji skupnostne baze.

Ponovno opredeljeni cilji policijske dejavnosti so v tesni zvezi z idejo o identifikaciji in odpravi temeljnih vzrokov varnostnih problemov v skupnosti. Cilji so postavljeni, kot želim prikazati v tem prispevku, velikokrat samo na papirju. Postavljeni cilji so jasni, žal pa velikokrat nerealni. Realni bi bili, ko ne bi poudarjali težav s kadri in finančnih težav v različnih oblikovnih pojavih ali na strani policije oziroma skupnosti. Ko bi interesi varnosti prevladali nad lastnimi interesi, ko ljudje ne bi želeli dobrih projektov spremeniti v nekaj dobičkonosnega ali zgolj upravičiti svoj obstoj ali obstoj neke organizacije. To lahko hitro občuti vsak, ki želi vpeljati tendence policijskega dela v skupnosti v prakso.

Z opisanimi negativnimi spoznanji sem se srečeval vse, odkar sem se zavedal pomena policijskega dela v skupnosti, ki sem ga želel vpeljati v prakso. Uspelo mi je le tam, kjer ni bilo težav, ki sem jih opisal.

3 Pogled avtorja na preventivne projekte v šolah

Posredno in neposredno sem se skozi kariero srečeval z različnimi projekti. Na primer, kot vodja policijskega okoliša s projektom »Leon«, kjer sem različne varnostne tematike predaval po osnovnih šolah učencem 4. razredov. Zmožnost predavanja otrokom je posebna vrlina, ki je ni sposoben vsak policist. Že samo podajanje vsebine mnogim policistom predstavlja velik problem. Zavedati se moramo, da policist ni predavatelj, tako da je vsak policist na tem delu samouk. Policija je meni osebno v nadaljevanju kariere ponudila možnost, da sem se izobrazil na področju javnega nastopanja. Žal pa je v praksi veliko policistov, ki so dobesedno »porinjeni« v razred in soočeni z dejstvom, da morajo podati vsebino otrokom, željnim znanja. Nekateri so pri tem bolj, nekateri manj uspešni.

To je le en del težav, s katerimi se ob izvedbi projektov poleg že omenjenih finančnih težav in različnih pogledov na reševanje problemov srečujemo v praksi. Tako so nekateri projekti zelo uspešni, tam, kjer je težav več, pa so dostikrat uspešni samo kratek čas, nato pa počasi ugašajo. Veliko je odvisno od razumevanja posameznikov, ki dobro prakso policijskega dela v skupnosti, preneseno iz tujine, podpirajo ali pa jo zavračajo oz., še slabše, celo izpodbijajo.

3.1 Projekt »Posledice prometnih nesreč«

Ko sem začel z delom na Postaji prometne policije Kranj, sem se v veliko večji meri kot do takrat, začel srečevati s prometnimi nesrečami. Že pred tem sem se srečeval z njimi in tudi s posledicami, ki so v meni pustile globok pečat. Pečat, ki ga nosi sleherni policist, ko se enkrat sreča s smrtjo. Še posebej huda je smrt otrok in mladih ljudi. Novice o smrti morajo policisti sprejemati sami ter o njih obveščati tudi svojce umrlih v nesreči, kar te pečate še pogloblja. V želji po odpravljanju problemov sem posredno in neposredno sodeloval pri različnih projektih, namenjenih ozaveščanju otrok o prometni varnosti. Žal je večkrat ostajal grenki priokus, da ne naredimo dovolj, da zgolj gasimo požar.

V razmišljanju odpravljanja problemov vsekakor nisem bil edini. V letu 2012 sva s prijateljem razmišljala, kaj narediti na področju prometne varnosti. Oba sva ugotavljala, da ima policija veliko dobrih projektov v okviru osnovnih šol. Na področju srednjih šol na Gorenjskem pa je bila vrzel. Od konca osnovne šole pa do trenutka, ko mladi voznik prvič sede za volan, ga nihče ne pripravi na posledice, ki jih vožnja za volanom lahko prinese. Skušala sva povezati delo, ki so ga na tem področju začele orati različne organizacije invalidov, z izkušnjami policije. Najino razmišljanje je bilo, da so izkušnje policije na področju prometne varnosti resnično razsežne in da bi lahko spoznanja učinkovito predstavili tudi mladim. Ta del je bil zaupan meni, saj sva ocenila, da s svojim znanjem lahko pomembno vplivam na mlade voznike.

Moj namen je bil preventivno vplivati na mlade, preden se sedejo za volan, da bodo lažje sprejeli in razumeli to veliko odgovornost. Ko sem začel razmišljati, kako naj se lotim svojega dela projekta, ki sem ga poimenoval preprosto »Posledice prometnih nesreč«, sem želel biti drugačen. Želel sem biti drugačen v tem, da mladim ne nagovorim v uradnem policijskem slogu, da ne predavam o statistiki nesreč, o prometnih pravilih, kot je to policija počela do takrat.

Ideje sem črpal iz svojih izkušenj. Že v 90-ih letih, ko sem obiskal Irsko, se mi je v spomin vtisnil televizijski oglas, ki ga še danes uporabljam v svoji predstavitvi. Oglas, ki je pokazal, kako voznik/potnik, ki ne uporablja varnostnega pasu, poškoduje vse ostale v vozilu. Oglas je bil za naše razmere zelo šokanten, vendar takšen, da se mi je vtisnil v spomin skozi vsa leta. Želel sem torej nekaj podobnega, nekaj, kar se bo mladim vtisnilo v spomin.

Moja predstavitev je kljub nekaterim pomislekom, kako bodo to sprejeli mladi, šole in moji nadrejeni, sestavljena iz osebne izpovedbe zgodb. Zgodb o prometnih nesrečah, kjer sem bil posredno ali neposredno udeležen. S pomočjo šokantnih posnetkov, ki sem jih našel na spletu, mladim pokažem, kaj pomenijo posledice prometnih nesreč. Vse posnetke prenesem v realno življenje in razložim, kako se to odraža v praksi. Pokažem, kaj vse se dogaja na slovenskih cestah. Brez olepševanja, saj mladi olepšav ne potrebujejo. Živijo v svetu, obkroženi z neštetimi informacijami, in ne prenesejo, da se jim podaja olepšana vsebina ali vsebina, ki je filozofska in ne temelji na resničnosti. Ni težko razlagati o posledicah prometnih nesreč, če si sam velikokrat občutil te posledice pri svojem delu. Zato se v delu, ki je namenjen prometnim nesrečam v Sloveniji, osredotočam na tiste hude nesreče, kjer sem bil prisoten zadnjih nekaj let.

Iz analize, ki jo je opravila Javna agencija RS za varnost prometa (2015), je razvidno, da si podajanja vsebine na opisan način želijo praktično vsi mladi. Dijaki so sicer izrazili željo, da bi delavnice bolj temeljile na praktičnem delu, da bi bilo več filmov, video materiala in fotografij ter manj klasičnega predavanja ob predstavitev. Kot zelo dobro so ocenili predavanje policije, ki je bilo neposredno in prikazuje realne posledice prometnih nesreč.

Svojega uspeha pa se poleg izpostavitve v analizi Javne agencije RS za varnost prometa in v medijih ter poleg prejetih priznanj zavedam predvsem ob naslednjih dejstvih: slišati, da so te dijaki med ocenami 1–5 ocenili s 6 ali 5+; da ti nekdo pove, da bo prekinil pogovor po telefonu s teboj med vožnjo, ker ne želi biti del tvoje predstavitve; izpoved učiteljice, da so se dijaki še nekaj tednov pogovarjali o temi in da sem prvi iz zunanje javnosti, ki je tako pritegnil dijake, da so bili 45 minut tiho; pogledi mladih, ki so vidno pretreseni in zaskrbljeni nad tem, ko so se v mislih preselili v posledice prometnih nesreč; slišati besede kolegov policistov, starejših, svojcev in prijateljev, da so se zamislili ob poslušanju predavanja. To je tisto, kar mi da vedeti, da je projekt resnično dober in da je vredno nadaljevati kljub oviram, ki so spremljale in še bodo spremljale projekt. In to zame pomeni »policijsko delo v skupnosti«.

4 Zaključek

Ker sem v svojem prispevku želel prikazati probleme, ki jih imamo deležniki pri izvajanju policijskega dela v skupnosti, ne morem zaključiti drugače, kot da izpostavim še težave, na katere sem v praksi naletel pri izvajanju zadnje opisanega projekta.

Brez entuziazma, omenjenega na začetku, projekta ne bi bilo. Brez smelosti, da prikažemo nekaj novega, mi ne bi uspelo doseči take prepoznavnosti projekta in dobre sprejetosti med mladimi. Na začetku je bil to projekt, ki smo ga pilotno uvedli po srednjih šolah na območju Kranja. V projekt sva zakorakala zgolj dva podobno razmišljujoča. Šele ko sva dobila veliko pozitivnih odzivov, sva projekt lahko razgrnila tudi drugim.

Tako je prišlo do ponudb po združevanju projektov, predvsem z »Zavodom vozim« in Javno agencijo RS za varnost prometa v okviru projekta »Vozimo pametno«. Združevanje je imelo in še vedno ima pozitivne učinke, saj se je projekt z njihovo pomočjo razširil najprej na celotno gorenjsko regijo in nato na celotno Slovenijo. Projekt je postal prepoznaven tako znotraj policije kot zunaj nje, saj je bil medijsko izpostavljen v pozitivnem smislu.

Ko je projekt enkrat razgrnjen in se je treba prilagajati v sodelovanju, pa lahko hitro naletimo na različne ovire. Za moj projekt je konkretno težavo pomenilo osebno prepričanje, da moramo projekt mladim ponuditi brezplačno. Brezplačno v okviru šolskega sistema ali v okviru države. Ta namen hitro trči z interesi po pridobivanju dobička, saj se podobni projekti šolam ponujajo proti plačilu. Zneski oziroma stroški za šole niso majhni, je pa velika cena, ki jo bomo lahko plačali, če bodo dobro zastavljeni projekti zaradi tega nekoč ugasnili, saj se stroški šol kot tudi ostali stroški države krčijo.

V luči sodelovanja se velikokrat dajejo obljube, kako se bo projekt širil, kako bo poskrbljeno za medijsko prepoznavnost itd. Žal hitro pride do tega, da se projekt, namesto da bi se širil, lahko celo krči zaradi nerazumevanja posameznih deležnikov. V mojem primeru se je podrlo bistvo, ki je na Gorenjskem pomenilo uspeh. Da se vsebina podaja 3. letnikom srednjih šol, ki se s temo bolj identificirajo, saj so slednji tik pred pragom

vožnje vozil. Vsebinska se predava manjšim skupinam in ne doseže namena, da je z njo seznanjeno čim več mladih. Problem vsega tega je bila implementacija v obstoječi šolski sistem. Medijsko je bil projekt izpostavljen šele po entuziastičnem delovanju, v mojem primeru, tiskovnega predstavnika na Policijski upravi Kranj, ki se je strinjal, da projekt mora doseči čim večji krog mladih.

Če projekta peščica ljudi, ki z njim operira, ne prepozna kot dobrega in ga zgolj kopira ter delno uporabi za svoj namen, se hitro izgubi prvotni namen. V mojem primeru je na začetku šlo za zelo prepoznaven projekt v srednjih šolah po Kranju. Sedaj se projekt utaplja v množici idej, kako mlade ozavestiti o varnosti v cestnem prometu. Ne toliko z željo po izpostavljanju bistva, tj. zmanjšanje števila prometnih nesreč mladih, ampak z željo zapolnjevanja moderne tržne niše, prodreti v neki sistem, državni aparat in od njega finančno izvleči čim več. In zato bom ponovil rek in ga prenesel nase: ne slepim se, da bom lahko premikal gore, ostaja mi zgolj kup kamenja, ki ga želim premakniti. Premakniti ga želim z iskreno osebno željo, da bom čim manjkrat udeležen pri posledicah prometnih nesreč, poklicno, zasebno ali kako drugače.

S tem sem osvetlil le nekaj težav, ki jih je težko strniti na nekaj listov. Moja želja je, da bi strokovnjaki na različnih področjih dela strnili svoje vrste in v tolikšni meri, kot se izpostavljajo in razvijajo nove teorije, razvijali tudi metode, kako uspešne in dobre teorije prenesti tudi v prakso. Moje prepričanje je, da bomo lahko le tako zmanjšali razkorak med teorijo in prakso.

Literatura

- Generalna policijska uprava, Uprava uniformirane policije, Sektor za organizacijo in razvoj uniformirane policije. (2002). *Usmeritve za izvajanje preventivnega dela*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve, Policija.
- Gorenak, V. (1992) *Projekt javna varnost* (neobjavljeno gradivo). Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve.
- Javna agencija RS za varnost prometa. (2015). *Izobraževalni program za večjo varnost za dijake srednjih šol »Vozimo pametno«, evalvacija programa*. Ljubljana: Javna agencija RS za varnost prometa.
- Kovačec, B. (2005). *Uravnoteženje sistemizacije delovnih mest v policijski upravi Kranj* (Diplomsko delo). Ljubljana: Fakulteta za upravo.
- Lobnikar, B. (2010). *Teorija policijskega dela* (Skripta). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
- Meško, G. in Lobnikar, B. (2005). Policijsko delo v skupnosti: razumevanje uvoženih idej, njihova kontekstualizacija in implementacija. V G. Meško, M. Pagon, B. Dobovšek (ur.), *Izzivi sodobnega varstvoslovja* (str. 89–109). Ljubljana: Fakulteta za policijsko-varnostne vede.
- Pagon, M. in Lobnikar, B. (2004). Preprečevanje kaznivih dejanj: možnosti in omejitve novih pristopov pri izvajanju policijske dejavnosti. V G. Meško (ur.), *Preprečevanje kriminalitete: teorija, praksa in dileme* (str. 245–259). V Ljubljani: Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti.
- Račman, R. (2005). *Vpliv projekta javne varnosti na organizacijo in izvajanje dela na lokalnem nivoju* (Diplomsko delo). Ljubljana: Fakulteta za policijsko-varnostne vede.
- Tomaževic, T. (2009). *Policijsko delo v skupnosti na Policijski postaji Kranj* (Diplomsko delo). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.

Viktimizacija zaradi družinskega nasilja in policijsko delo v skupnosti: analiza stanja v Pomurju

KAJA PRISLAN, SREČKO FELIX KROPE & BRANKO LOBNIKAR

Povzetek Nasilje v družini posega v temeljne človekove pravice in predstavlja grobo zlorabo moči ene osebe nad drugo. Najpogosteje gre za zlorabo najšibkejših članov družbe in sodi med najhujše vrste kaznivih dejanj. Pojavlja se v osnovnih socialnih strukturah – družinah, ki hkrati tvorijo osnovne celice lokalnih skupnosti. Družinsko nasilje ne vpliva samo na žrtve, ampak tudi na skupnostno povezanost prebivalcev, njihov občutek varnosti, splošno vzdušje in kakovost življenja v lokalnih skupnostih. Vse to dokazuje visoko problematičnost tovrstne kriminalitete in nujnost učinkovitega ukrepanja, tako na nacionalnem kot lokalnem nivoju. Zakon o preprečevanju nasilja v družini (ZPND, 2008) je prvič v slovenskem prostoru opredelil nasilje v družini, z dopolnitvijo tega zakona (ZPND-A, 2016) pa je zakonodajalec prvič eksplicitno zapisal, da je nasilje v družini prepovedano, razširila se je tudi opredelitev pojava. Ob tem sta se leta 2008 in 2013 spremenila Kazenski zakonik in Zakon o nalogah in pooblastilih policije, sprejeti so bili tudi razni strateški dokumenti ter podzakonski akti, ki podrobneje opredeljujejo ukrepe za zaščito žrtev ter delovanje različnih organov v zvezi z obravnavo nasilja v družini. Kljub temu, da se je povečala politična naklonjenost obravnavi tovrstne odklonkosti in zaostri la kaznovalna politika, se v praksi še vedno pojavljajo ovire, ki onemogočajo uspešno reševanje posameznih primerov. Med glavne probleme uvrščamo nizko stopnjo pripravljenosti žrtev prijavljati primere družinskega nasilja, kar je nedvomno povezano tudi z zaupanjem v pravičnost policije in zadovoljstvom z njihovim delom. Pomembnost obravnavanega vprašanja dokazuje tudi policijska statistika, saj policija na letni ravni obravnava več tisoč primerov kaznivih dejanj z znaki družinskega nasilja. Pri tem po statističnih podatkih in prijavih izstopa pomurska regija, kjer za razliko od ostalih regij kazniva dejanja na tem področju naraščajo. Policisti z območja PU Murska Sobota so obravnavali več tovrstnih kaznivih dejanj kot PU Celje, PU Novo mesto in PU Maribor skupaj, povečuje se tudi število povratnikov. Ob podrobnejši analizi specifičnega geografskega območja Pomurja (z uporabo GIS) je v prispevku podana razprava o tem, kaj vpliva na učinkovitost ukrepov policije pri obravnavi nasilja v družini in kakšni so vplivi lokalnega okolja. V prispevku avtorji analizirajo tudi razvojne trende policijske dejavnosti na tem področju in sistemsko ureditev.

Ključne besede: nasilje v družini • Pomurje • PU Murska Sobota • policija • policijsko delo v skupnosti

NASLOV AVTORJEV: mag. Kaja Prislan, asistentka, Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija, e-pošta: kaja.prislan@fvv.uni-mb.si. dr. Srečko Felix Krobe, višji predavatelj, Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija, e-pošta: srecko.krobe@fvv.uni-mb.si. dr. Branko Lobnikar, izredni profesor, Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija, e-pošta: branko.lobnikar@fvv.uni-mb.si.

Domestic Violence Victimization and Community Policing: An Analysis of the Situation in the Pomurje Region

KAJA PRISLAN, SREČKO FELIX KROPE & BRANKO LOBNIKAR

Abstract Domestic violence encroaches upon fundamental human rights and represents a grave abuse of power of one person over another. It most often involves the abuse of the weakest members of society and represents one of the most serious types of crime. It occurs within the basic social structures, i.e. families, which simultaneously form the core cells of local communities. Domestic violence does not only affect victims, but also community ties between residents, their feelings of safety and security, the general atmosphere and the quality of life within local communities. This clearly demonstrates that such crime is extremely problematic and points to the urgency of taking efficient actions both at national and local levels. The Domestic Violence Prevention Act (ZPND, 2008) was the first instrument to define the concept of domestic violence in Slovenia, while the amendments introduced to the Act (ZPND-A, 2016) enabled the legislator to expressly state the prohibition of domestic violence and broaden the definition of this phenomenon for the first time in Slovenia's history. In parallel, the Criminal Code and the Police Tasks and Powers Act were also amended in 2008 and 2013, while numerous strategic documents and implementing regulations, which define the measures for the protection of victims and the operation of different bodies responsible for addressing domestic violence in greater detail, were also adopted. Despite the fact that political actors are now more inclined to tackle such deviance and adopt harsher penalties, certain obstacles hindering the successful resolution of individual cases are still present in practice. The most important issues refer to the relatively low level of willingness to report domestic violence among the victims, which is undoubtedly related to their lack of trust in the fairness of police procedures and their poor satisfaction with the work of the police. The importance of domestic violence is also reflected in police statistics, since the police deal with several thousand cases involving elements of domestic violence every year. The Pomurje region seems to be particularly prominent when considering the available statistical data and the number of reported cases, as – unlike in other regions – the number of cases of domestic violence is increasing. Police officers working in the territory of the Murska Sobota Police Directorate dealt with more criminal offences involving domestic violence than their colleagues from the Celje, Novo mesto and Maribor police directorates combined. The share of re-offenders is also increasing. This paper presents the results of a detailed analysis of the specific geographical area, i.e. the Pomurje region (which was conducted by using the GIS), and discusses different factors affecting the efficiency of measures undertaken by the police when dealing with domestic violence and the influence on the local environment. The paper also analyses trends related to the development of policing in this area and examines the current arrangements.

Keywords: domestic violence • the Pomurje region • the Murska Sobota Police Directorate • police • community policing

CORRESPONDENCE ADDRESS: Kaja Prislán, M.Sc., Assistant, University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Kotnikova ul. 8, 1000 Ljubljana, Slovenia, email: kaja.prislan@fvv.uni-mb.si. Srečko Felix Kropé, Ph.D., Senior Lecture, University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Kotnikova ul. 8, 1000 Ljubljana, Slovenia, email: srecko.krope@fvv.uni-mb.si. Branko Lobnikar, Ph.D., Associate Professor, University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Kotnikova ul. 8, 1000 Ljubljana, Slovenia, email: branko.lobnikar@fvv.uni-mb.si.

1 Uvod

Nasilje v družini sodi med najhujše vrste kaznivih dejanj, saj predstavlja grobo zlorabo moči ter prevlado ene osebe nad drugo. Vključuje elemente nasilja, poniževanja, zanemarjanja in odrekanja oz. omejevanja temeljnih človekovih pravic. Zgodovina reševanju tovrstne problematike ni bila posebej naklonjena in te kriminalitete ni uvrščala med prioritete. Predvsem se je na to gledalo kot na zasebno stvar, v katero se državne organizacije dolgo niso vmešavale. Z razvojem aktivnosti na področju varovanja človekovih pravic in spodbujanja enakopravnosti pa se je v sodobnih demokratičnih družbah postopno uveljavil močan družbeni interes za reševanje družinskega nasilja. Spremembe v miselnosti družbe in politike so se zgodile predvsem zato, ker večinoma ogroža najšibkejše člane družbe (ženske, starejše, otroke in invalide), ki potrebujejo ustrezno zaščito in zastopstvo človekovih pravic.

Statistične ocene razširjenosti nasilja v družini so sicer nepopolne, vendar že samo te kažejo na zelo zaskrbljujoče stanje in nujnost učinkovitega ukrepanja¹. Pomembnost obravnavanega vprašanja dokazuje tudi statistika v Sloveniji. Policija obravnava na letni ravni več tisoč primerov kaznivih dejanj zoper zakonsko zvezo, družino in otroke (med 5.000 in 6.000 primerov letno). Pri tem se število kaznivih dejanj nasilja v družini giba med 1000 in 2000, prekrškov pa zabeležimo med 2000 in 3000 na leto (Policija, 2016). Nevladne organizacije in nekateri strokovnjaki v Sloveniji poročajo, da naj bi se s tem problemom soočala vsaka peta družina oz. ženska v partnerskem razmerju (Dobnikar in Kozmik, 1999; Vovk, 2012; Filipičič, 2008; Amnesty International, 2013).

Sedmak, Kralj, Medarič in Simčič (2006) poročajo, da je kar 38,6 % ljudi v Sloveniji v odraslem obdobju osebno doživelo določeno obliko družinskega nasilja. Podobno ugotavlja tudi nacionalna raziskava o obsegu nasilja v partnerskih odnosih iz leta 2009. Ta je pokazala, da je 56,6 % žensk doživelo eno od oblik nasilja. Prevladuje psihično nasilje (49,3 %), temu pa sledijo fizično (23 %) in premoženjsko oz. ekonomsko nasilje (14,1 %), omejevanje gibanja (13,9 %) in spolno nasilje (6,5 %) (Leskošek, Urek in Zaviršek, 2010). Policijski podatki sicer kažejo, da po letih število primerov variira, v zadnjem času pa je zaznan rahel upad. Pri tem po statističnih podatkih in prijavih izstopa pomurska regija, kjer za razliko od ostalih regij kazniva dejanja na tem področju naraščajo (okoli 15 % porast) (Policija, 2016a).

Ker se tovrstno vedenje pojavlja v zaprtem družinskem okolju, je odkrivanje in preiskovanje veliko težje. Statistika kaže, da se manj kot 40 % žrtev odloči poiskati pomoč in o svoji viktimizaciji tudi spregovori (United Nations Economic and Social Affairs, 2015). Zaradi neenakovrednega položaja žrtve v družinskem razmerju, ki ga spremlja strah in morebiten občutek krivde, je prijav veliko manj kot v primeru drugih nasilniških kaznivih dejanj, kjer med žrtvijo in storilcem ne obstaja razmerje medsebojne odvisnosti.

Kljub temu, da se je v preteklih letih pravna podlaga in kaznovalna politika na področju družinskega nasilja zaostri in je večja tudi politična naklonjenost obravnavi tovrstne odklonskosti, se v praksi še vedno pojavljajo ovire in dileme, ki pogosto onemogočajo učinkovito in uspešno reševanje posameznih primerov. Med glavne ovire in probleme uvrščamo nizko stopnjo pripravljenosti žrtev prijavljati primere družinskega nasilja, nereprezentativno uradno statistiko, pomanjkanje viktimizacijskih študij, pomanjkljivo oz. nesistematično usposabljanje policistov.

2 Sistemska ureditev nasilja v družini v Sloveniji

Področje obravnave nasilja v družini je bilo do leta 2008 umeščeno v različne področne zakone, leta 2008 pa je bil sprejet Zakon o preprečevanju nasilja v družini (ZPND, 2008). ZPND je predstavljal prvi zakon v slovenskem prostoru, ki je opredelil nasilje v družini in jasno opredelil različne vrste tovrstnega nasilja. Po tem zakonu je nasilje v družini vsaka uporaba fizičnega, spolnega, psihičnega ali ekonomskega nasilja enega družinskega člana proti drugemu družinskemu članu oziroma zanemarjanje družinskega člana ne glede na starost, spol ali katerikoli drugo osebno okoliščino žrtve ali povzročiteljice oziroma povzročitelja nasilja. V letu 2016 je bil sprejet Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o preprečevanju nasilja v družini (ZPND-A, 2016), kjer je zakonodajalec prvič eksplicitno zapisal, da je nasilje v družini prepovedano, razširila pa se je tudi opredelitev nasilja v družini (pri fizičnem in spolnem nasilju je dodana grožnja, za psihično nasilje se šteje tudi razširjanje informacij, s katerimi povzročitelj nasilja povzroči strah, pri ekonomskem nasilju se doda neizpolnjevanje obveznosti do družinskega člana, kot nova oblika nasilja se je dodalo zalezovanje). Ena pomembnejših značilnosti zakona iz leta 2016 je tudi prepoved kakršnega koli telesnega kaznovanja otrok.

Glede na zakonsko opredelitev nasilje v družini zajema štiri vrste nasilnega vedenja v družinski, zakonski ali zunajzakonski (partnerski) zvezi. V KZ-1 sodi tovrstna kriminaliteta v poglavje kaznivih dejanj zoper zakonsko zvezo, družino in otroke. V tem vsebinskem sklopu je opredeljenih osem kaznivih dejanj, pri čemer družinsko nasilje opredeljujeta predvsem 191. člen – Nasilje v družini in 192. člen – Zanemarjanje mladoletne osebe in surovo ravnanje (KZ-1, 2012).

Skladno z jasno izkazanim javnim interesom za naslovitev nasilnega vedenja v družinah je bilo v Sloveniji v zadnjem desetletju narejeno veliko tudi na področju preprečitve. V tem kontekstu so bili sprejeti razni strateški dokumenti, ki podrobneje opredeljujejo ukrepe za zaščito žrtev. Državni zbor je sprejel Resolucijo o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini (2009), s katero so se določili ukrepi in ključni nosilci politik za preprečevanje in zmanjševanje nasilja v družini. Sprejeti so bili tudi podzakonski akti, ki opredeljujejo ukrepanje različnih organov in služb v zvezi z obravnavo nasilja v družini. Poleg tega so bila pripravljena tudi različna navodila in smernice za delovanje institucij na področju boja proti nasilju v družini. Vsi opisani

normativni ukrepi so v kombinaciji z različnimi preventivnimi akcijami prispevali k izboljšanju sistemske ureditve preprečevanja in boja proti nasilju v družini.

3 Policijsko delo v skupnosti in naslje v družini

Nasilje v družini se pojavlja v osnovnih socialnih strukturah – družinah, ki hkrati tvorijo osnovne celice lokalnih skupnosti – iz tega razloga je v lokalnem okolju to eden izmed najpomembnejših varnostnih problemov, s katerim se sooča policija. Dejstvo je, da nasilje v družini ne vpliva samo na žrtve, ampak tudi na opazovalce, priče in druge osebe, vpletene v primer. Posredno nasilje v družini vpliva na skupnostno povezanost prebivalcev, njihov občutek varnosti, splošno vzdušje in kakovost življenja v lokalnih skupnostih. Nasilje v družini je navadno dlje trajajoči vzorec vedenja z dolgoročnimi posledicami. V času primarne socializacije se lahko ta vedenjski vzorec prenese na mlajše družinske člane, ki v odraslem obdobju sami nadaljujejo s tovrstnim vedenjem, ki ga razumejo kot nekaj sprejemljivega. Skozi generacije se lahko vzorec takšnega vedenja okrepi in v manjših, zaprtih družbenih skupinah vpliva na razvoj kulture okolja. Implikacije družinskega nasilja imajo širše razsežnosti, saj lahko tako na strani žrtev ali opazovalcev spodbudijo segregacijo, zavračanje obstoječe sistemske ureditve, družbenih norm, radikalizacijo in tudi kriminalno vedenje.

Policija sicer težko vpliva na večino izvornih vzrokov, saj le-te izhajajo iz socialne stiske v družini, lahko pa izboljša svojo informiranost in stopnjo odkritosti ter preiskavnosti primerov. Pri policijskem delu v skupnosti je zelo pomembno, da se način dela oz. reševanja problemov prilagodi lastnostim in potrebam skupnosti. Primarna obravnava družinskega nasilja je sicer situacija, sestavljena iz treh akterjev – storilca, žrtve in policista. Pri zagotavljanju prilagojene obravnave je zato treba upoštevati okoliščine, povezane s temi akterji.

Prva pomembna okoliščina je struktura intervencijskih policijskih enot. Od strukture in oblike odziva na prijavo nasilja je odvisno, kako se bo primer razvijal skozi morebitno preiskavo. Pripravljenost poročanja žrtev in sodelovanja s policijo je nedvomno povezana z zaupanjem v pravičnost policije in zadovoljstvom z njihovim delom. Andrews in Johnston Miller (2013) pojasnjujeta, da spol in čustvena inteligenca policista vplivata na odzivnost in komunikativnost žrtev. Pomembna je tudi informiranost policistov in njihovo razumevanje te problematike. Velikokrat so za neuspeh na področju razreševanja družinskega nasilja odgovorni tudi policisti, ki primere obravnavajo kot prekrške oziroma kršitve javnega reda in miru in ne kot kazniva dejanja (Bailey, 2010).

Na kakovost stikov s prebivalci in žrtvami vpliva tudi okolje, ki je drugi vplivni dejavnik prilagojenega odziva. Owen in Carrington (2014) npr. pojasnjujeta, da se javne službe, še posebej pa policija in svetovalnice, v ruralnem okolju soočajo z večjimi ovirami in manjšo stopnjo pripravljenosti na sodelovanje s strani žrtev, kot pa organi iz urbanih krajev. V podeželskem okolju je spolna diskriminacija pogosteje prisotna, več je neenakovrednosti v partnerskih razmerjih, medtem ko kultura in tradicija ne spodbujata

k javnemu razkrivanju družinskih zadev. Zaradi močnejših neformalnih sankcij s strani prebivalcev ali bližnjih oseb storilca je v manjših in zaprtih družbah pripravljenih spregovoriti manj žrtev.

Tretji pomembni dejavnik, ki bi moral vplivati na obravnavo primerov družinskega nasilja, pa je recidivizem. Povratništvo je eden izmed glavnih merilnikov uspeha preventivnega dela in prilagojene obravnave primerov. Študije ugotavljajo, da obravnava primerov skozi specifično specializirane ustanove (npr. specializirana sodišča, tožilstva, policijske enote) zmanjšuje povratništvo, vendar povratniki niso primerna skupina za rehabilitacijski in specializiran pristop, saj programi pri teh dosegajo slabše rezultate kot pri storilcih, ki predhodno še niso bili obravnavani (Exum, Hartman, Friday in Lord, 2014).

Odnos policistov, karakteristike storilcev ter okoliščine žrtev in njihovo zaupanje v policijo so dejavniki, ki vplivajo na razvoj dogodkov v preiskavah. Policija v Sloveniji sicer izvaja določene programe usposabljanja policistov v sodelovanju z nevladnimi organizacijami, z namenom vplivati na odnos policistov in na njihovo sposobnost reševanja družinskih problemov. So pa ta usposabljanja še vedno zelo kratka, nesistematična in neredna.

3.1 Ukrepi policije

Med pomembnejše ukrepe policije pri odzivanju na nasilje v družini sodi ukrep prepovedi približevanja, ki ga lahko policija izreče samostojno in uporabi v nujnih primerih, da bi preprečila nadaljevanje nasilja. Ukrep izreče policist ustno, v šestih urah izda pisno odredbo, pravilnost in zakonitost ukrepa pa preveri tudi sodišče, ki ob tem izda pisno odločbo. Ta prepoved se nanaša tudi na prepoved nadlegovanja po komunikacijskih sredstvih. Ob izreku mora kršitelj nemudoma zapustiti kraj bivanja in izročiti ključe. Prvi izrek prepovedi navadno traja 48 ur, če sodišče ugotovi pravilnost, pa se lahko podaljša veljavnost na skupno 10 dni. Na zahtevo žrtve in ob predložitvi ustreznih dokazov se lahko pred iztekom tega roka ukrep podaljša na skupno 60 dni. V primeru neupoštevanja ukaza, lahko policisti kršitelja odstranijo s kraja, v primeru neupoštevanja izrečenega ukrepa prepovedi pa se kršitelju prvič izreče denarna kazen, v primeru ponovitve kršitve pa smejo policisti osebo pridržati za 12 ur. Ukrep prepovedi približevanja lahko predlaga tudi žrtev sama, po ZPND pa lahko sodišče ta ukrep na zahtevo izreče tudi za pol leta in ga nato še enkrat podaljša za enako obdobje (ZNPP, 2013; ZPND, 2008).

Poleg prepovedi približevanja lahko policija žrtvam, ki so v nujnih okoliščinah pobegnile iz kraja bivanja, nudi tudi policijsko spremstvo. Na podano prošnjo policisti žrtev spremljajo do stanovanja, iz katerega lahko vzame osebne stvari in stvari otrok. V primeru posebej nevarnih okoliščin lahko policija storilcu odvzame tudi prostost, če je ob storitvi kaznivega dejanja nasilja v družini podan še vsaj en priporni razlog (npr. begosumnost; sum, da bo uničil dokaze; ali nevarnost ponovitve kaznivega dejanja) (Policija, n. d. a).

Pri obravnavi primerov nasilja v družini policija najbolj tesno sodeluje s centri za socialno delo, ki navadno uvedejo lasten postopek v skladu z njihovimi pristojnostmi. V tem primeru se skličejo timski sestanki, ki se jih zaradi pomoči žrtvi in zbiranja dokazov udeležijo tudi policisti. Centri za socialno delo v sodelovanju z žrtvijo praviloma izdelajo tudi prilagojen varnostni načrt, po katerem bo potekala rehabilitacija. Pri obravnavi žrtve in nujenju pomoči sodelujejo tudi zdravstvene službe, svetovalni centri, terapevtske ustanove, vzgojno-izobraževalni zavodi, nevladne organizacije, državno tožilstvo in upravne enote (Policija, n. d. a). Na nacionalni ravni deluje šest društev in zavodov, na katera se lahko obrnejo žrtve v primeru potrebe po pomoči, informacijah ali svetovanju (Društvo SOS, Društvo za nenasilno komunikacijo, Društvo ženska svetovalnica, Francišškanski družinski inštitut, zavod Papiilot in Zavod Emma), v vsaki regiji pa obstajajo tudi varne hiše (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, 2016).

4 Analiza pojavnosti dejanj družinskega nasilja v Pomurju

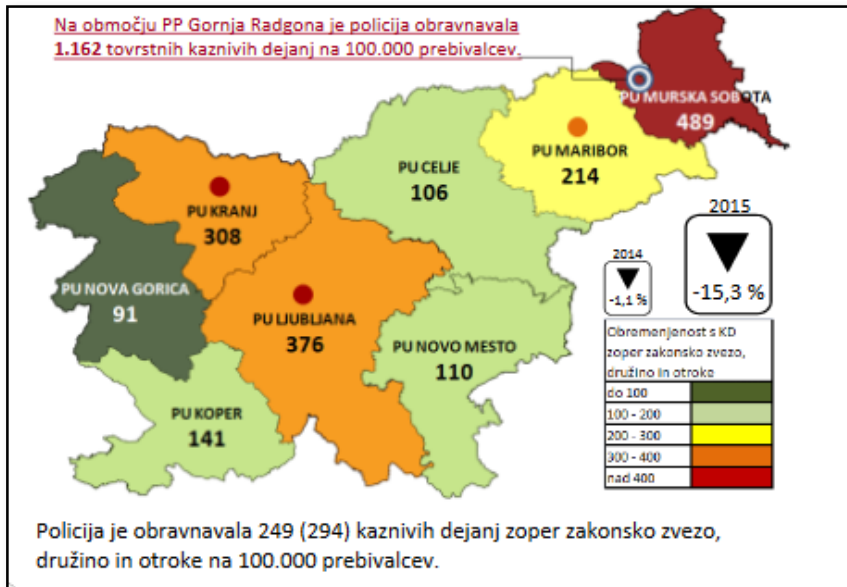
V Pomurju živi približno 6 % prebivalcev Slovenije (prb. 116.000). Statistična regija ima največjo stopnjo brezposelnosti, v tem delu Slovenije največ ljudi prejema tudi materialno ali denarno pomoč dobrodelnih organizacij. Gre za okolje, kjer je v Sloveniji največ kmetijske dejavnosti, poseljenost površja pa je pod povprečjem (gostota prebivalstva v Pomurju: 87 ljudi/km², v Sloveniji: 102 ljudi/km²). Povprečna starost prebivalcev v Pomurju znaša 44,2 let, kar je glede na slovensko povprečje (42,5 let) relativno visoko, posledično ima večje število upokojenih oseb. Stopnja izobraženosti je nižja glede na povprečje v Sloveniji; več je ljudi z osnovnošolsko izobrazbo (Pomurje: 33,1 %, Slovenija: 25,1 %) in manj z višje ali visokošolsko (Pomurje: 14,67 %, Slovenija: 20,59 %). Regija ima drugo najnižjo povprečno plačo v Sloveniji, ocenjena pa je s srednjo stopnjo tveganja revščine (15,3 % ljudi živi pod pragom tveganja revščine, medtem ko slovensko povprečje znaša 14,3 %). (Statistični urad Republike Slovenije, 2016)

Območje je razdeljeno na štiri upravne enote: Murska Sobota, Gornja Radgona, Lendava in Ljutomer ter 27 občin. Na lokalni ravni v okviru PU Murska Sobota deluje 5 območnih in 3 področne policijske postaje. Sedeži območnih policijskih postaj so v Murski Soboti, Lendavi, Gornji Radgoni, Ljutomeru in Gornjih Petrovcih. Področne policijske postaje na območju PU Murska Sobota so postaja prometne policije, policijska postaja za izravnalne ukrepe in postaja mejne policije. Območje, ki ga pokriva Policijska uprava Murska Sobota, obsega severovzhodni predel države in meri 1.337 km², kar predstavlja 6,6 % površine celotne države (Policija, n. d. b).

PU Murska Sobota izmed vseh regij v Sloveniji obravnava največ kaznivih dejanj z znaki družinskega nasilja in tudi nasploh zaznava porast kaznivih dejanj zoper zakonsko zvezo, družino in otroke. Policisti z območja PU Murska Sobota so v preteklem letu obravnavali več tovrstnih kaznivih dejanj kot PU Celje, PU Novo mesto in PU Maribor skupaj (slika 1). Pri iskanju vzrokov in okoliščine takšnih podatkov je treba najprej upoštevati

demografske značilnosti pomurske regije, ki ima v primerjavi z ostalimi področji nekatere specifične karakteristike.

Slika 1: Kazniva dejanja zoper zakonsko zvezo, družino in otroke na 100.000 prebivalcev po policijskih upravah

(Vir: Policija, 2016a).

Sicer ima PU Murska Sobota na 100.000 prebivalcev relativno nizko stopnjo kriminalitete – 2.553 (Slovenija: 3.333). Stopnja preiskavanosti je v tem delu najvišja, kar se odraža v večjem številu obsojenih oseb v primerjavi s povprečjem (Pomurje: 3,3, Slovenija: 3,1 na 1000 prebivalcev). Ne glede na te spodbudne podatke sodi med najbolj ogrožene regije z vidika nasilniške kriminalitete – 94 primerov na 100.000 (Slovenija: 80). Med višje ogroženimi je tudi glede kršitev javnega reda in miru, izmed vseh regij pa je v tem delu tudi največ prekrškov z znaki nasilja v družini (Pomurje: 246, Slovenija: 148) (Policija, 2016a).

Na območju PU MS sicer deluje 11 varnostnih svetov, Forum za zagotavljanje varnosti in Svet za izboljšanje varnosti. Pomoč žrtvam v Pomurju nudi ena varna hiša (Društvo varnega zavetja Pomurje) (Policija, n. d. c).

Tabela 1: Letna razporeditev kaznivih dejanj zoper zakonsko zvezo, družino in otroke ter izrečenih ukrepov – PU Murska Sobota

KAZNIVO DEJANJE/UKREP	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Nasilje v družini (191 č. KZ-1)	/	169	137	111	111	106	96	66
Zanemarjanje mladoletne osebe	/	20	28	22	27	14	8	9
Neplačevanje preživnine (194. čl. KZ-1)	/	/	/	17	31	28	370	449
Odvzem mladoletne osebe	/	5	8	44	54	49	30	45
Skupaj	/	205	192	195	223	197	504	569
Prekrški – Nasilje v družini (6/1, 6/2 in 6/3 ZJRM-1)	509	433	391	362	361	369	302	287
Prepoved približevanja	15	62	60	46	60	72	65	36
Povratniki (%)	/	/	/	/	33,3	25,00	21,5	27,7
Preiskanost (%)	67,8	69,6	69,3	68,9	68,5	64,3	69	72,1

(vir: Policija, 2009–2016b)

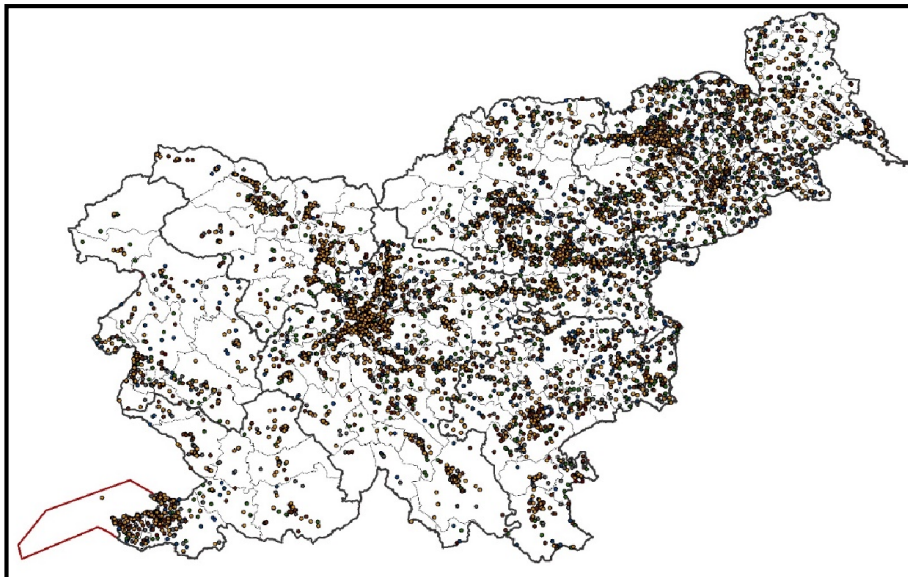
Iz tabele 1 je razvidno, da je PU Murska Sobota so v letu 2015 obravnavali 569 tovrstnih kaznivih dejanj, leto poprej pa 504. Predvsem se je povečalo število kaznivih dejanj neplačevanja preživnine (s 370 na 449) in kaznivih dejanj odvzema mladoletne osebe (s 30 na 45), manj pa so zaznali kaznivih dejanj nasilja v družini (upad s 96 na 66) (Policija, 2016b).

Na območju PU Murska Sobota so prekrški nasilja v družini upadu, saj so policisti v letu 2014 obravnavali skupaj 287 (leto poprej 302) kršitev, kar predstavlja 5,0 % manj primerov kot leto prej. Največ prekrškov je bilo storjenih in obravnavanih v stanovanjih – 497 (636). Če podrobneje pogledamo lokacije v Pomurju, potem lahko ugotovimo, da so policisti Policijske postaje v Gornji Radgoni obravnavali 1.162 kaznivih dejanj zoper zakonsko zvezo, družino in otroke na 100.000 prebivalcev, medtem ko je slovensko povprečje 249 tovrstnih kaznivih dejanj na 100.000 prebivalcev. Na Policijski postaji Lendava so obravnavali 334 prekrškov z znaki nasilja v družini, medtem ko je povprečje

v Sloveniji 135 tovrstnih prekrškov na 100.000 prebivalcev. Policisti z območja PU Murska Sobota so v letu 2015 izrekli 36 (leto poprej 65) ukrepov prepovedi približevanja določeni osebi, kraju ali območju. Pomenljiv pa je podatek, da se je kljub zmanjšanemu številu izrečenih ukrepov prepovedi približevanja število oseb, ki so že bile obravnavane za nasilje v družini (povratniki), povečalo, saj delež le teh znaša 27,7 % (21,5 %). Policisti s PU Murska Sobota ugotavljajo, da so najpogostejši vzroki nasilja v družini alkoholiziranost, ljubosumje, brezposelnost, izsiljevanje za denar in psihične motnje (Policija, 2016b).

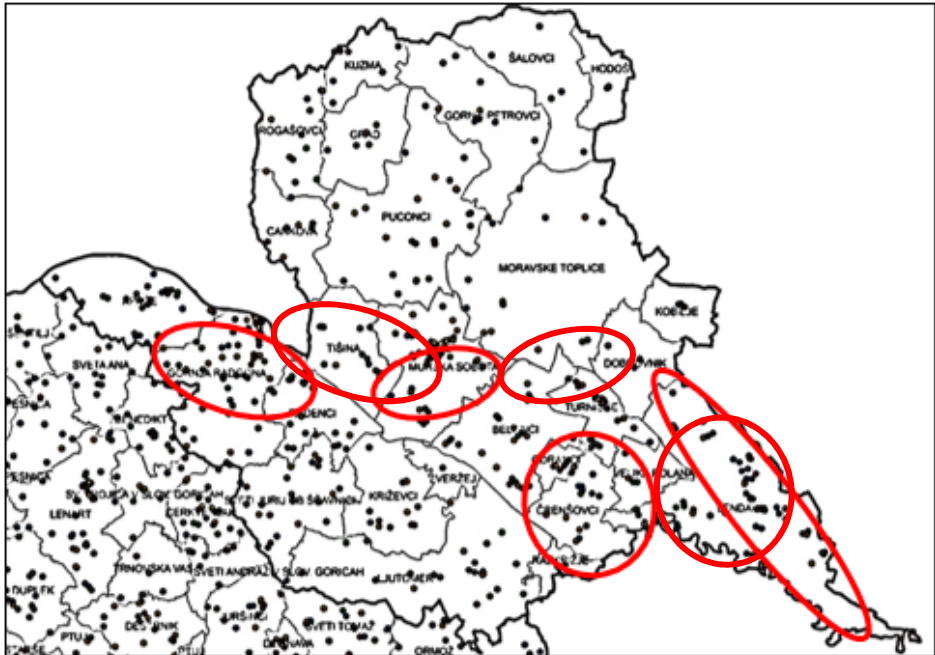
Za lažjo predstavo prostorske porazdelitve posamičnih primerov kaznivih dejanj zoper zakonsko zvezo, družino in otroke v spodnjih slikah predstavljamo analizo kriminalitetnih žarišč in zgoščitve pojavov na območju Slovenije in pomurske regije. Podatki o kriminaliteti, ki so sicer v lasti Generalne policijske uprave RS, se nanašajo na uradno prijavljena kazniva dejanja v obdobju med letoma 2008 in 2013, analizo pa smo opravili s programsko opremo ArcGIS v10.1.

Slika 2: Kazniva dejanja zoper zakonsko zvezo, družino in otroke v obdobju med letoma 2008 in 2013 – Slovenija

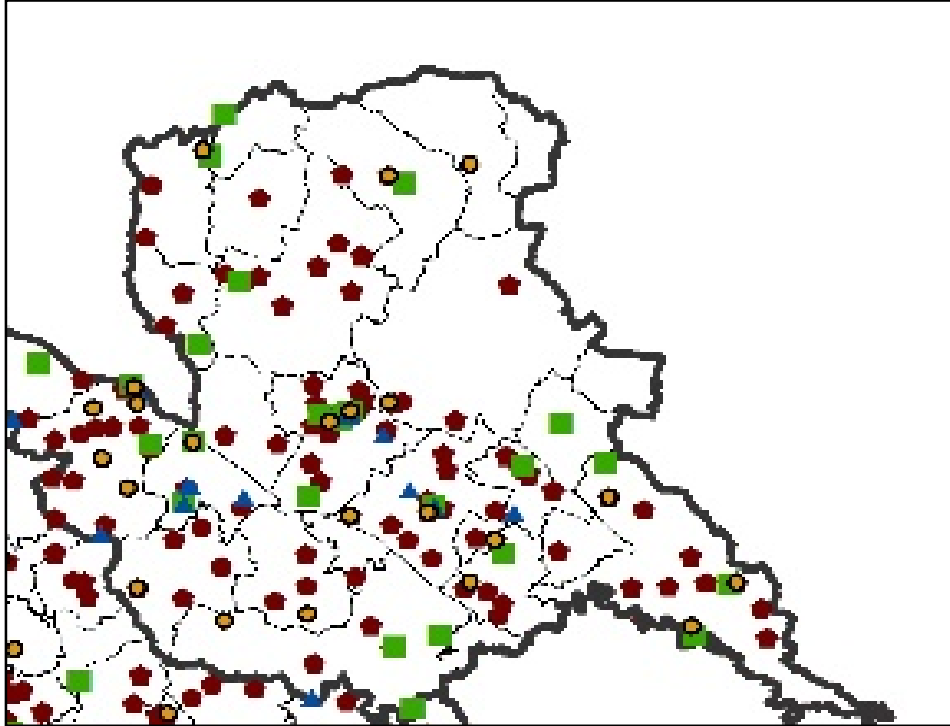
(Generalna policijska uprava, 2008–2013).

Na sliki 2 vidimo, da se gostitev analiziranih kaznivih dejanj pojavlja v največjih urbanih okoljih. Ugotovitev je smiselna, saj v teh krajih živi največ prebivalcev (Ljubljana, Maribor, Koper, Celje), če pa ob tem upoštevamo, da je Pomurje podpovprečno poseljeno območje v Sloveniji, pa že iz slike vidimo, da je to območje nadpovprečno obremenjeno s tovrstnimi kaznivimi dejanji.

Slika 3: Prijavljeni primeri nasilja v družini (2008–2013) po posameznih občinah

(vir: Generalna policijska uprava, 2008–2013)

Na sliki 3 vidimo, da se obravnavana kazniva dejanja gostijo na območjih občin Gornja Radgona, Murska Sobota, Lendava in Črenšovci. Pri tem pa iz podatkov, prikazanih v tabeli 1, izhajajo, da v Pomurju močno narašča neplačevanje preživitve, veliko je tudi prekrškov s tega področja, kaznivih dejanj zanemarjanja mladoletnikov pa je razmeroma malo. Ti podatki so nazorno prikazani tudi na sliki 4 v nadaljevanju.

Slika 4: Razporeditev Kaznivih dejanj zoper zakonsko zvezo, družino in otroke v Pomurju za leto 2013

(vir: Generalna policijska uprava, 2013)

Legenda: Zanemarjanje mladoletne osebe in surovo ravnanje Odvzem mladoletne osebe Neplačevanje preživnine Nasilje v družini

Tabela 2: Okoliščine prijavljenih primerov družinskega nasilja v Pomurski regiji

NASILJE V DRUŽINI	2009	2010	2011	2012	2013	Povprečje
Število (n)	189	148	126	116	130	
Prostor (izven doma)	4,23 %	6,76 %	3,17 %	9,48 %	6,92 %	6,11 %
Predmeti/orožje	5,29 %	4,05 %	3,17 %	4,31 %	2,31 %	3,83 %
Čas dogodka						
1/3 leta	31,75 %	33,78 %	28,57 %	39,66 %	25,38 %	31,83 %
2/3 leta	35,45 %	31,76 %	33,33 %	31,03 %	21,54 %	30,62 %
3/3 leta	32,80 %	34,46 %	38,10 %	28,45 %	52,31 %	37,22 %
24.00 h–6.00 h	6,88 %	8,11 %	7,94 %	14,66 %	10,77 %	9,67 %
7.00 h–12.00 h	28,57 %	18,24 %	15,87 %	18,10 %	16,92 %	19,54 %
13.00 h–18.00 h	33,33 %	24,32 %	29,37 %	18,97 %	23,08 %	25,81 %

19.00 h–23.00 h	31,22 %	49,32 %	46,83 %	50,00 %	48,46 %	45,17 %
Ponedeljek	8,99 %	7,43 %	6,35 %	12,93 %	14,62 %	10,06 %
Torek	15,87 %	19,59 %	17,46 %	11,21 %	18,46 %	16,52 %
Sreda	14,29 %	12,84 %	18,25 %	16,38 %	16,92 %	15,74 %
Četrtek	12,17 %	14,19 %	11,90 %	12,93 %	16,15 %	13,47 %
Petek	21,16 %	12,84 %	18,25 %	14,66 %	10,77 %	15,54 %
Sobota	12,17 %	17,57 %	11,90 %	8,62 %	15,38 %	13,13 %
Nedelja	15,34 %	15,54 %	15,87 %	22,41 %	7,69 %	15,37 %
Občina						
Murska Sobota	6,88 %	13,51 %	16,67 %	13,79 %	19,23 %	14,02 %
Gornja Radgona	15,34 %	14,86 %	11,11 %	10,34 %	12,31 %	12,79 %
Lendava	18,52 %	8,78 %	14,29 %	7,76 %	8,46 %	11,56 %
Radenci	6,88 %	5,41 %	7,94 %	6,03 %	1,54 %	5,56 %
Turnišče	4,23 %	4,05 %	4,76 %	9,48 %	4,62 %	5,43 %
Apače	6,35 %	6,08 %	6,35 %	5,17 %	1,54 %	5,10 %
Puconci	3,70 %	7,43 %	4,76 %	1,72 %	7,69 %	5,06 %
Sv. Jurij ob Ščavnicah	5,82 %	1,35 %	5,56 %	8,62 %	3,85 %	5,04 %
Beltinci	3,17 %	4,05 %	2,38 %	6,03 %	9,23 %	4,97 %
Črenšovci	5,82 %	3,38 %	0,79 %	6,90 %	6,92 %	4,76 %
Ljutomer	1,59 %	8,11 %	6,35 %	2,59 %	3,08 %	4,34 %
Moravske Toplice	2,65 %	3,38 %	2,38 %	1,72 %	3,08 %	2,64 %
Rogašovci	1,59 %	4,73 %	0,00 %	3,45 %	3,08 %	2,57 %
Gornji Petrovci	2,12 %	1,35 %	3,97 %	0,86 %	1,54 %	1,97 %
Križevci	1,59 %	0,00 %	1,59 %	4,31 %	2,31 %	1,96 %
Odranci	2,12 %	0,00 %	0,79 %	4,31 %	0,77 %	1,60 %
Cankova	2,12 %	2,03 %	0,00 %	0,86 %	2,31 %	1,46 %
Kobilje	1,59 %	0,00 %	0,00 %	0,86 %	0,00 %	0,49 %
Drugo	7,41 %	11,49 %	7,94 %	4,31 %	7,69 %	7,77 %

(vir: Generalna policijska uprava, 2009–2013)

V tabeli 2 so predstavljeni še podrobnejši podatki o prostoru, času in načinu storitve kaznivih dejanj nasilja v družini. Vidimo lahko, da se velika večina teh kaznivih dejanj dogaja v domačem okolju, da pri tem najpogosteje ni uporabljeno orožje. Največja gostitev je v glavnih urbanih središčih Pomurja, večina teh dejanj pa se zgodi v večernem času. Zanimivo je, da se največ teh dejanj zgodi v zadnji tretjini leta, medtem ko tedenska analiza kaže, da je primerov več ob koncu vikenda in v sredini delovnega tedna.

5 Razprava

Pristopi k preprečevanju nasilja v družini in kazenski obravnavi primerov se med državami razlikujejo. V zadnjem desetletju se je z namenom zmanjševanja povratništva in povečevanja pripravljenosti žrtev prijaviti primere družinskega nasilja izvedlo veliko projektov in programov, med katerimi so tudi takšni, ki so inovativni in drugačni. Predvsem je najbolj učinkovita uporaba kombinacije različnih preventivnih in represivnih

aktivnosti, spremembe se uveljavljajo tudi na področju policijskega dela, pooblastil in nadzora nad spremljanjem dela vpletenih. Na kratko bomo predstavili nekatere primere dobrih praks iz tujine, ki predstavljajo drugačne poglede na reševanje problemov, povezanih z obravnavo družinske kriminalitete.

5.1 Specializirana obravnava

Nasilje v družini sodi med težje rešljive primere kriminalitete, saj so okoliščine zelo zapletene. Preiskovanje primerov je dolgotrajnejše in zahteva več razpoložljivih virov, pogosto kontradiktorni dokazi ali podatki pa otežujejo oblikovanje zanesljivih sklepov. V preteklosti je bila zaradi tega stopnja zavrženih oz. opuščenih primerov na sodiščih in tudi v kazenskih postopkih izjemno visoka. S prilagojenimi pristopi k obravnavi žrtev in storilcev je te ovire mogoče zelo omiliti. Andrews in Johnston Miller (2013) sta se ukvarjala z vprašanjem sestave odzivnih patrolj in kako to vpliva na obravnavo prijav nasilja v družini. Ugotavljata, da je prisotnost policistk v odzivnih patroljah pozitivno povezana s številom aretacij, vendar zgolj v primerih, ko so policistke dejansko odgovorne za izvedbo policijskega postopka. Raziskava je pokazala, da je 6 % več aretacij v policijskih postopkih, ki jih vodijo ženske. Izhajajoč iz teh ugotovitev podajata sklep, da bi morala struktura javnih služb odražati karakteristike demografske strukture prebivalstva (Andrews in Johnston Miller, 2013). Ker imajo odzivne enote prvi stik s prijavitelji in žrtvami ter določeno stopnjo avtonomije in diskrecijske pravice, so le-ti tisti, ki odločajo, kako bo stranka obravnavana v postopku. Tako lahko uslužbenec poskrbi za aktivno zastopstvo stranke ali pa njeno nepravilno obravnavo. Na drugi strani pa tudi stranke prilagajajo svoje vedenje in komunikacijo glede na izvajalce, s katerimi so v interakciji. Raziskave kažejo, da je predvsem od lastnosti in vedenja javnega uslužbenca odvisno, kako se bo žrtev družinskega nasilja odzvala na intervencijo. Glede na to, da med najbolj ranljivo skupino družinskega nasilja sodijo ženske, je logično sklepati, da je primerna zastopanost obeh spolov v odzivnih policijskih patroljah pomembna za uspešnost postopkov.

Eden izmed načinov soočanja z nizko stopnjo zaključenih primerov in preiskovanosti so specializirana sodišča, namenjena obravnavi kaznivih dejanj zoper zakonsko zvezo, družino in otroke. Primerjava ameriških specializiranih sodišč s splošnimi je pri obravnavi družinskega nasilja pokazala veliko prednosti specializiranega sodišča za obravnavo družinske problematike. Ugotovimo lahko, da se prednosti kažejo v bolj poglobljenih, daljših in žrtvam prijaznejših obravnavah. Podatki ameriških sodišč kažejo, da so specializirane obravnave bolj rehabilitacijsko usmerjene, splošne pa predvsem kaznovalno; izkazalo se je tudi, da specializirana sodišča namenjajo več časa spremljanju in vzdrževanju stikov z družino, storilcem in žrtvijo (Currul-Dykeman, 2013). Podobno kot specializirana sodišča obstajajo tudi specializirane policijske enote, ki so v zahodnih državah v zadnjem desetletju zelo pogosta enota policijskih organizacij. Te enote so navadno del posebnih programov usklajenega odziva na nasilje, v katerega se vključujejo tudi druge specializirane in vpletene organizacije (Exum et al., 2014). V Bolgariji so za izboljšanje kakovosti obravnave posamičnih primerov vzpostavili tudi t. i. sodno stražo

(skupino strokovnjakov), ki spremlja in nadzoruje sodne obravnave primerov družinskega nasilja. Te skupine beležijo delo sodišč in karakteristike primerov ter vpletenih oseb, z namenom oceniti trud sodišč za uspešno razrešitev primera. V Nemčiji in Veliki Britaniji so razvili tudi standarde za oceno in presojo potencialno nevarnih ter nasilnih storilcev družinskega nasilja, da bi se zagotovila čim bolj prilagojena obravnava (European Institute for Gender Equality, 2015).

5.2 Usklajen odziv

Spremembe v strategiji obravnave nasilja v družini, ki jih opažamo zadnja leta na politični in izvedbeni ravni, so rezultat spoznanja, da uspeh ni odvisen samo od policije, temveč tudi od drugih deležnikov, ki so neposredno ali posredno vpleteni v obravnavo problematike. V številnih državah so se na tem področju pojavile strategije usklajenega odzivanja na nasilje v družini (Bouffard in Muftić, 2007). Oblike in strukture so različne, rdeča nit pa je izboljšanje koordinacije kazenskega sistema, javnih služb in podpornih (npr. nevladnih) organizacij. Glavni cilj strategije usklajenega odziva je izboljšanje učinkovitosti sistemske prevencije, zbližanje vpletenih organizacij – odpravljanje ovir pri sodelovanju, prilagojena in pravična obravnava žrtve s prizadejanjem minimalnega stresa, zaščita žrtve in uspešno sankcioniranje storilcev (Adler, 2002). Eden izmed prvih takšnih projektov se je izvedel v zvezni državi Arizona, mestu Minneapolis. Projekt MIP (Minneapolis Intervention Project) je že leta 1983 poskušal izboljšati koordinacijo med aktivnostmi različnih agencij odgovornih za procesiranje, sankcioniranje in obravnavo storilcev nasilja v družini (Syers in Edleson, 1992). Bouffard in Muftić (2007) opisujeta delovanje enega izmed novejših programov usklajenega odziva, v katerega so vpleteni različni državni organi, javne službe in nevladne organizacije. V programu sodelujejo policijska postaja, tožilstvo, podporne skupine za žrtve, svetovalne in terapevtske organizacije in službe za izvrševanje kazenskih sankcij. Vsaka ima določeno vlogo pri koordinirani izvedbi intervencije, njihovo sodelovanje pa redno nadzira in usmerja komite za nasilje v družini in spolno nasilje, v katerem so zastopniki vseh teh prej omenjenih agencij. Pred obravnavo primera se lahko sodišče odloči, da storilcu odredi obiskovanje programa usklajenega odziva. V tem programu je poudarek na poglobljeni oceni in prilagojeni obravnavi storilcev. Pred oblikovanjem prilagojenega programa je storilec podvržen natančni preverbi. Sodišče nato določi, da se mora udeležiti 24-tedenske skupinske terapije, 5-urnega tečaja obvladovanja jeze in nasilnega vedenja, individualnega svetovanja, kemijskega zdravljenja, srečanja s policisti ali psihiatričnega pregleda. Po opravljenem programu gre storilec še skozi sodno obravnavo. Pri ocenjevanju uspešnosti tega programa je bilo ugotovljeno, da je ta manj učinkovit v primeru povratnikov, saj so bili ti manj pripravljene sodelovati v programu. Pokazalo se je tudi, da so storilci, ki se programa niso udeležili, bolj pogosto med povratniki. Na nižjo zavzetost storilcev dokončati program je vplivala tudi odvisnost od prepovedanih drog in alkohola, pozitiven vpliv na udeležbo pa je imel olajševalni vidik zaključenosti programa pri izreku kazni (Bouffard in Muftić, 2007).

5.3 Pomoč žrtvam in ozaveščanje

Med dobre prakse lahko štejemo še nekatere druge projekte, kot je na primer projekt »Sanctuary« (Northampton, VB). Z njim se poskuša žrtvam olajšati prehod v samostojno življenje. Žrtvam je na voljo pomoč pri zavarovanju premoženja in zaščiti doma, pri gospodinjstkih opravilih, skrbi za domače živali in uporabi javnih prevoznikov (Bailey, 2010). Pri rehabilitaciji žrtev je izjemno pomembno, da se jim v čim večji možni meri zagotovi občutek stabilnosti in socialne varnosti. V ta namen so v Luxembourgju z letom 2004 uvedli podoben koncept, kot je bil kasneje uveden v Sloveniji, in sicer zakonsko pravilo, ki omogoča prisilno izselitev storilca iz doma nasilne družine. S tem žrtev ohrani svoj položaj, spremembe pa niso tako drastične kot v primeru pobega ali skrivanja v varnih hišah. V Franciji pa so recimo vzpostavili posebno telefonsko linijo, namenjeno izključno žrtvam družinskega nasilja (European Institute for Gender Equality, 2015).

Na področju ozaveščanja javnosti o tovrstni problematiki izstopa npr. avstrijska kampanja »*Behind the façade*«, kjer se je s potujočo razstavo javnost ozaveščalo o problematiki na poseben način – v obliki stanovanja, ki prikazuje stanje družine, ki se sooča z družinskim nasiljem. S prehajanjem med sobami se obiskovalci seznanjajo s posledicami in znaki tovrstne problematike, realnost prikazane situacije pa spodbudi empatijo pri opazovalcih. Med letoma 2001 in 2014 so v Avstriji izvajali izobraževanje, sestavljeno iz petih predmetov za zdravstveno osebje v različnih bolnicah po celotni državi, z namenom izboljšati večšine osebja ob obravnavi žrtev nasilja. Osebje je prav tako prejelo kontrolno listo ukrepov, ki jih je v tem primeru nujno izvesti. Podobno so k usposabljanju pristopili v Nemčiji, kjer so izobraževalne ustanove v sodelovanju z nevladnimi organizacijami za zdravnike organizirale posebne tečaje za obravnavo žrtev družinskega nasilja. V Španiji so naredili še korak več in z letom 2006 začeli izvajati magistrski študijski programa »*Abuse and gender violence: an interdisciplinary vision*«, ki vključuje 11 predmetov (s področja psihologije, sociologije, kazenskega prava, zdravstva, javnih služb in storitev) ter predpisanih 700 ur raziskovalnega dela. Študijski program se je med študenti uveljavil, vsako leto pa se zanj odloči med 200 in 400 študentov. V Veliki Britaniji preko programa CAADA (*Coordinated Action Against Domestic Abuse*) poteka tudi usposabljanje specializiranih svetovalcev za družinsko nasilje, ki ob zaključku usposabljanja pridobijo nacionalno klasifikacijo. Na Hrvaškem so s kampanjo »*Silence is not Golden*« ozaveščanje usmerili tudi v šolski sistem, kjer se je sprva izvedlo usposabljanje za učitelje, ki so nato z osnovnošolskimi otroki prispevali k oblikovanju javne kampanje ozaveščanja nasilja (European Institute for Gender Equality, 2015).

6 Zaključek

Glede na zapisano bi bilo v bodoče smiselno aktivnosti in programe, povezane z obravnavo družinskega nasilja, prilagoditi glede na stopnjo pojavnosti in specifične karakteristike primerov družinskega nasilja. Zagotovo se je najprej treba osredotočiti na kakovost stikov policistov s potencialnimi žrtvami in najbolj ranljivimi skupinami.

Izboljšanje komuniciranja in zagotavljanje virov informiranosti za žrtve (in storilce) je cilj, ki ga je mogoče doseči zgolj preko večje pripravljenosti žrtev ali opazovalcev spregovoriti o tovrstni problematiki. V krajih z visoko stopnjo tveganja in večjim številom fizičnega in spolnega nasilja – je prav tako pomembna poostreitev represivnih ukrepov in izboljšanje analitične ter obveščevalne dejavnosti policije. Dobre prakse kažejo, da bi bilo smiselno razmisliti o specializiranih policijskih enotah in sodiščih, mešanih intervencijskih skupinah in sistematičnih ter rednih usposabljanjih operativnih enot.

Za zaključek velja zapisati nekaj pomislekov, ki jih kaže izpostaviti pri razpravi o družinskem nasilju v Pomurju. Prvi takšen pomislek je, da zares ne vemo, ali je Pomurje dejansko najbolj obremenjeno z družinskim nasiljem, ali ne. V Sloveniji namreč nimamo verodostojne viktimološke študije, ki bi potrdile ali ovrgle policijske statistike. Te pa so, vsaj kar se tiče družinskega nasilja, nezanesljive. Temno polje tovrstne kriminalitete je še posebej veliko, če v razpravo vpeljemo še dejstvo, da je Pomurje multikulturno območje in da Romi še posebej neradi prijavljajo kazniva dejanja, vprašanje določenih oblik nasilja (na primer spolne prepovedi telesnega kaznovanja otrok ali nasilje nad ženskami) pa je še vedno zelo neraziskana tema. Na območju Pomurja deluje tudi samo ena varna hiša, med 450 nevladnimi organizacijami v Pomurju pa bi res težko našli tisto, ki je na voljo žrtvam družinskega nasilja. V primerjavi z osrednjeslovensko regijo, kjer je tudi NVO podpora žrtvam zelo intenzivna, lahko ugotovimo, da je v Pomurju na tem področju dejavna predvsem država. In če lahko sklepamo po analizirani statistiki, je to predvsem policija. Zato poudarjamo, da bi bilo v bodoče treba storiti še kaj več, kot to da se zanašamo zgolj na zavzeto delo policistov ter izrekanje prepovedi približevanja.

Opombe

¹ Na svetovni ravni fizično in/ali spolno nasilje v partnerskem razmerju doživi povprečno 35 % žensk, v nekaterih državah pa ta odstotek doseže tudi 70-odotno mejo (WHO, 2013). Žrtev psihičnega nasilja je še več (približno 43 % vseh žensk v partnerskem razmerju; European Union Agency for Fundamental Rights, 2014), pri umorih pa je v situaciji, kadar je žrtev ženska, skoraj polovica storilcev njihovih partnerjev (United Nations Office on Drugs and Crime, 2014).

Literatura

- Adler, M. A. (2002). The utility of modeling in evaluation planning: The case of the coordination of domestic violence services in Maryland. *Evaluation and Program Planning*, 25(3), 203–13.
- Amnesty International. (2013). *Pravice žensk*. Pridobljeno na <http://www.amnesty.si/pravice-zensk.html>
- Andrews, R. in Johnston Miller, K. (2013). *Representative bureaucracy, gender, and policing: The case of domestic violence arrests in England*. *Public Administration*, 91(4), 998–1014
- Bailey, M. (2010). Understanding Attrition in Domestic Violence Cases. *The International Journal of Interdisciplinary Social Sciences*, 5(3), 377–387.
- Bouffard, J. A. in Muftić, L. R. (2007). An examination of the outcomes of various components of a coordinated community response to domestic violence by male offenders. *Journal of Family Violence*, 22(6), 353–366.

- Currul-Dykeman, K. (2013). Domestic violence case processing: a matter of local legal culture. *Contemporary Justice Review*, 17(2), 250–272.
- European Institute for Gender Equality. (2015). *Preventing domestic violence – Good practices*. Vilnius: European Institute for Gender Equality. Pridobljeno na http://eige.europa.eu/sites/default/files/documents/MH0114678ENN_WEB.PDF
- European Union Agency for Fundamental Rights (2014). *Violence against women: An EU-wide survey*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Pridobljeno na http://fra.europa.eu/sites/default/files/fra-2014-vaw-survey-main-results-apr14_en.pdf
- Exum, M. L., Hartman, J. L., Friday, P. C. in Lord, V. B. (2014). *Policing domestic violence in the POST-SARP era: The impact of a Domestic Violence Police Unit. Grant Report 2004-WG-BX-0004*. North Carolina: University of North Carolina.
- Filipčič, K. (2008). *Zakon o preprečevanju nasilja v družini (ZPND) - uvodna pojasnila*. Ljubljana: Gospodarski vestnik.
- Generalna policijska uprava. (2009–2013). *Geolokacije kaznivih dejanj za leto 2009, 2010, 2011, 2012, 2013*. Ljubljana: Generalna policijska uprava.
- Kazenski zakonik [KZ-1-UPB2]. (2012). *Uradni list RS*, (50/12).
- Kozmik V. in Dobnikar M. (1999). *Dosje: nasilje nad ženskami*. Ljubljana: Urad vlade Republike Slovenije za žensko politiko, Društvo SOS telefon, Feministično informacijsko kulturno središče in Društvo za nenasilno komunikacijo.
- Leskošek, V., Urek, M. in Završček, D. (2010). *Nacionalna raziskava o nasilju v zasebni sferi in v partnerskih odnosih. Končno poročilo 1. faze raziskovalnega projekta*. Ljubljana: Inštitut za kriminologijo. Pridobljeno na <http://www.arhiv.uem.gov.si/fileadmin/uem.gov.si/pageuploads/NasiljeRaziskava2010.pdf>
- Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. (2016). *Preprečevanje nasilja v družini*. Pridobljeno na [\(http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/preprecevanje_nasilja_v_druzini/](http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/preprecevanje_nasilja_v_druzini/)
- Owen, S. in Carrington, K. (2015). Domestic violence (DV) service provision and the architecture of rural life: An Australian case study. *Journal of Rural Studies*, 39, 229–238.
- Policija. (2009). *Poročilo o delu Policijske uprave Murska Sobota za leto 2008*. Pridobljeno na <http://www.policija.si/images/stories/PUMS/PDF/Statistika/LetnoPorocilo2008.pdf>
- Policija. (2010). *Poročilo o delu Policijske uprave Murska Sobota za leto 2009*. Pridobljeno na <http://www.policija.si/images/stories/PUMS/PDF/Statistika/LetnoPorocilo2009.pdf>
- Policija. (2011). *Poročilo o delu Policijske uprave Murska Sobota za leto 2010*. Pridobljeno na <http://www.policija.si/images/stories/PUMS/PDF/Statistika/LetnoPorocilo2010.pdf>
- Policija. (2012). *Poročilo o delu Policijske uprave Murska Sobota za leto 2011*. Pridobljeno na <http://www.policija.si/images/stories/PUMS/PDF/Statistika/Porocilo-o-delu-PU-Murska-Sobota-za-leto-2011.pdf>
- Policija. (2013). *Poročilo o delu Policijske uprave Murska Sobota za leto 2012*. Pridobljeno na http://www.policija.si/images/stories/PUMS/PDF/Statistika/PUMS_Letno_porocilo_2012.pdf
- Policija. (2014). *Poročilo o delu Policijske uprave Murska Sobota za leto 2013*. Pridobljeno na http://www.policija.si/images/stories/PUMS/PDF/Statistika/PUMS_letnoporocilo2013.pdf
- Policija. (2015). *Poročilo o delu Policijske uprave Murska Sobota za leto 2014*. Pridobljeno na http://www.policija.si/images/stories/PUMS/PDF/Statistika/PUMS_LetnoPorocilo2014.pdf
- Policija. (2016a). *Poročilo o delu policije za leto 2015*. Pridobljeno na http://www.policija.si/images/stories/Statistika/LetnaPorocila/PDF/LetnoPorocilo2015_popravljeno.pdf
- Policija. (2016b). *Poročilo o delu Policijske uprave Murska Sobota za leto 2015*. Pridobljeno na http://www.policija.si/images/stories/PUMS/PDF/Statistika/PUMS_LetnoPorocilo2015.pdf

- Policija. (n. d. a). *Nasilje v družini – informacije o postopku na policiji*. Pridobljeno na <http://www.policija.si/index.php/preventiva-/preventiva/67685-nasilje-v-druini-informacije-o-postopku-na-policiji>
- Policija. (n. d. b). *Območje policijske uprave Murska Sobota*. Pridobljeno na <http://www.policija.si/index.php/policijske-uprave/pu-murska-sobota/82521-obmoje-policijske-uprave-murska-sobota>
- Policija. (n. d. c). *Posvetovalna telesa – PU Murska Sobota*. Pridobljeno na <http://www.policija.si/index.php/policijske-uprave/pu-murska-sobota/posvetovalna-telesa>
- Rezolucija o nacionalnem programu preprečevanja nasilja v družini 2009-2014 [ReNPPND0914]. (2009). *Uradni list RS*, (41/09).
- Sedmak, M., Kralj, A., Medarič, Z. in Simčič B. (2006). *Nasilje v družinah v Sloveniji – rezultati raziskave*. Koper: Znanstveno raziskovalno središče Koper, Univerza na Primorskem.
- Syers, M. in Edleson, J. L. (1992). The combined effects of coordinated criminal justice intervention in woman abuse. *Journal of Interpersonal Violence*, 7(4), 490–502.
- Statistični urad Republike Slovenije. (2015). *Stage – podatki državne statistike v prostoru*. Pridobljeno na <http://gis.stat.si/index.php>
- United Nations Economic and Social Affairs (2015). *The World's Women 2015, Trends and Statistics*. New York: United Nations. Pridobljeno na https://issuu.com/unpublications/docs/9789211615944-world_s_women_-_full
- United Nations Office on Drugs and Crime (2014). *Global Study on Homicide 2013*. Vienna: United Nations Office on Drugs and Crime Pridobljeno na http://www.unodc.org/documents/gsh/pdfs/2014_GLOBAL_HOMICIDE_BOOK_web.pdf
- Vovk, I. (2010), Nasilje v družini – vsaka peta ženska je žrtev. *Pravna praksa*, 29(18), 29.
- World Health Organization [WHO] (2013). *Global and regional estimates of violence against women: prevalence and health effects of intimate partner violence and non-partner sexual violence*. Geneva: WHO Press. Pridobljeno na http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/85239/1/9789241564625_eng.pdf
- Zakon o preprečevanju nasilja v družini [ZPND]. (2008). *Uradni list RS*, (16/08).
- Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o preprečevanju nasilja v družini [ZPND-A]. (2016). *Uradni list RS*, (68/16).

Delovanje občanov v kibernetnem prostoru

IGOR BERNIK

Povzetek V prispevku prikazujemo principe kibernetne varnosti v Sloveniji in proučujemo stanje varnosti občanov pri uporabi kibernetnega prostora. Z uporabo deskriptivne metode, analizo podatkov vprašalnikov in sintezo ugotovitev predstavljamo kibernetno varnost občanov v Sloveniji. Uporaba kibernetnega prostora je danes nepogrešljiv del interakcije med občani. Poleg številnih poznanih prednosti stalna povezanost in interakcija prinašata pasti ter ogroženost uporabnikov. Da bi se pastem izognili in zmanjšali ogroženost, je potrebno poznavanje delovanja kibernetnega prostora, zavedanje, da v njem nismo anonimni in da z medsebojno interakcijo omogočamo tudi delovanje oseb, ki nam želijo na različne načine škodovati. Stanje kibernetne varnosti v Sloveniji je globalno primerljivo v povprečju razvitega sveta. Predstavljeni bodo ukrepi, ki ogroženost občanov zmanjšujejo in dvigajo splošno stopnjo varnosti občanov za zmanjševanje škodljivih vplivov kibernetnega prostora. Raziskava je omejena s številom vprašanih, rezultati se v celoti ne morejo posplošiti na celotno populacijo. Z nadaljnjimi raziskavami bomo zbrali podatke, ki jih bo mogoče posplošiti. V tujini poznamo mnogo raziskav o ogroženosti poslovnih uporabnikov v kibernetnem prostoru, manj pa se jih osredotoča na ogroženost občanov. Predstavljeni rezultati so novost na področju Slovenije, obenem pa odpirajo možnosti priprave ustreznih ukrepov za izboljšanje stanja kibernetne varnosti.

Ključne besede: kibernetni prostor • kibernetna varnost • občani • zaščita
• ozaveščanje

NASLOV AVTORJA: dr. Igor Bernik, izredni profesor, Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, e-pošta: igor.bernik@fvv.uni-mb.si

DOI 10.18690/978-961-286-001-1.12 ISBN 978-961-286-001-1
© 2016 Univerzitetna založba Univerze v Mariboru
Dostopno na: <http://press.um.si>.

Cybersecurity of Slovenia and its Citizens

IGOR BERNIK

Abstract The paper examines the principles of cybersecurity in Slovenia and the state-of-play regarding its citizen's security when accessing cyberspace. We used a descriptive method, conducted a statistical analysis of survey data and hereby present the cybersecurity of Slovene citizens based on a synthesis of findings. The use of cyberspace is an indispensable part of interaction between citizens. Apart from numerous benefits, the constant use of cyberspace also brings about pitfalls and risks to its users. To avoid such threats, users need to know how the cyberspace works, be aware of the fact that they are not anonymous and that by interacting with others they enable the operation of individuals who want to harm them in various ways. The state of cybersecurity in Slovenia is comparable to the global average of developed countries. The paper also presents measures for lowering the risks for citizens accessing cyberspace and raising the general level of citizens' security in order to decrease harmful influences in cyberspace. The limitation of this research stems from a low response rate, which does not allow a statistical generalisation to the whole population. Research studies from other countries are largely focused merely on risks that business users face in cyberspace and rarely on citizens' cybersecurity. The presented findings are a novelty in Slovenia and are at the same time enabling the development of adequate measures to improve the state-of-play in cybersecurity.

Keywords: cyberspace • cybersecurity • citizens • protection • awareness

CORRESPONDENCE ADDRESS: Igor Bernik, Ph.D., associate professor, University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Kotnikova ul. 8, 1000 Ljubljana email: igor.bernik@fvv.uni-mb.si

DOI 10.18690/978-961-286-001-1.12 ISBN 978-961-286-001-1
© 2016 University of Maribor Press
Available at: <http://press.um.si>.

1 Uvod

Razvoj informatike in informacijsko-komunikacijskih tehnologij je pripeljal do vsakodnevnega dela uporabnikov v kibernetnem prostoru in kritične odvisnosti sodobnega človeka od informacijsko-komunikacijskih tehnologij ter najrazličnejše vsebine, do katerih imajo občani dostop in so v kibernetnem prostoru dostopne ves čas. Vsebine v aktualnem kibernetnem prostoru imajo novo dimenzijo-dinamičnost. Le ta omogoča različne interakcije, kot je na primer povezovanje: zemljevidov in trenutne lokacije, turističnih in gostinskih storitev, lokalno vodenega nakupovanja, kulturnih in zabavnih dogodkov ter dinamični preskok med omenjenimi primeri storitev in povezovanja posameznikovih želja, ki jih izraža skozi iskanja v iskalnikih, vsebinami, ki jih izmenjuje preko elektronske pošte, sporočilnih sistemih in spletnih družabnih omrežjih, če naštejemo le najpogosteje uporabljane in med večino uporabnikov tudi popularnejše storitve.

Ker pa se je veliko dejavnosti preneslo iz resničnega sveta v kibernetni prostor, se je temu prilagodila tudi kriminaliteta. Njeni prvi začetki so bili poizkusi posameznikov dokazati, da je vdor v informacijske sisteme mogoč; z razvojem sistemov in tehnologij ter omenjeno selitvijo dejavnosti pa so kibernetni prostor odkrile tudi kriminalne skupine. Te so ponujene možnosti najprej uporabljale zgolj za medsebojno komunikacijo, kasneje pa so začele izvajati kazniva dejanja v kibernetnem prostoru. Nadaljnji razvoj je pokazal, da je kibernetni prostor odlično mesto za prenos drugih dejavnosti iz resničnega sveta (npr. poslovanja) in da je tu izvajanje določenih vrst kriminalitete celo preprostejše. Zagotovljena je večja anonimnost, kazniva dejanja se težje odkrivajo in preganjajo. Vzrok tega so globalna naravnost kibernetnega prostora, nedorečenost pravnih norm in možnost prenosa nelegalnih dejavnosti v dele sveta, kjer so te dovoljene ali pa se storilci tam preprosto ne preganjajo. Obenem je kibernetni prostor globalen po definiciji, pravne norme in zakonodaja pa so praktično vedno vezane na (širše oziroma široko) lokalno okolje.

Kibernetna varnost in boj proti kibernetni kriminaliteti nista pomembna zgolj na organizacijski ravni, eventualno še na državni, saj postaja nacionalna informacijska infrastruktura čedalje večji dejavnik tveganja oz. je stalno ogrožena, pač pa izhajata iz potreb varnosti vsakega posameznika v mikro lokalnem okolju – občana.

Delovanje občana posameznika, njegove interakcije v okolju, vpliva na državo in doseganje ciljev nacionalne in mednarodne politike, ustvarjanje in razvijanje mednarodnih odnosov in mednarodno gospodarsko sodelovanje niso bili nikoli lažje dosegljivi kakor danes, ko smo v obdobju popolne kritične informacijsko-tehnološke odvisnosti. Nacionalna kritična infrastruktura s svojimi storitvami daje upravljavskemu aparatu države ali širše skupnosti občutek varnosti, avtonomnosti in suverenosti, to pa so glavni pojavi in dejavniki stabilnosti posamezne države oziroma skupnosti, kot je recimo Evropska unija. Z zlorabo ali uničenjem teh atributov je doseganje ciljev zunanje politike zelo preprosto. Ta ključna ranljivost sodobne družbe je pogosto tarča državnih in vojaških kibernetnih bojevnikov. Ne samo organizacije, tudi države morajo poskrbeti za

razumevanje narave kibernetске kriminalitete in z njo povezanega kibernetškega bojevanja, če želijo zagotoviti ustrezno stopnjo varnosti prebivalstva.

Varnost posameznika, njegovo dojevanje kibernetške kriminalitete, odziv nanjo in zaupanje v varnostne rešitve so elementi, ki od osnovne celice – občana, gradijo sistem t. i. »lokalno povezanega« kibernetškega prostora. Ker se kriminalna dejanja v kibernetškem prostoru, v primeru, da pride do pregona, naslanjajo na iste pravne akte in se kibernetško bojevanje večinoma obravnava kot primer organizirane kriminalitete, sta omenjeni področji združeni v enotno delo s poudarkom na potrebi po njihovem medsebojnem razločevanju, tako na ravni mednarodne politične javnosti kot na zakonodajni ravni. Ta predstavlja osnovo nadaljnjega postopanja in reševanja problematike. Nujni sta uskladitev normativnih aktov in njihova prilagoditev resnosti in nevarnosti različnih pojavnih oblik kibernetške kriminalitete. Brez tega je vsakršno ukrepanje že vnaprej obsojeno na propad. Trenutno stanje zakonodaje je takšno, da je kibernetško kriminaliteto mnogo lažje izvajati brez resnih pričakovanih posledic, kakor preganjati.

Kibernetška kriminaliteta je na delovanje občanov ena glavnih stranskih učinkov informatizacije in sodobnega načina življenja. S svojim vplivom na osebno, socialno, ekonomsko, državno, informacijsko in kibernetško varnost je postala pomembna varnostna problematika 21. stoletja (Comprehensive study on cybercrime, 2013) in ena izmed družbi najnevarnejših oblik kriminalitete. Če ne zaradi že dejansko povzročene škode, pa vsaj zaradi širokega obsega, stalne prisotnosti, razvoja groženj in visokih stroškov za obrambo.

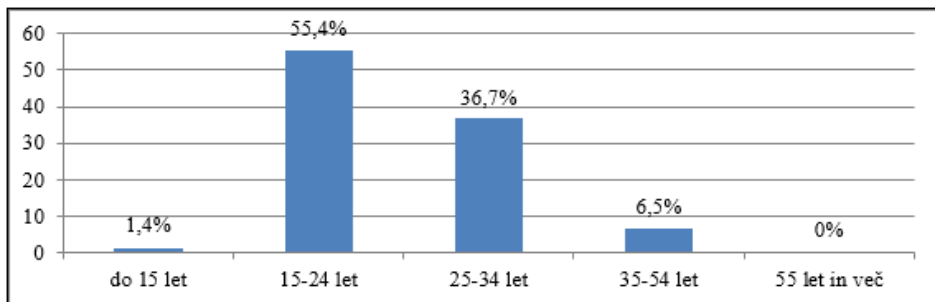
S tem, ko se povečuje globalno število uporabnikov kibernetškega prostora, razširjenost IKT, uporabe spleta in njegovih storitev, medsebojno povezovanje elektronskih elementov, ki jih povprečni občan uporablja – informatizacija vozil, domov, medsebojno povezovanje domačih aparatov, nosljive naprave, IoT (angl. *Internet of Things*) in podobno, se posledično večja tudi pogostost zlorab in njihov vpliv v prvi vrsti na posameznike, preko njih pa na organizacijske sisteme in družbo kot celoto. Poseben problem predstavlja omejena ozaveščenost in tehnično znanje uporabnikov: večina uporabnikov sledi tehnološkemu razvoju, razvoju kibernetških groženj pa ne. Po zadnjih ocenah kibernetška kriminaliteta po številu primerov presega klasično nasilniško in finančno kriminaliteto, po finančnih posledicah pa organizirano trgovino z drogo in ljudmi (Peršak, 2009; Kshetri, 2013; Comprehensive study on cybercrime, 2013). Priča smo vse pogostejšim napadom, ki ciljajo na nacionalne kritične infrastrukture ali pa se izvajajo za potrebe ekonomskega in državnega vohunjenja. Vojaške in politične velesile se potencialov za razvoj moči ter nevarnosti, ki izhajajo iz sodobne tehnologije, vse bolj zavedajo in jih tudi izkoriščajo, pogosto v škodo pravic državljanov. Dovršena programska oprema in metode za vdore v informacijske sisteme lahko tako pridejo v roke tudi kriminalnim skupinam. Za prikaz delovanja občanov smo izvedli pilotno raziskavo, ki bo prerasla v širšo študijo delovanja občanov v kibernetškem prostoru, njihovega odzivanja na pojave kriminalitete in zaupanja v dostopne rešitve za zaščito informacijskega premoženja.

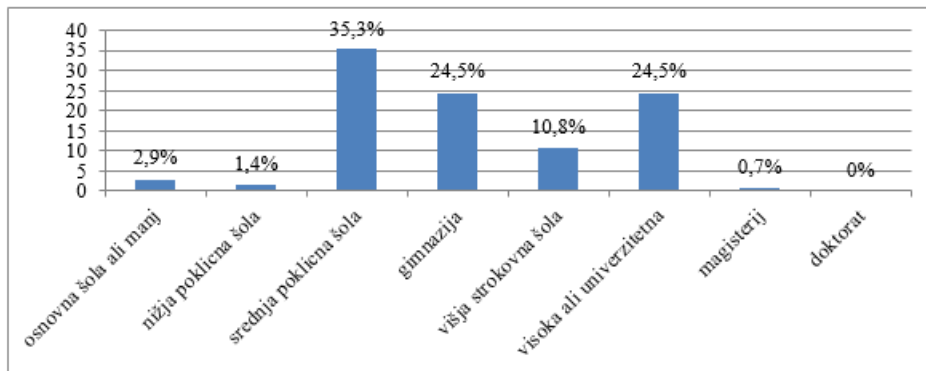
2 Metoda

Za potrebe ugotavljanja dejanskega stanja med uporabniki kibernetnega prostora v Sloveniji z vidika varnosti je bila izvedena pilotna študija o delovanju občanov. Ugotovljamo, kako uporabniki uporabljajo kibernetni prostor, na kakšen način zaščitijo vsebine pred nepooblaščenno uporabo in kakšno je stališče glede zasebnosti. Za ugotavljanje dejanskega stanja ozaveščenosti v Sloveniji je ključnega pomena dobro poznavanje vedenja uporabnikov in nivoja ozaveščenosti o nevarnostih, ki jim pretijo. Cilj študije je bil, da se med izpraševanci preveri, če pri rabi kibernetnega prostora uporabljajo zaščitne ukrepe in varnostne programe za varovanje svojih podatkov in če se jim zdi način uporabe varen.

Anketa je bila objavljena na spletu – www.1ka.si. Povezavo do ankete so pomagali razširiti kolegi v kampanjah Safe.si, Spletno oko in Varni na internetu. Anketa je vsebovala 27 vprašanj. Prvi sklop vprašanj se je nanašal na demografijo, nadalje so izpraševanci odgovarjali na vprašanja o tem, kako pogosto uporabljajo elektronske naprave in kibernetni prostor ter za kakšen namen. Anketo je v celoti izpolnilo 179 izpraševancev, od tega 78,4 % moških in 21,6 % žensk. Starostne skupine in stopnja izobrazbe so prikazane na sliki 1 in 2.

Slika 1: Starostne skupine

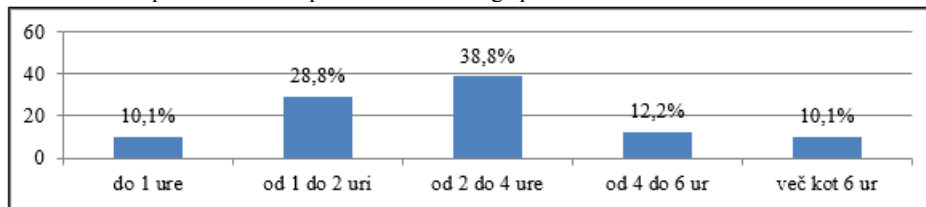

Slika 2: Stopnja izobrazbe

V nadaljevanju prikazujemo rezultate študije.

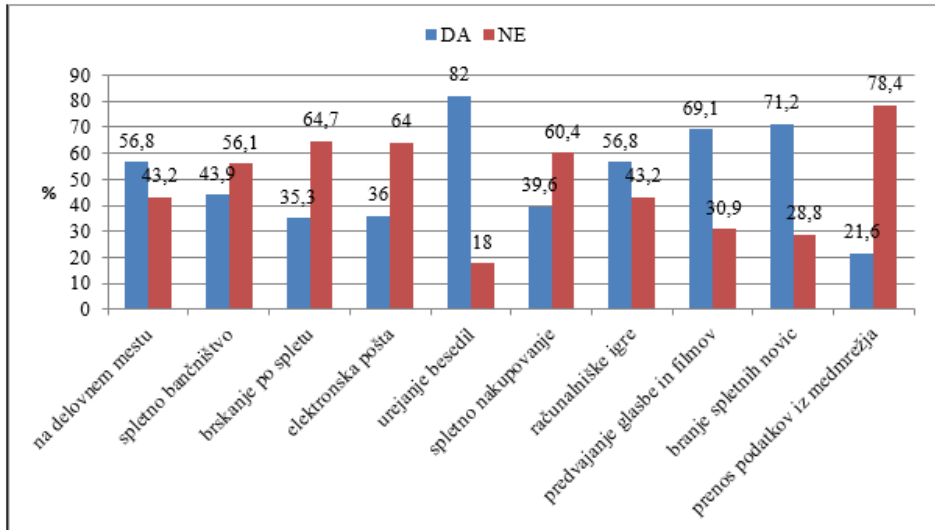
2.1 Rezultati

Na podlagi preživetega časa v kibernetnem prostoru med vprašanimi sklepamo na intenzivnost rabe tehnologij in storitev – slika 3.

Slika 3: Povprečna dnevna uporaba kibernetnega prostora

Mesto in namen primarne uporabe kibernetnega prostora brez interakcije v spletnih družabnih omrežjih prikazuje slika 4.

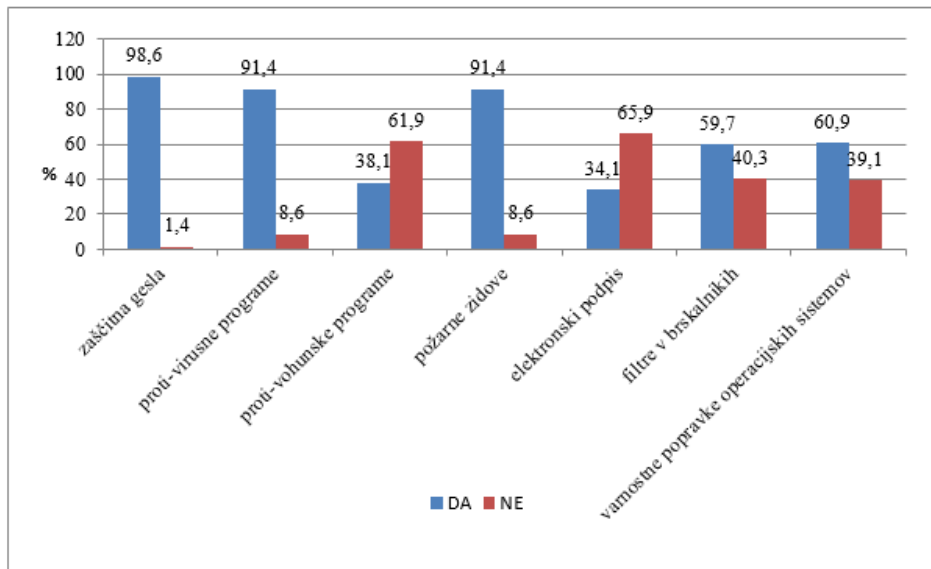
Slika 4: Je uporaba elektronskih naprav pri rabi kibernetnega prostora varna?

Pri tem je zanimivo odstopanje, kjer kar 82 % anketirancev meni, da so, kadar gre za uporabo urejevalnikov besedil (ki jih lahko razširimo na pisarniške programe), pri delu varni pred zlorabami. Ravno nasprotno je pri prenosu podatkov iz medmrežja, kjer 78,4 % anketirancev meni, da so njihovi podatki bolj izpostavljeni nevarnostim zlorabe, čeprav bi uporaba kriptografije v večji meri odpravila nevarnosti. Spletna družabna omrežja intenzivno uporabljajo vsi vprašani.

Uporabo varnostnih elementov za zaščito elektronskih naprav prikazuje slika 5. Slika ne prikazuje rabe zaščite s prstnim odtisom, ki je fantastična možnost zaščite sodobnih naprav (predvsem z operacijskim sistemom iOS in Android), ker jo uporablja le 0,3 odstotka vseh uporabnikov.

Slika 5: Raba osnovnih varnostnih elementov

Na podlagi prikazanih in drugih rezultatov, pridobljenih iz anketnih odgovorov in primerjalne analize, širših izhodišč in primerljivih raziskav sklepamo na delovanje občanov v kibernetnem prostoru.

3 Razprava in zaključki

Uporaba elektronskih naprav, povezovanje v kibernetni prostor in stalno izmenjevanje podatkov so postali stalnice našega vsakdana. Dostop do informacij in povezovanje med uporabniki sta se s pojavom kibernetnega prostora popolnoma spremenila, to pa pomembno vpliva na naše delo, komunikacije in obnašanje v družbi.

Rezultati kažejo (slika 3), da je povprečen čas rabe kibernetnega prostora med večino uporabniki okoli 2 uri dnevno, kar je poleg uporabe IKT za delo/študij/šolo približno 1/4 posameznikovega prostega časa. Tudi zaradi tega dejstva je jasno, da je način delovanja in upoštevanje varnostnih načel izjemnega pomena. Drugo zanimivo dejstvo je dojetje varnosti v kibernetnem prostoru (slika 4), kjer se opaža relativno majhno razumevanje kibernetnih groženj s strani občanov, zato pri interakciji s kibernetnim prostorom marsikdaj ne upoštevajo osnovnih varnostnih načel, saj za to ne čutijo potrebe. To se kaže pri rabi varnostnih rešitev (slika 5), saj za zasebno delovanje uporabljajo osnovne zaščite, ki pa v današnji kompleksnosti kibernetnega prostora zagotavljajo le delno in najosnovnejšo zaščito, ne varujejo pa pred najpogostejše uresničeni grožnjami. Leto 2016 na primer v kibernetni varnosti imenujemo tudi leto kriptovirusov (Heater, 2016) oziroma Ransomwara, saj so ena izmed izjemno perečih groženj, ki se ji lahko izognemo

predvsem z razumevanjem in zavedanjem njihove prisotnosti (odpiranje priponk, povezovanje na spletne naslove).

Da bi zmanjšali možnost pojava kibernetne kriminalitete in drugih kibernetnih viktimizacij in s tem zmanjšali ogroženost občanov, predlagamo preproste in učinkovite smernice, ki v največji meri zmanjšajo ogroženost:

- previdnost pri odpiranju spletnih povezav, da se prepreči nameščanje škodljive kode;
- zavedanje, da z objavo zasebnih podatkov uporabniki omogočajo njihovo zlorabo;
- povratno odgovarjanje na sporočila, ki od uporabnika zahtevajo vnos uporabniških imen in gesel za dostop do različnih storitev;
- previdnost pri nameščanju dodatkov in aplikacij na računalnik ter mobilne naprave –manj nameščenih programov, manj možnosti zlorab;
- skrb za posodabljanje programske opreme z varnostnimi nadgradnjami;
- gesla in PIN-kode se ne zaupajo nikomur, enako tudi dostopa do katerekoli elektronske naprave brez prisotnosti uporabnika;
- dvostopenjska avtentikacija pri vseh kritičnih in pogosto uporabljenih storitvah – tudi Google in Facebook;
- uporabo zdravega razuma pri dostopu do kibernetnega prostora in povezovanju v njem.

Izobraževanje in usposabljanje o nevarnosti kibernetne kriminalitete pri interakciji s kibernetnim prostorom morata na vseh ravneh družbenega življenja postati del vsakdana, za usposobitev ozaveščenega posameznika. Skladno s prenosom dela in podatkov v kibernetni prostor so se vanj prenesle tudi različne oblike kriminalitete. Poleg očitnih kibernetnih groženj smo že omenili tudi obstoj klasične kriminalitete v kibernetnem prostoru. Hanson, Reyns in Fisher (2013) so raziskovali spletno šikaniranje in ugotovili, da je strah pred klasično kriminaliteto v kibernetnem prostoru večji od strahu pred isto kriminaliteto v fizičnem prostoru. Ta ugotovitev razkriva, da je strah v kibernetnem prostoru drugačen od strahu v fizičnem prostoru. Ljudje torej dojemajo kibernetni prostor kot drugačen, vzporedni svet, kjer tudi kriminaliteto dojemajo na drugačen način, saj drugače dojemajo tudi prostor. V raziskavi se v potrditev pojavljata še dve ugotovitvi: (1) ljudi je manj strah, če poznajo nekoga, ki je pred tem že bil viktimiziran, in (2) nizka stopnja strahu kljub predhodni viktimizaciji. Druga raziskava v primeru klasične kriminalitete v kibernetnem prostoru pa se nanaša na zalezovanje in nadlegovanje prek spleta. Tako Sen (2013) kot tudi Hanson, Reyns in Fisher (2013) ugotavljajo, da je v kibernetnem prostoru stopnja strahu pred kriminaliteto večja kot v fizičnem okolju. Zato je treba, kot navajata Prisljan in Bernik (2014), pri proučevanju kibernetne varnosti poleg tehnološkega, procesnega in kriminološkega področja proučiti tudi psihološke odzive posameznika. Šele po pravem informiranju in razumevanju bi lahko nadaljevali k primerni uporabi ukrepov informacijske varnosti. Uporabniki se v svoji neuporabi možnih ukrepov najbrž sploh ne zavedajo, kako zelo jih to ovira pri delu oziroma njihovem vsakdanjem življenju in s tem tudi razvoju. Tudi Bernik (2014) in že pred tem v sodelovanju z Meškom (2011) poudarjata potrebo po ozaveščanju ljudi na

področju informacijske varnosti. Omenjeni in druge raziskave ugotavljajo, da še vedno preveč sredstev vlagamo v varnostne ukrepe, ki delujejo na pričakovane mehanizme kibernetске kriminalitete in jo bolj ali manj preprečujejo, namesto, da bi vzpostavili nove mehanizme, ki bi omogočili identifikacijo storilcev.

Literatura

- Bernik, I. (2014). Cybercrime: The Cost of Investments into Protection. *Varstvoslovje*, 16(2), 105–116.
- Bernik, I. in Meško, G. (2011). Internetna študija poznavanja kibernetских groženj in strahu pred kibernetско kriminaliteto. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 62(3), 242–252.
- Heater, B. (2106). *The Growing Threat of Ransomware*. Pridobljeno na <http://www.pcmag.com/news/343547/the-growing-threat-of-ransomware>
- Henson, B., Reyns, B. W. in Fisher, B. S. (2013). Fear of Crime Online? Examining the Effect of Risk, Previous Victimization, and Exposure on Fear of Online Interpersonal Victimization. *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 29(4), 475–497.
- Kshetri, N. (2013). Global cybersecurity: Issues and concerns. *Journal of Global Information Technology Management*, 14(4), 1–5.
- Peršak, N. (2009). Virtualnost, (ne)moralnost in škodljivost: normativna vprašanja nekaterih oblik kibernetične kriminalitete. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 60(3), 191–198.
- Prislan, K. in Bernik, I. (2014). Dejavniki sprejemanja odločitev pri urejanju učinkovite informacijske varnosti v organizacijah. *Varstvoslovje*, 16(1), 50–67.
- Sen, A. (2013). Linking Cyber Crime to the Social Media: A Case Study of Victims in Kolkata. V J. Jaishankar (ur.), *SASCV 2013 Proceedings*. (str. 378–382). India: Second International Conference of the South Asian Society of Criminology and Victimology (SASCV).
- United Nations Office on Drugs and Crime [UNODC]. (2013). *Comprehensive study on cybercrime*. New York, NY: United Nations Office on Drugs and Crime [UNODC]. Pridobljeno na http://www.unodc.org/documents/organized-crime/UNODC_CCPCJ_EG.4_2013/CYBERCRIME_STUDY_210213.pdf.

Uporaba metod policijske analitike pri preprečevanju premoženjske kriminalitete v slovenskih urbanih okoljih

ROK HACIN & KATJA EMAN

Povzetek Premožensjska kriminaliteta v Sloveniji na letni ravni predstavlja približno 60 % vseh kaznivih dejanj in večina le-teh se zgodi v urbanih okoljih, in sicer več kot tretjina v dveh slovenskih največjih mestih, Ljubljani in Mariboru. Namen prispevka je bil s kombinacijo različnih metod policijske analitike identificirati kriminalna žarišča premoženjske kriminalitete v Mestni občini Ljubljana in Mestni občini Maribor ter z uporabo modela SARA na podlagi identificiranih problemov in značilnosti lokacij oblikovati predloge za preprečevanje premoženjske kriminalitete iz skupine Clarkovih 25 tehnik situacijske prevencije. Identificirali smo dve območji gostitve premoženjske kriminalitete v Ljubljani (nakupovalno središče BTC in center mesta) in eno v Mariboru (nakupovalno središče Europark). Na podlagi identificiranih značilnosti žarišč smo oblikovali 5 skupin predlogov ukrepov (povečanje navora, povečanje tveganja, zmanjšanje nagrad, zmanjšanje provokacij in odprava izgovorov), na koncu opozorimo, da je evalvacija uspešnosti predlaganih ukrepov možna šele po implementaciji le-teh na identificiranih lokacijah.

Ključne besede: • GIS • Ljubljana • Maribor • premoženjska kriminaliteta
• situacijska prevencija

NASLOV AVTORJEV: Rok Hacin, mag., mladi raziskovalec, Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija, e-pošta: rok.hacin@fvv.uni-mb.si.
dr. Katja Eman, docentka, Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija, e-pošta: katja.eman@fvv.uni-mb.si.

DOI 10.18690/978-961-286-001-1.13 ISBN 978-961-286-001-1
© 2016 Univerzitetna založba Univerze v Mariboru
Dostopno na: <http://press.um.si>.

The Use of Police Analytics for the Prevention of Property Crime in Slovene Urban Environments

ROK HACIN & KATJA EMAN

Abstract In Slovenia, property crime encompasses approximately 60% of all criminal offences included in annual statistics, most of which are committed in urban environments. In fact, over two-thirds of all property crime occurs in Ljubljana and Maribor, the two largest Slovene cities. The purpose of the present paper was to identify property crime hotspots in the City of Ljubljana and the City of Maribor by applying a combination of different police analytical methods. Furthermore, the paper presents the issues and characteristics of such locations, which were identified by using the SARA model, in order to formulate proposals for the prevention of property crime based on Clark's 25 Techniques of Situational Prevention. Two property crime hotspots were identified in Ljubljana (the BTC shopping centre and the city centre) and two in Maribor (the city centre and the Europark shopping centre). The identified characteristics of these hotspots led to the drafting of 5 groups of proposed measures (increasing the effort, increasing the risks, reducing the rewards, reducing provocations and removing excuses). However, the evaluation of the effectiveness of proposed measures will only become possible after their implementation at the identified locations.

Keywords: • geographic information system (GIS) • Ljubljana • Maribor • property crime • situational prevention

CORRESPONDENCE ADDRESS: Rok Hacin, M.Sc., Young Researcher, University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Kotnikova ul. 8, 1000 Ljubljana, Slovenia, email: rok.hacin@fvv.uni-mb.si. Katja Eman, Ph.D., Assistant Professor, University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Kotnikova ul. 8, 1000 Ljubljana, Slovenia, email: katja.eman@fvv.uni-mb.si.

DOI 10.18690/978-961-286-001-1.13 ISBN 978-961-286-001-1

© 2016 University of Maribor Press

Available at: <http://press.um.si>.

1 Uvod

Premoženjska kriminaliteta v Sloveniji na letni ravni predstavlja približno 60 % vseh kaznivih dejanj, ki jih obravnava slovenska policija in večina le-te se zgodi v urbanih okoljih. Več kot tretjina vseh kaznivih dejanj zoper premoženje je bila zaznanih v dveh slovenskih največjih mestih. Ljubljani in Mariboru. V prispevku poleg predstavitve statističnih podatkov o premoženjski kriminaliteti na območju mestnih občin Ljubljana in Maribor, v obdobju 2008–2013, z metodo kartiranja kriminalitete (uporaba programskega orodja ArcGIS¹) analiziramo porazdelitev premoženjske kriminalitete v mestnih občinah Ljubljana in Maribor v letu 2013 ter identificirana problematična obdobja predstavimo na kartah kriminalitete (angl. *crime maps*). Nadalje na podlagi opazovanja in raziskovanja kriminalnih žarišč na terenu opredelimo dejavnike, ki vplivajo na premoženjsko kriminaliteto na identificiranih problematičnih območjih.² Kartiranje kriminalitete in raziskovanje samih problematičnih območij razumemo kot izvajanje prvih dveh dejavnosti modela SARA³ (skeniranje in analiza), ki predstavlja temelj obveščevalno vodene policijske dejavnosti.⁴ Menimo, da ima obveščevalno vodena policijska dejavnost pozitivne učinke tako na organiziranje in izvajanje tradicionalnih policijskih nalog kot tudi na zagotavljanje varnosti v lokalni skupnosti. V zaključku prispevka primerjamo značilnosti porazdelitve premoženjske kriminalitete in identificirane dejavnike, ki vplivajo na premoženjsko kriminaliteto na problematičnih območjih v obeh mestnih občinah.

2 Analiza premoženjske kriminalitete v slovenskih mestih

2.1 Mestna občina Ljubljana

Središče Mestne občine Ljubljana (v nadaljevanju MOL) predstavlja mesto Ljubljana, ki je hkrati prestolnica Republike Slovenije. V MOL je 1. januarja 2013 živel 282.994 prebivalcev, kar je predstavljalo 13,7 % vsega prebivalstva v Sloveniji. V letu 2013 je bilo na območju MOL zabeleženih 26.336 kaznivih dejanj (v nadaljevanju KD), od tega kar 21.339 KD zoper premoženje (81 % vseh KD so predstavljala KD zoper premoženje). Stopnja kriminalitete za MOL nam razkrije, da je bilo v letu 2013 na 10.000 prebivalcev MOL zabeleženih 930,6 KD oziroma, če poenostavimo, na vsakega desetega prebivalca se je pripetilo eno KD (stopnja premoženjske kriminalitete je v istem obdobju znašala 754). V tabeli 1 predstavljamo porazdelitev premoženjske kriminalitete glede na posamezno obliko KD v obdobju 2008–2013 na območju MOL.

Tabela 1: Število KD zoper premoženje v Mestni občini Ljubljana v obdobju 2008–2013 (vir: Generalna policijska uprava, 2014; Kazenski zakonik [KZ-1], 2008; Kazenski zakonik [KZ-1-UPB2], 2012; Zakon o spremembah in dopolnitvah Kazenskega zakonika [KZ-1B], 2011).

Vrsta KD zoper premoženje*	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Goljufija	711	779	535	543	568	594
Izneverjenje	0	0	0	8	9	6
Izsiljevanje	69	64	73	43	56	48
Napad na informacijski sistem	17	20	31	49	70	46
Nedovoljen izvoz in uvoz stvari, ki so posebnega kulturnega ali zgodovinskega pomena ali naravne dobrine	0	1	0	0	0	0
Oderušstvo	0	2	1	2	1	2
Odvzem motornega vozila	13	12	10	19	14	17
Organiziranje denarnih verig in nedovoljeno prirejanje iger na srečo	0	0	0	4	5	1
Oškodovanje tujih pravic	2	3	3	3	5	7
Poneverba in neupravičena uporaba tujega premoženja	115	/	/	146	146	106
Poškodovanje ali uničenje stvari, ki so posebnega kulturnega ali zgodovinskega pomena ali naravne dobrine	3	3	3	6	5	6
Poškodovanje tuje stvari	2.086	2.072	2.059	1.893	1.932	1.924
Požig	4	8	5	8	6	4
Prikrivanje	166	122	132	127	125	146
Rop	189	233	214	138	129	133
Roparska tatvina	45	49	36	0	0	19
Tatvina	12.149	11.997	12.630	12.902	12.834	13.523
Velika tatvina	4.449	4.373	3.558	3.606	4.211	4.155
Zatajitev	433	431	500	549	549	597
Zloraba izvršbe	0	0	0	4	5	5
SKUPAJ	20.459	20.169	19.790	20.050	20.669	21.339

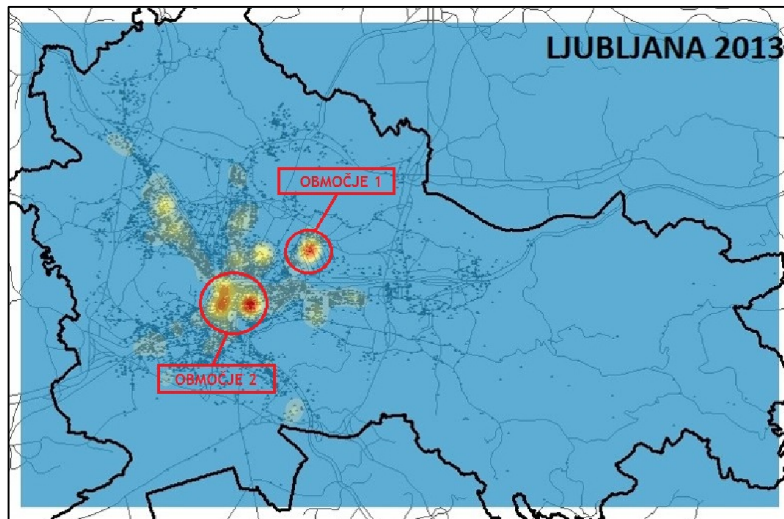
*V tabeli niso prikazane vrste KD zoper premoženje, kot jih opredeljuje kazenski zakonik, ki jih policija v obdobju 2008–2013 ni zaznala.

Iz tabele 1 je razvidno, da je skupno število KD zoper premoženje v obdobju 2008–2013 na območju MOL narastlo za 4,3 %. V obravnavanem obdobju se je povečalo število naslednjih KD zoper premoženje: 1) izneverjenje, 2) napad na informacijski sistem, 3) oderušstvo, 4) odvzem motornega vozila, 5) organiziranje denarnih verig in nedovoljeno prirejanje iger na srečo, 6) oškodovanje tujih pravic, 7) poškodovanje ali uničenje stvari, ki so posebnega kulturnega ali zgodovinskega pomena ali naravne dobrine, 8) tatvina, 9) zatajitev in 10) zloraba izvršbe. Najbolj je narastlo število tatvin (11 %). Hkrati je prišlo do povečanja števila napadov na informacijski sistem (število napadov se je povečalo za 171,1 %) in zatajitev (število KD je narastlo za 38 %). Nadalje izpostavljamo rop kot obliko KD zoper premoženje, ki predstavlja most med premoženjsko in nasilno kriminaliteto. Število ropov na območju MOL je v obdobju 2008–2013 upadlo za več kot četrtino.

Z uporabo programskega orodja ArcGIS smo analizirali porazdelitev premoženjske kriminalitete v MOL v letu 2013 in identificirali dve problematični območji (slika 1). Območje BTC (največje nakupovalno središče v Sloveniji) predstavlja prvo problematično območje. Na podlagi raziskovanja na terenu smo ugotovili, da je za to

območje značilna velika fluktuacija ljudi, nezadostno varovanje parkirišč, nezadostna prisotnost osebja, ki skrbi za varnost znotraj in zunaj objektov, ter nepazljivost obiskovalcev. Drugo identificirano problematično območje zajema območje centra mesta, kjer se nahajajo železniška in avtobusna postaja, bencinska črpalka ter klinični center. Na podlagi raziskovanja na terenu smo ugotovili, da je za to območje značilna velika fluktuacija ljudi, ki je še toliko večja kot v BTC, saj sta tu avtobusna in železniška postaja, preko katerih v Ljubljano vsak dan prispe veliko število ljudi iz drugih regij (dijaki, študenti in delavci). Obenem je na tem območju tudi klinični center, ki predstavlja območje, kjer je bilo zaznanih največ KD zoper premoženje. Na celotnem območju centra mesta je prisoten nadzor z elektronskimi sredstvi. Hkrati po centru mesta redno patrolirajo mestni redarji in policisti. Nadalje moramo izpostaviti, da posamezniki ne pazijo na svoje premoženje (tovrsten problem smo opazili predvsem na območju kliničnega centra in avtobusne ter železniške postaje).

Slika 5: Porazdelitev kriminalitete v Mestni občini Ljubljana v letu 2013 (Generalna policijska uprava, 2014)

2.2 Mestna občina Maribor

Središče Mestne občine Maribor (v nadaljevanju MO MB) predstavlja mesto Maribor, ki je drugo največje mesto v Republiki Sloveniji in prestolnica štajerske regije. V MO MB je 1. januarja 2013 živel 111.374 prebivalcev, kar je predstavljalo 5,4 % vsega prebivalstva v Sloveniji. V letu 2013 je bilo na območju MO MB zabeleženih 7.523 KD, od tega kar 6.033 KD zoper premoženje (80 % vseh KD so predstavljala KD zoper premoženje). Stopnja kriminalitete za MO MB nam razkrije, da je bilo na 10.000 prebivalcev zabeleženih 675,5 KD oziroma, če poenostavimo, na vsakega petnajstega prebivalca se je pripetilo eno KD (stopnja premoženjske kriminalitete je v istem obdobju

znašala 541,7). V tabeli 2 predstavljamo porazdelitev premoženjske kriminalitete glede na posamezno obliko KD v obdobju 2008–2013 na območju MO MB.

Tabela 2: Število KD zoper premoženje v Mestni občini Maribor v obdobju 2008–2013 (vir: Generalna policijska uprava, 2014; KZ-1, 2008; KZ-1B; KZ-UPB2, 2012)

Vrsta KD zoper premoženje	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Goljufija	265	276	242	252	383	311
Izneverjenje	0	7	11	4	4	0
Izsiljevanje	21	47	16	18	14	17
Napad na informacijski sistem	1	3	8	13	15	10
Nedovoljen izvoz in uvoz stvari, ki so posebnega kulturnega ali zgodovinskega pomena ali naravne dobrine	0	0	0	0	0	0
Oderuštvo	1	2	0	2	1	1
Odvzem motornega vozila	5	10	6	6	8	7
Organiziranje denarnih verig in nedovoljeno prirejanje iger na srečo	3	1	0	0	0	0
Oškodovanje tujih pravic	3	3	5	2	2	4
Poneverba in neupravičena uporaba tujega premoženja	2	38	33	31	28	28
Poškodovanje ali uničenje stvari, ki so posebnega kulturnega ali zgodovinskega pomena ali naravne dobrine	0	1	0	0	0	0
Poškodovanje tuje stvari	1.594	1.383	1.219	1.155	1.218	1.099
Požig	0	0	7	0	1	4
Pregon, kadar je storilec v bližnjem razmerju z oškodovancem	0	0	0	0	0	0
Prikrivanje	18	48	22	18	14	43
Rop	21	49	42	63	60	32
Roparska tatvina	13	16	16	19	7	14
Tatvina	3.179	3.503	3.184	3.331	3.424	3.382
Velika tatvina	961	1.120	1.037	940	939	873
Zatajitev	236	211	186	221	187	208
Zloraba izvršbe	0	0	0	0	2	0
Zloraba zaupanja	6	0	0	0	0	0
SKUPAJ	6.329	6.718	6.034	6.075	5.880	6.033

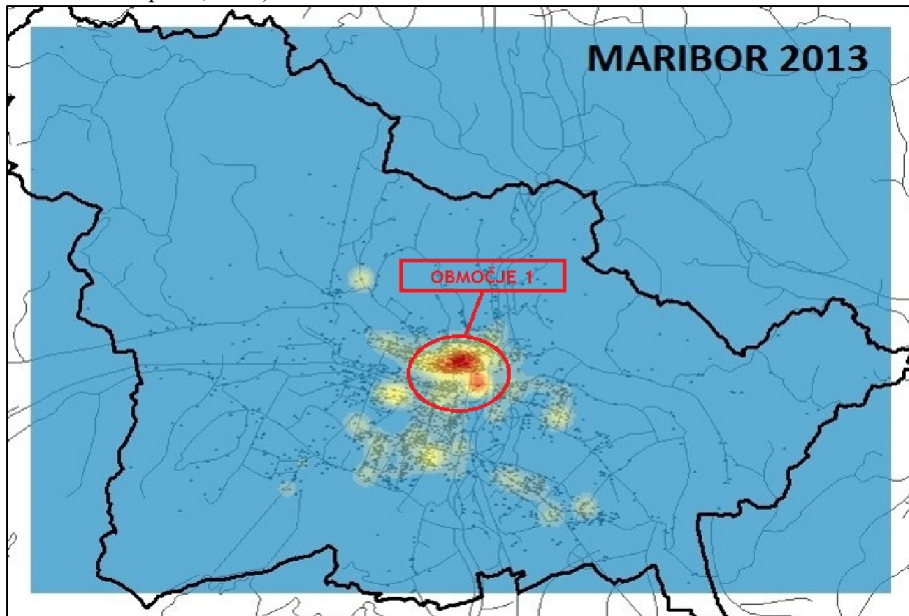
*V tabeli niso prikazane vrste KD zoper premoženje, kot jih opredeljuje kazenski zakonik, ki jih policija v obdobju 2008–2013 ni zaznala.

Iz tabele 2 je razvidno, da je skupno število KD zoper premoženje v obdobju 2008–2013 na območju MO MB upadlo za 4,7 %. V obravnavanem obdobju pa se je povečalo število naslednjih KD zoper premoženje: 1) goljufija, 2) napad na informacijski sistem, 3) odvzem motornega vozila, 5) oškodovanje tujih pravic, 6) poneverba in neupravičena uporaba tujega premoženja, 7) požig, 8) prikrivanje, 9) rop, 10) roparska tatvina in 11) tatvina. Najbolj se je povečalo število tatvin (6,3 %). Hkrati je prišlo do povečanja števila napadov na informacijski sistem (število napadov se je povečalo za 900 %), goljufij (število KD je narastlo za 17,4 %) in prikrivanj (število KD je narastlo za 140 %). Nadalje izpostavljamo rop kot obliko KD zoper premoženje, ki predstavlja most med premoženjsko in nasilno kriminaliteto. Število ropov je na območju MO MB v obdobju 2008–2013 narastlo za približno tretjino.

Z orodjem ArcGIS smo analizirali porazdelitev premoženjske kriminalitete v MO MB v letu 2013 in tudi tukaj identificirali dve večji problematični območji – center mesta in nakupovalno središče Europark (slika 2). Območje centra oz. starem delu mesta in

nakupovalnega središča smo obiskali in ugotovili, da je tako za center mesta kot za Europark (kot v Ljubljani) značilna velika fluktuacija ljudi. V centru mesta skorajda ni opaziti nadzornih kamer ali drugih oblik varovanja. V Europarku pa je kljub uporabi nadzornih kamer še vedno nezadostno varovanje parkirišč. Opazili smo tudi, da je zelo malo zasebnih varnostnikov, ki skrbijo za varnost znotraj in zunaj objektov, ter ne nazadnje nepazljivost obiskovalcev, ki osebne stvari puščajo na vidnih mestih v avtomobilih ali ne pazijo na osebne stvari, ki jih nosijo s seboj, saj ne pričakujejo, da bodo žrtve tatvine ali ropa.

Slika 2: Porazdelitev kriminalitete v Mestni občini Maribor v letu 2013 (Generalna policijska uprava, 2014)

3 Zaključek

V študiji smo kombinirali nekatere metode policijske analitike z namenom oblikovati predloge preprečevanja premoženjske kriminalitete, ki bi bili uporabni oziroma izvedljivi ne samo za policijo, ampak tudi za druge deležnike v procesu zagotavljanja varnosti v urbanih okoljih. Na primeru mestnih občin Ljubljana in Maribor smo uporabili 3 od 4 korakov modela SARA, saj je za zadnji korak potrebna realizacija predlaganih ukrepov. S *skeniranjem* smo identificirali probleme na področju premoženjske kriminalitete v letu 2013 v obeh občinah in ugotovili, da: 1) so tatvine in velike tatvine predstavljale prevladujoči obliki premoženjske kriminalitete v obeh mestnih občinah, 2) se je število napadov na informacijski sistem, odvzemov motornih vozil, oškodovanj tujih pravic in tatvin v obdobju 2008–2013 povečalo v obeh mestnih občinah in 3) je število ropov v

obdobju 2008–2013 upadlo v MOL ter narastlo v MO MB. Prav tako smo z orodjem ArcGIS identificirali lokacije zgoštev premoženjske kriminalitete v obeh mestih. Locirali smo dve kriminalni žarišči v MOL (nakupovalno središče BTC in center mesta) in dve v MO MB (center oz. staro mesto ter nakupovalno središče Europark). V fazi *analize* smo se poglobili v podrobno analizo identificiranih lokacij in oblik premoženjske kriminalitete. Ugotovili smo, da je v obeh občinah za vsa tri identificirana kriminalna žarišča premoženjske kriminalitete značilna: 1) velika fluktuacija ljudi, ki imajo praviloma pri sebi denar ali bančne kartice, saj so v območju trgovin in lokalov; 2) nezadostno varovanje parkirišč in premalo osebja, ki skrbi za varnost znotraj in zunaj objektov; ter 3) nepazljivost obiskovalcev. Za drugo identificirano kriminalno žarišče v centru MOL pa je značilno še, da gre za območje centra mesta, kjer so železniška in avtobusna postaja, bencinska črpalka ter klinični center, kjer je poleg velike dnevne fluktuacije prebivalcev značilna tudi velika prisotnost dijakov in študentov ter turistov, ki so velikokrat 'lahka' tarča žeparjev in tatov. Analizirali smo tudi časovno komponento kaznivih dejanj in ugotovili, da se večina tatvin zgodi podnevi, večina ropov pa v večernih oz. nočnih urah.

Kot tretjo fazo modela SARA, ki zajema *odzivanje*, kjer nastopi implementacija rešitev, na podlagi analize in uporabe metod iz modela 25 tehnik situacijske prevencije Ronald V. Clarka (Centre for Problem-Oriented Policing, 2016a) predlagamo naslednje izboljšave, ki jih delimo v 5 kategorij:

- 1) *povečanje navora*: boljše varovanje blaga v nakupovalnih središčih in uporaba sodobnejših metod za varovanje osebne lastnine na območju nakupovalnih središč (npr. varnostni dim); povečanje nadzora dostopa v prostor oziroma povečanje nadzora določenega območja (npr. nadzorne kamere ipd.) ter v skrajnih primerih tudi izvajanje pregledov pri izhodih iz objekta (npr. v trgovinah varovano blago se lahko z uporabo aluminijastih motilcev detektorjev varoval mirno spravi iz trgovine);
- 2) *povečanje tveganja*: okrepitev varovanja in pomoč naravnemu nadzoru (odstranitev skrivnih kottičkov in prostorov, kjer storilci lažje ukradejo stvari ali oropajo žrtev ter tudi lažji nadzor obiskovalcev trgovin in mestnega središča); okrepitev formalnega nadzora v obliki večje prisotnosti varnostnikov, policistov in mestnih redarjev, prav tako pa uporaba t. i. upravljavcev prostora (npr. nadzorne kamere) in zmanjševanje anonimnosti obiskovalcev;
- 3) *zmanjšanje nagrad*: prikrivanje oziroma umikanje tarč (osebne lastnine ali blaga v trgovinah); označevanje lastnine (npr. Selecta DNA);
- 4) *zmanjšanje provokacij*: poleg povečanja formalnega nadzorstva je potrebno tudi fokusiranje na socialno šibke in ranljive skupine oziroma posameznike, ki bi zaradi situacije, v kateri so se znašli, lahko postali storilci; še posebej pa z delom z mladimi dosežemo tudi odvratanje od posnemanja, ko gre za mladoletniške kriminalne združbe in njihovo deviantno ravnanje;
- 5) *odprava izgovorov*: z bolj jasnimi in vidno izraženimi pravili ter objavami navodil bi predstavniki urbanih okolij lahko dosegli zmanjšanje kriminalitete oziroma

sodelovanje meščanov pri odkrivanju in/ali preprečevanju le-te. Še posebej, kar zadeva odgovornosti za osebno varnost in lastno premoženje.

Za uporabnost oziroma uspešnost predlaganih metod situacijske prevenije premoženjske kriminalitete je po njihovi implementaciji treba izvesti še *evaluacijo* vpeljanih rešitev. Da bo zadnja faza modela SARA izvedljiva, je najprej potrebno sodelovanje različnih subjektov v procesu zagotavljanja varnosti v mestnih občinah in realizacija predlaganih tehnik na identificiranih območjih.

Opombe

¹ ArcGIS je orodje za kartiranje dogodkov, med katere sodita kriminaliteta in drugi varnostni pojavi, ki uporabniku omogoča vizualno predstavitev dogodkov na zemljevidu ali regijski mreži z namenom identifikacije vzorcev, problematičnih območij in drugih informacij za potrebe učinkovitejšega odzivanja na pojave (načrtovanje odzivov in preprečevanje). Orodje ni uporabno le v raziskovalne namene, temveč tudi za organe družbenega nadzorstva (policija, mesto redarstvo, zasebne varnostne službe). S takšno organizacijo dogodkov lahko identificirajo žarišča problemov, jih analizirajo in pripravijo ustrezne rešitve ter učinkovito opravijo svoje delo (Hacin in Eman, 2015).

² Analiza porazdelitve premoženjske kriminalitete v mestnih občinah Ljubljana in Maribor za obdobje 2008–2012 je izpostavila ista problematična obdobja, kot smo jih identificirali za leto 2013. Sklepamo, da je porazdelitev premoženjske kriminalitete ostala približno enaka tudi v letu 2016, saj smo v letu 2016 podrobneje raziskovali na terenu območja, ki smo jih na podlagi analize podatkov iz leta 2013 identificirali kot problematična.

³ Model SARA je sestavljen iz naslednjih elementov: 1) skeniranje (identifikacija problemov), 2) analiza (poglobljena analiza identificiranih problemov), 3) odzivanje (implementacija rešitev) in 4) evaluacija (evaluacija vpeljanih rešitev) (Center for Problem-Oriented Policing, 2016).

⁴ Potparič (2014) obveščevalno vodeno policijsko dejavnost opredeli kot pomembno nadgradnjo kriminalističnoobveščevalne dejavnosti, ki z vidika proaktivne policijske dejavnosti kombinira Ratchliffov 3i model (angl. *interpret, influence, impact*) v procesu razvoja policijske dejavnosti 21. stoletja.

Literatura

Center for Problem-Oriented Policing. (2016a). *Twenty five techniques of situational prevention*. Pridobljeno na <http://www.popcenter.org/library/25%20techniques%20grid.pdf>

Center for Problem-Oriented Policing. (2016b). *The SARA Model*. Pridobljeno na <http://www.popcenter.org/about/?p=sara>

Generalna policijska uprava. (2014). *Oddelek za načrtovanje in analitiko*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije.

Hacin, R. in Eman, K. (2015). Analiza porazdelitve kriminalitete na območju Ljubljane v letu 2013. V G. Meško (ur.), *Varnost v lokalnih skupnostih: zbornik prispevkov prve nacionalne konference o varnosti v lokalnih skupnostih* (str. 73–79). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede. Pridobljeno na <http://www.fvv.um.si/vls1>

Kazenski zakonik [KZ-1]. (2008). *Uradni list RS*, (55/08).

Kazenski zakonik [KZ-1-UPB2]. (2012). *Uradni list RS*, (50/12).

Potparič, D. (2014). The effectiveness of criminal intelligence management: A Slovenian case study. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 65(4), 347–360.

Statistični urad Republike Slovenije. (2016a). *Prebivalstvo po starosti in spolu, občine, Slovenija, polletno – Občina Ljubljana*. Pridobljeno na <http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/Saveshow.asp>

Statistični urad Republike Slovenije. (2016b). *Prebivalstvo po starosti in spolu, občine, Slovenija, polletno – Občina Maribor*. Pridobljeno na <http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/Saveshow.asp>

Zakon o spremembah in dopolnitvah Kazenskega zakonika [KZ-1B]. (2011). *Uradni list RS*, (91/11).

Policijsko delo v romski skupnosti – primer uspešnega dela

MANUEL VESEL

Povzetek Policijsko delo v romski skupnosti zahteva poseben pristop in seveda veliko prilagodljivost posebnostim, ki jih ima romska skupnost. Bistven mejnik pri začetku učinkovitega reševanja problemskih situacij na območju PU Novo mesto sta bila bombna napada v romskih naseljih Dobruška vas in Žabjek-Brezje leta 2005, ko sta umrli 2 Rominji. Policija je z načrtnim in sistematičnim pristopom ugotovila vse moteče dejavnike, ki so bistveno vplivali na poslabšanje varnostne situacije in občutek varnosti ljudi. Policija je začela z doslednim izvajanjem policijskega dela v skupnosti, povečano vlogo povezovalnega člana z ostalimi subjekti in aktivno vlogo pri odpravljanju vzrokov, ki vodijo do problemskih situacij. Večji občutek varnosti ljudi je policija dosegla z doslednimi ukrepi za zagotavljanje boljše varnosti ljudi in premoženja na območjih z romskimi naselji, ki so se izvajali v obliki vsakodnevne prisotnosti in vidnosti policijskega dela, s preprečevanjem in pravočasnim zaznavanjem ter obravnavanjem vseh deviantnih ravnanj. Temu so sledili ukrepi za povečano partnersko obliko sodelovanja in izvajanjem preventivnih aktivnosti ter vključenostjo drugih organov in institucij. Policijsko delo v varnostnih sosvetih in multidisciplinarnih timih je vplivalo na uspešno skupno reševanje problemskih situacij, pravočasni medsebojni izmenjavi informacij ter seveda učinkovitemu odpravljanju vzrokov, ki vodijo do deviantnih problemskih situacij. Policija je hkrati začela tudi z usposabljanjem policistov za delo v romski skupnosti kot tudi drugih javnih uslužbencev, ki delajo z romsko populacijo in teh znanj ter izkušenj niso imeli. Izvajanje policijskega dela v skupnosti je nedvomno prineslo boljše rezultate in višjo stopnjo varnosti tako v romski skupnosti kot tudi v lokalnih skupnostih.

Ključne besede: policijsko delo v romski skupnosti • preventivne aktivnosti • varnostni sosveti • multidisciplinarni timi • usposabljanje javnih uslužbencev.

NASLOV AVTORJA: mag. Manuel Vesel, višji policijski inšpektor, Generalna policijska uprava, Policijska akademija, Rocenska 56, 1211 Ljubljana – Šmartno, Slovenija, e-pošta: manuel.vesel@policija.si.

DOI 10.18690/978-961-286-001-1.14 ISBN 978-961-286-001-1
© 2016 Univerzitetna založba Univerze v Mariboru
Dostopno na: <http://press.um.si>.

Policing the Roma Community – An Example of Best Practice

MANUEL VESEL

Abstract Policing the Roma community requires a special approach and flexibility due to the specific nature of Roma communities. Two bomb attacks that took place in the Dobruška vas and Žabjek-Brezje Roma communities in 2005, in which two Roma were killed, represents a milestone in the beginning of effective problem solving in the area covered by the Novo mesto Police Directorate. The police started implementing a deliberate and systematic approach, in which all disturbing factors that had a significant impact on the deterioration of security/safety were defined. The police began with the implementation of community policing, it increased their role of an interface in the cooperation with other actors and removed root causes which led to security/safety issues. The police managed to ensure a greater feeling of security/safety among residents by applying consistent measures to provide the security/safety of people and their property in areas inhabited by Roma communities. These measures were implemented in the form of daily police presence and an increase in the visibility of police work, as well as measures aimed at preventing and detecting deviant behaviours. The purpose of subsequent measures was to enhance partnership and cooperation and to promote the implementation of preventive activities with involvement of other actors and institutions. Police work in security/safety committees and multidisciplinary teams resulted in a successful joint problem solving, timely mutual exchange of information and the effective elimination of root causes which led to security/safety issues. At the same time, the police also started implementing education and training courses for police officers working in Roma communities, as well as others officials who work with these communities. The implementation of community policing has resulted in higher levels of security/safety in the Roma, as well as in all other local communities.

Keywords: policing the Roma community • preventive activities • security/safety committees • multidisciplinary teams • officials' training

CORRESPONDENCE ADDRESS: Manuel Vesel, M.Sc., senior police inspector, General Police Directorate, Police Academy, Rocenska 56, 1211 Ljubljana – Šmartno, Slovenia, email: manuel.vesel@policija.si.

DOI 10.18690/978-961-286-001-1.14 ISBN 978-961-286-001-1
© 2016 University of Maribor Press
Available at: <http://press.um.si>.

1 Uvod

Slovenska policija se je v času od njenega obstoja do danes spreminjala skozi prizmo njenega ustroja, njene organiziranosti, poslanstva, prioriteta ter vrednot in postala moderna, profesionalna policijska organizacija, ki je kos najrazličnejšim izzivom, ki jih predstavljajo razmere v slovenski družbi. Globalno gledano je slovenska policija učinkovit sistem, ki z namenom uresničevanja vseh njenih osnovnih nalog, skozi tradicionalni pristop učinkovito zagotavlja zelo visoko stopnjo varnosti, kar potrjujejo tudi številne raziskave. Skozi spremembe in reorganizacijo delovanja slovenske policije – od uveljavitve projekta javne varnosti s 1. 2. 1996 pa do danes – se je oblikovala tudi vloga policije na področju prevencije – od klasičnega preventivnega delovanja do današnjega modela policijskega dela v skupnosti. Zaradi družbenih sprememb od osamosvojitve do danes slovensko policijo čakajo tudi novi izzivi delovanja v večkulturni družbi, ki zahtevajo nova znanja in pristope reševanja, ki pa jih bomo zmogli samo ob uspešnem sodelovanju s skupnostjo z izvajanjem policijskega dela v skupnosti.

Policijsko delo v multikulturni skupnosti zahteva poseben pristop in seveda veliko prilagodljivost posebnostim, ki jih vsaka skupnost ima. Izvajanje nove filozofije policijskega dela v skupnosti nedvomno prinaša želene rezultate po čim večji stopnji varnosti tako v multikulturnih sredinah, pri večinskem prebivalstvu, v lokalnih skupnostih kakor tudi sami policiji. Slednje vpliva na uspešno skupno reševanje problemskih situacij, pravočasni medsebojni izmenjavi informacij in informiranosti ter seveda učinkovitemu odpravljanju vzrokov, ki vodijo do deviantnih problemskih situacij. Velik razlog za počasno izvajanje potrebnih aktivnosti v romski skupnosti tiči tudi v pomanjkanju znanja in izkušenj javnih uslužbencev in predstavnikov institucij, ki se v okviru svoje pristojnosti srečujejo s predstavniki romske skupnosti in izvajajo aktivnosti v njej. Ko vsi akterji prepoznajo prednosti skupnega reševanja problemov in resno odgovornost policije, kot povezovalnemu členu, da sodeluje in pomaga, je model policijskega dela v skupnosti vzpostavljen. Ta pa nedvomno prinaša rezultate, ki si jih vsi želimo.

2 Teoretična izhodišča o policijskem delu v skupnosti

Na začetku prispevka je treba navesti nekaj teoretičnih izhodišč, ki govorijo o filozofiji policijskega dela v skupnosti, kajti velika večina meni in slednje enači s klasično preventivno dejavnostjo, kar pa je le eden izmed segmentov policijskega dela v skupnosti.

Policijsko delo v skupnosti je nova filozofija policijskega delovanja, ki je utemeljena na ideji, da policijski uslužbenci in državljani sodelujejo in na različne kreativne načine rešujejo aktualne težave na nivoju lokalne skupnosti, ki so povezane s kriminaliteto, strahom pred njo ter različnimi oblikami družbenih odklonskih ravnanj. Gre za filozofijo, ki ima v svoji osnovi prepričanje, da doseganje teh ciljev zahteva od policije razvoj novih kakovostnih odnosov z državljani, ki spoštujejo zakonodajo, v sklopu katere ti isti državljani dobijo priložnost, da definirajo prioritete in se vključujejo v različne dejavnosti z namenom izboljšanja skupne kakovosti življenja na področju, kjer stanujejo. Torej

policijsko delo v skupnosti premika poudarek policijskega delovanja s stopnje odzivanja na prijave državljanov na reševanje težav (Trojanowicz in Bucqueroux, 1998).

Ideja policijskega dela v skupnosti se je razvila ne le kot odgovor na omejitve standardnega modela policijskega dela, ampak predvsem kot način, da se ponovno vzpostavi policijska legitimnost v skupnosti, ki je izgubila zaupanje v policijo. Ta pristop je tisti, ki pomeni, da se je policija morala posvetovati z javnostjo pri določanju prednostnih nalog operativnega policijskega dela kot tudi sodelovanja z njimi pri iskanju rešitev (Ratcliffe, 2008).

Filozofija policijskega dela v skupnosti temelji na sodelovanju in skupnem reševanju težav, pri čemer dejavno sodelujejo policisti in občani v skupnostih. Policijsko delo v skupnosti v marsičem spominja na situacijsko preprečevanje kriminalitete. Temelji na domnevi, da je treba poiskati težave v skupnosti, odkriti vzroke zanje in ustrezno ukrepati v sodelovanju s pripadniki skupnosti (Meško, 2001).

Oblikovanje partnerstva in njegovega delovanja pomeni strateško usmerjanje lokalne skupnosti v kolektivno odzivanje na kriminaliteto, odklonskost, javni red in mir, prometno nedisciplino in kakršnekoli moteče pojave, dogodke in ljudi, njihove konflikte, ogrožanje okolja ali česarkoli, kar ljudje mislijo, da bi lahko bilo drugačno, boljše, manj nevarno ali ogrožajoče (Pečar, 2001).

Ideja policijskega dela v skupnosti je pravzaprav vrnitev policije med ljudi v vsakodnevno življenje. Pomembne sestavine policije v skupnosti so partnerstvo v skupnosti, reševanje težav in spremembe na nivoju policijskega vodenja in organizacijske strukture. Ključen izziv policije je, da v skupnosti oživi idejo o tem, kako so tisti, ki živijo na določenem področju, odgovorni za kakovost življenja na tem področju oziroma kako oni sami lahko prispevajo k izboljšanju kakovosti življenja. Seveda je to mogoče samo, če ljudje na določenem področju med seboj komunicirajo ter se spoštujejo in vzajemno ustvarjajo različne interese. Medtem je tisto, kar se dogaja v moderni družbi popolnoma nasprotno. V strahu pred kriminaliteto in zavedajoč se mnogih tveganj in težav vsakodnevnega življenja občani postajajo apatični, se izolirajo eden od drugega in se odtujujejo. Torej takrat, ko bi morali biti enotni, ne komunicirajo med seboj in ne sodelujejo. Policijsko delo v skupnosti se osredotoča na to dejstvo in si kot prvi cilj postavlja vzpostavljanje kakovostnih komunikacij na nivoju lokalne skupnosti, kako bi se ustvaril in omogočil nujni predpogoj reševanja težav, kar je nujno za napredovanje, varnost in skupno kvaliteto življenja na nekem področju. S tem policija v skupnosti ne postaja izključno policijski projekt celotne lokalne skupnosti, ker v skupnost vrača duh skupnosti (Novoselović, 2006).

Policijsko delo v skupnosti je ožje pojmovanje preventivnega dela policije. Pomeni omejevanje in odpravljanje vzrokov in situacij kaznivih dejanj, prekrškov in drugih oblik deviantnih ravnanj. Nov način opravljanja policijskega dela temelji na vzpostavljanju partnerskih odnosov, saj le tesnejše sodelovanje z lokalno skupnostjo zagotavlja boljše

varnostne razmere in s tem kakovostnejše življenje. Trojanowicz in Bucqueroux (1998) opredeljujeta deset načel policijskega dela v skupnosti:

- policijsko delo v skupnosti je filozofija in organizacijska strategija;
- vsi policisti morajo to filozofijo izvajati v praksi;
- z njo se ustvarja nov tip policista – policist za delo v skupnosti;
- ključno je prostovoljno sodelovanje javnosti;
- zahteva se novo razumevanje policije in javnosti;
- proaktivnemu delovanju policije se pridružijo najrazličnejše servisne dejavnosti;
- poudarja se varstvo najbolj ranljivih skupin, kot so mladina, starejši ljudje, ženske, brezdomci;
- pomembna sta razsodno razvijanje in raba tehnologije;
- policisti za delo v skupnosti naj bi bili strokovnjaki za premeščanje vrzeli med policijo in javnostjo, ki ji služijo;
- po zasnovi je to decentralizirana dejavnost in osebno delovanje v skupnosti, ki zahteva nov način mišljenja in spremenjen pogled na vlogo policije v družbi.

Pomemben dejavnik vzpostavitve policijskega dela v skupnosti je tudi seznanjanje občanov s takšnim policijskim delom in pričakovanjem sodelovanja ter pomoči občanov pri zagotavljanju varnosti. Policija si mora prizadevati za sodelovanje z občani in skupaj z njimi reševati težave, saj le ob doseganju soglasja glede ukrepov, tako policije kot drugih institucij ali organizacij, obstaja možnost resničnega reševanja težav in ne le ukvarjanja s simptomi težav (Meško, 2001).

3 Začetek sistematičnih in ciljno usmerjenih aktivnosti v romski skupnosti

Izhajajoč iz teoretičnih dejstev in vpogleda v praktično izvedbo nalog lahko navedem, da je policijsko delo v romski skupnosti, uspešna filozofija policijskega dela posameznih policijskih uprav, kjer neka stalna, tradicionalna policijska organizacija in izvedba policijskih aktivnosti ni prinesla zelenih rezultatov za izboljšanje problemskih situacij in so se slednje samo stopnjevale. Ko govorimo o uspešnosti tovrstnega dela – policijskega dela v skupnosti, ne moremo mimo relevantnih dejstev, da se je varnostna situacija na območjih z romskimi naselji v jugovzhodni Sloveniji, pretežno na območju Policijske uprave Novo mesto, s tovrstnim pristopom bistveno popravila, izboljšala ter seveda doprinesla k boljšemu občutku varnosti prebivalcev na teh območjih. Konkretni začetki segajo v leto 2005, ko je prišlo do hujših kaznivih dejanj v romskem naselju Žabjek-Brezje v MO Novo mesto, kjer je bila v napadu z bombo huje poškodovana Rominja in v romskem naselju Dobruška vas – v občini Škocjan, kjer sta v napadu z bombo umrli dve Rominji. Slednje in še vrsto drugih dejavnikov (skoraj vsakodnevnih primerov streljanja z orožjem, kurjenja odpadkov z zadimljenjem okolice ipd.) jeetrovalo dejstvu, da tradicionalni pristop reševanja in obravnavanja problemskih situacij v romski skupnosti ne prinaša rezultatov, ki so policiji najpomembnejši in je narekovala cilju izboljšanje – to je zagotavljati boljšo splošno varnost ljudi in premoženja na območjih z večletnimi skupnostmi. V ta namen je direktor Policijske uprave Novo mesto v letu 2005 s sklepom ustanovil delovno skupino, sestavljeno iz predstavnikov notranjih

organizacijskih enot PU ter vodstvenih delavcev policijskih postaj, na območju katerih so romska naselja, ki so pričeli z izvajanjem usklajenih vseh policijskih aktivnostih s poudarkom na preventivnem delovanju policije.

Ti začetki tovrstnega pristopa so nedvomno začetek novodobnega izvajanja policijskega dela v skupnosti, kot ga poznamo in izvajamo danes. Če pogledamo cilje v Strategiji policijskega dela v skupnosti (Ministrstvo za notranje zadeve, Policija, 2013), ki so več partnerskega sodelovanja z lokalno skupnostjo in civilno družbo, več vidnosti in prisotnosti v lokalni skupnosti, večji občutek varnosti in večje zaupanje in zadovoljstvo z delom policije, lahko vidimo, da so bile vse konkretne aktivnosti PU Novo mesto že takrat podobno usmerjene in s takšnim namenom tudi izvajane.

4 Izvajanje policijskih aktivnosti za zagotavljanje boljše varnosti ljudi in premoženja na območjih z romskimi naselji

Leta 2005 so se na enotni način v celotni PU Novo mesto začele izvajati aktivnosti, ki so bile najprej usmerjene v določitev ocene varnosti na teh območjih in zaznavo motečih dejavnikov, ki so bili obravnavani ali za občane najbolj moteči. Na tej podlagi so bili določeni cilji, ki so bili odziv na prej navedene ugotovitve, kaj občane najbolj moti. Kot cilji so bili določeni zmanjševanje števila kršitev z uporabo strelnega orožja v romskih naseljih, zmanjševanje števila nezakonitih kurjenj in obremenjevanj okolja, zmanjševanje števila kršitev nočnega miru in počitka s hrupom na praznovanjih, ki jih posamezniki organizirajo v več etničnih skupnostih, zmanjšanje števila kršitev voženj z neregistriranimi vozili ter zmanjšanje števila kaznivih dejanj bagatelne kriminalitete.

Na podlagi določenih ciljev so bile tudi v nadaljevanju vse aktivnosti policije usmerjene v dosledno izvajanje naslednjih aktivnosti.

4.1 Ukrepi za zagotavljanje boljše varnosti ljudi in premoženja na območjih z romskimi naselji

Pri tem segmentu nalog so policisti začeli z vsakodnevno prisotnostjo na območjih z romskimi naselji, kjer je bila prvenstvena naloga večja prisotnost in večja vidnost policijskega dela, s tem pa tudi dosledno preprečevanje, zaznavanje in obravnavanje vseh deviantnih ravnanj, že s prej navedenimi cilji.

Stalna prisotnost je, poleg vidika vidnosti, pomenila tudi konstantno spremljanje vseh varnostnih pojavov (zelo pogoste, skoraj vsakodnevne romske zabave s predvajanjem mehanske ali glasbe v živo ter npr. zaznava motečih dejavnikov pred prijavo občanov in ukrepanje zoper kršitelje ipd.), ko je že iz prejšnjih izkušenj policije prihajalo do kršitev javnega reda in miru, pojava streljanj z ogrožanjem ljudi in premoženja ipd., kar je pomenilo tudi zelo tvegane intervencije policistov. Na ta način se je izboljšala tudi sama priprava in vodenje policijskih intervencij, ki so bile, kljub vsem dejavnikom tveganja, tudi zaradi tega učinkovite. Stalna prisotnost je imela več ciljev in namenov, v prvi vrsti ukrepanje ob zaznavi ter preventivni vpliv na potencialne kršitelje, ki bi lahko izvrševali

različne oblike kršitev javnega reda in miru, pa jih je prisotnost policistov od tega odvrnila. V drugi vrsti pa tudi velik vpliv na ostale Rome in okoliško prebivalstvo z namenom večjega občutka varnosti. Tukaj so se aktivnosti usmerjale v pomoč drugih policijskih enot z namenom večje vidnosti in s ciljem povzročiti večji občutek varnosti ljudi tako v romskih naseljih kot v okoliških naseljih. Največji učinek je pri tem bil opravljen pri patroljiranju policistov konjenikov, ki so se zadrževali in patroljirali na območjih, ki so težko dostopna z osebnimi vozili in so pri občanih z vidnostjo (npr. na gozdnih poteh, travnikih, poljskih poteh pri njivah, parkih ipd.) še posebej spodbujali občutek, da je policija prisotna v njihovi bližini ter bo izvajala naloge za zagotavljanje splošne varnosti ljudi in premoženja. Enaka vloga in namen je bila tudi stalna prisotnost policistov vodnikov službenih psov.

Z ustrezno organizacijo intervencijske skupine pa se je še dodatno povečalo zagotavljanje učinkovite policijske intervencije tudi ob najhujših kršitvah javnega reda in miru, kar je posledično imelo vpliv generalne preprečitve v romski skupnosti.

V letu 2014 je PU Novo mesto začela s prakso seznanjanja prijaviteljev z ukrepi policije, ki so bili izvedeni po njihovi prijavi. Seznanitve prijaviteljev so se izvajale bodisi neposredno v obliki razgovora, sicer pa tudi po drugih komunikacijskih poteh, odvisno od posameznega primera in želje posameznega prijavitelja. Seznanjanje prijaviteljev o ukrepih policije je pomenilo primer dobre prakse, kajti s takim načinom se je bistveno zmanjšalo prepričanje v javnosti, da ljudje ne prijavljajo dogodkov, ker so menili, da ni vredno prijavljati, saj se ne bo nič uredilo. Ko so bili prijavitelji povratno obveščeni, da so bile njihove prijave preverjene in so bile izvedene aktivnosti policije ter tudi posamezen ukrep zoper kršitelja, se je zaupanje v policijo večalo.

4.2 Partnerska oblika sodelovanja in izvajanja preventivnih aktivnosti

Največji poudarek je policija namenila ravno temu segmentu dela, kajti dosledno oziroma samo represivno delovanje ni imelo učinka na izboljšanje varnostne situacije ali odpravljanje vzrokov, ki posamezne problemske situacije povzročajo. Tako je bila težnja policije usmerjena v pozive lokalnim skupnostim (občinam in krajevnim skupnostim), ki imajo romska naselja, po ustanovitvi varnostnih sosvetov. Izkušnje oziroma tedanja tradicionalna policijska organiziranost policijskih aktivnosti in reševanje posameznih problemov so pokazale, da ni bilo zadostnega skupnega sodelovanja ter izmenjave informacij, kar je pomenilo morda tudi slabši občutek varnosti oziroma, da policija pri obravnavi posameznih problemskih situacijah ni dovolj uspešna. Na podlagi večletnih prizadevanj in vztrajnosti policije so t. i. posvetovalna telesa oziroma varnostni sosveti v lokalnih skupnostih zaživel kot skupna oblika delovanja policije v lokalni skupnosti. Praksa je pokazala, da se v posameznih lokalnih skupnostih, ker posvetovalna telesa delujejo, problemske situacije hitreje rešujejo z vključitvijo vseh potrebnih subjektov in pristojnih institucij. To pa prinaša večji občutek varnosti in zvišuje zaupanje v policijo. Nadgradnja delovanja pa je delovanje strokovnih multidisciplinarnih delovnih skupin (policija, CSD, lokalna skupnost, redarstvo), ki ob takojšnjem pojavu posameznega

varnostnega dogodka, poišče rešitve ter izvede aktivnosti za odpravo slednjega. Tovrstni pristop je izjemno učinkovit.

Naslednji poudarek policije je bil na izvajanju preventivnih aktivnosti, ki so bile usmerjene v različne subjekte bodisi fizične osebe, različne institucije, lokalne skupnosti ipd. Tu so policisti načrtovano izvajali vse preventivne aktivnosti, in sicer neformalne razgovore z Romi, svetovanja in opozarjanja, različne delavnice na posamezne vsebinske teme (nevarnosti pri uporabi strelnega orožja, nevarnosti in škodljivosti kurjenja odpadkov, nevarnosti problematike zapuščenih živali, kršitve s hrupom ipd.), in jih tako seznanjali s pozitivno zakonodajo z namenom zmanjševanja različnih prej omenjenih kršitev ter zmanjševanja oviranja postopkov policije pri njihovi obravnavi. Delavnice oziroma predavanja ter ostale neposredne aktivnosti svetovanja in opozarjanja v romskih naseljih so bila uspešna pri tem, da so vplivala na zavedanje, da so določena ravnanja zelo nevarna in škodljiva tudi njim samim. Predvsem gre tu za najpogostejše problemske situacije, in sicer streljanje z orožjem, kurjenje ovojev električnih vodnikov in ostalih odpadkov, okoljevarstvena problematika ipd. Nadaljnje uspešno povezovanje policije in dela v skupnosti je bilo sodelovanje s predstavniki občinskih svetov in svetov krajevnih skupnostih, kjer je policija pridobivala informacije o problemih v njihovem okolju iz pristojnosti policije, kakor je tudi posredovala informacije o izvajanju aktivnosti z namenom boljše varnosti ljudi in premoženja ter informacije o stanju varnosti, kar je imelo na dolgi rok učinek na izboljšanje občutka varnosti ljudi. S temi aktivnostmi so bili informirani, da policija namenja potrebne napore za potreben nivo varnosti, ki ga ljudje pričakujejo in želijo.

Od začetka izvajanja nalog na tak način se je vsako leto delo v skupnosti še nadgrajevalo in je obsegalo čedalje več aktivnosti, kjer so bili kakorkoli vključeni tako predstavniki lokalnih skupnosti kakor tudi vseh institucij, ki se v okviru svojih pristojnosti srečujejo z reševanjem in obravnavanjem romske problematike. Tako je vsako leto PU Novo mesto organizirala sestanek z župani, ki imajo romska naselja, z namenom predstavitve stanja varnosti na njihovih območjih, ugotavljanja problemskih situacij ter predstavitve aktivnosti, ki jih policija namenja za izboljšanje varnosti na območjih njihovih občin. Taki sestanki so se pokazali kot zelo učinkoviti, ker je policija neposredno prejela informacije od nosilcev lokalnih oblasti in jim takoj tudi predstavila ukrepe in konkretne rezultate dela. S takim načinom se je še posebej zviševala stopnja zaupanja v policijo.

Še posebej pomembno je bilo vzdrževanje stalnih stikov s predstavniki Regijske civilne iniciative za reševanje romske problematike, ki deluje že več kot 10 let. Skupne aktivnosti, stalni sestanki, neformalni in formalni razgovori s člani, ki zastopajo dolenjske in belokranjske občine, so doprinesli, da so izmenjava informacij, medsebojno sodelovanje, prijavljanje posameznih dogodkov, ki terjajo ukrepanje policije, ipd., postali stalnica delovanja policije v skupnostih, ki jih predstavlja omenjena iniciativa. Tako so od začetnega kritiziranja in posploševanja proti policiji počasi pridobivali zaupanje v policijo kot institucijo, ki odgovorno izvaja naloge na območjih z romskimi naselji s ciljem zagotavljanja varnosti ljudi in premoženja.

PU Novo mesto je iskala tudi načine za osveščanje karseda širše populacije tako romske skupnosti kot tudi večinskega prebivalstva. V tej zvezi se je vzpostavilo sodelovanje z urednico radijske romske oddaje »Korako angle – korak naprej«, ki je bila še posebej pri predstavnikih romske skupnosti zelo poslušana. O vsaki posamezni problemki situaciji, ki jih je policija obravnavala, so bile v oddaji skozi intervjuje, predstavljene zakonske norme, nevarnosti, splošni nasveti ter vse pomembne informacije, ki so na koncu vplivale na osveščanje romske skupnosti. Veliko oddaj je bilo pripravljenih na teme streljanja z ogrožanjem ljudi in premoženja, pretirane uporabe pirotehničnih izdelkov, nevarnosti kurjenja odpadkov, pogoste kršitve javnega reda in miru na javnih zbiranjih, okoljevarstvene problematike ipd. Povratne informacije poslušalcev kažejo na izredne pozitivne odzive.

4.3 Obveščanje drugih organov in institucij o ugotovitvah policije

Policisti so se pri opravljanju nalog zelo pogosto srečevali z najrazličnejšimi kršitvami, dogodki ter problemskimi situacijami, ki so bile v pristojnosti drugih inšpekcijskih organov ali institucij. Zaradi tega je na začetku prihajalo tudi zelo veliko kritik in očitkov na policijo oziroma jih je policija tudi, vzporedno kot nezadovoljstvo občanov, sprejemala na raznih sestankih in razgovorih. Pri izvajanju nalog in ob ugotavljanju takih kršitev ni šlo za poseganje v pristojnosti drugih organov ali izvajanje njihovega dela, temveč za obveščanje o ugotovljenih dejstvih ali podajanje predlogov drugim prekrškovnim organom. Policija je organ, ki dejansko izvaja aktivnosti 24 ur dnevno, kar je drugače kot večina institucij, ki izvaja aktivnosti samo v dopoldanskem času. Tovrstno obveščanje drugih organov se je pokazala kot prednost, saj so bili slednji obveščeni o kršitvah iz njihove pristojnosti, ki bi jih v nasprotnem primeru procesirali v bistveno manjšem obsegu in bi škodljive posledice teh ravnanj imele posledice na splošni varnosti ljudi in premoženja. Tako je policija pri izvajanju rednih nalog recimo obveščala gradbeno inšpekcijo o posameznih črnih gradnjah, veterinarsko inšpekcijo o problematiki zapuščenih živali, šolsko inšpekcijo o neobiskovanju šolskega pouka, okoljsko inšpekcijo o nedovoljeni obremenitvi okolja z odpadki, inšpektorat za notranje zadeve o nelegalnem preseljevanju itd. Tovrstno izvajanje nalog je v prvem trenutku sicer nakazovalo na administrativno obremenitev policistov, vendar se je zelo hitro pokazalo kot uspešno, ker se je odgovornost za izvajanje posameznih nalog prenesla tudi na ostale subjekte. To se je skozi vsa leta delovanja po ustaljenem načinu še izboljšalo s skupnimi sestanki in seveda skupnimi nadzori. Vse to pa se je tudi predstavilo lokalni skupnosti pri predstavljanju varnostnih ocen.

Rezultati tovrstnega pristopa na območju PU Novo mesto, ki je v primerjavi z ostalimi regijami v Republiki Sloveniji izrazito obremenjena s tako imenovano romsko problematiko, so v dobrih desetih letih sistematičnega in usmerjenega policijskega dela v skupnosti nedvomno prinesli spremembe in seveda konkretne rezultate. Bistveno in občutno so se zmanjšali primeri streljanja z orožjem, ki so bili pred desetletjem praktično vsakodnevna stalnica, izraziti pa v času večjih praznikov predvsem v prednovoletnem času. Z usmerjenimi aktivnostmi je PU Novo mesto dosegla, da v zadnjih treh letih ni bilo prijave na 113 o pretirani uporabi strelnega orožja, kot je bilo to v preteklosti. Prav

tako so se občutno zmanjšali primeri kurjenja ovojev električnih vodnikov in odpadkov, ker so policisti s skupnimi aktivnostmi dosegli prepričanje romske skupnosti, da so taka ravnanja zdravju škodljiva. Enake rezultate so dosegli tudi na področjih kršitev s hrupom in problematike voženj z neregistriranimi in tehnično neizpravnimi vozili, saj je teh primerov bistveno manj in niso več tako moteči za okoliško prebivalstvo. Kar se tiče problematike zapuščenih živali (mimogrede je samo v romskih naseljih v MO Novo mesto okoli 350–400 potepuških in nelastniških psov), se je s policijskim delom v skupnosti in skupnim reševanjem problemov z lokalno skupnostjo, veterinarsko upravo, zavetiščem za živali doseglo, da so v enem letu uspeli poloviti okoli 120 potepuških in nelastniških psov, ki so po nadaljnjih postopkih dobili nove lastnike.

4.4 Drugi ukrepi policije

Policija je za izboljšanje svojega dela začela z izvajanjem tudi drugih ukrepov, ki so pomenili boljše razumevanje romske tematike in so tako policistom nudili potrebno orodje pri njihovem delu. Prav tako je policija sodelovala v različnih projektih drugih institucij (npr. projekt razvojno-izobraževalnega centra Novo mesto – **Finančna pismenost Romov – Finally**, projekt Ljudske univerze Kočevje – **Zgodnje poroke – kultura ali zloraba?** idr.) ter bila sama nosilka projekta **SKUPA-J**.

4.5 Usposabljanja policistov

Z namenom lažjega izvajanja nalog policije v romski skupnosti je nujno tudi izobraževanje ter usposabljanje policistov. Da bi policisti lažje delali na območjih z romskimi naselji v PU Novo mesto in v romski skupnosti, je bilo organizirano tudi več njim usmerjenih usposabljanj. Tako so se policisti učili osnov romskega jezika in se udeležili usposabljanja po verificiranem programu »Zavedanje stereotipov, obvladovanje predsodkov in preprečevanje diskriminacije v multikulturni skupnosti«. Na usposabljanjih policisti pridobijo ustrezno znanje za prepoznavanje in razumevanje različnih oblik diskriminacije in se usposobijo za ustrezno odzivanje v stikih z »drugačnimi«, odrinjenimi na rob družbe, socialno izključenimi zaradi njihovega porekla, vrednot, načina življenja, usmerjenosti (spolne, verske, politične ...), osebnostnih lastnosti. Pridobljena znanja so policistom omogočala boljše razumevanje posebnosti romske skupnosti ter lažje delo.

4.6 Izvedba projekta SKUPA-J

Policija je v letih 2013–2015 izvajala projekt z naslovom »Osveščanje javnih uslužbencev, Romov in širše javnosti z namenom preseganja ovir in izboljšanja kakovosti sobivanja – SKUPA-J«, ki je bil prijavljen v okviru razpisov Evropske komisije (DG Justice) iz programa »PROGRESS (2007–2013), Section 4 – Antidiscrimination and Diversity«, in sicer na razpis »PROGRESS 2012 – Support to national activities aiming at combating discrimination and promoting equality«. Namen projekta je bil preko osveščanja in izobraževanja javnih uslužbencev, ki delajo z Romi, pripadnikov romske skupnosti in širše javnosti doseči boljše razumevanje kulturnih razlik ter preseči

stereotipe in predsodke. Slednje je bilo namenjeno preseganju ovir in izboljšanju kakovosti sobivanja. Namen je bil prav tako nadgraditi in razvijati obstoječe politike za odpravo diskriminacije Romov in promocijo njihove enakosti, pospešiti širjenje informacij o evropski in nacionalni politiki ter zakonodaji s področja nediskriminacije Romov. Poudarek je bil tudi na združitvi več dobrih praks na področju vključevanja romskih otrok v šole, osveščanja in krepitev vloge romskih žensk. Cilje je policija dosegla z izvedbo naslednjih projektnih aktivnosti.

4.7 Delavnice za prepoznavanje in preprečevanje nestrpnosti

Za javne uslužbenke, ki delajo s pripadniki romskih skupnost izvajamo različne delavnice, na katerih so uslužbenki spoznali nekatere koristne socialne veščine in pojme, kot so predsodki, stereotipi, ksenofobija itd. Predvsem pa so spoznali orodja, s katerimi lahko prepoznajo in preprečijo različne oblike predsodkov in nestrpnosti. Eden izmed razlogov za počasno izvajanje potrebnih aktivnosti v romski skupnosti tiči tudi v pomanjkanju znanja in izkušenj javnih uslužbencev in predstavnikov institucij, ki se v okviru svoje pristojnosti srečujejo s predstavniki romske skupnosti in izvajajo aktivnosti v njej. Z namenom boljše ozaveščenosti je policija tudi predlagala ukrep, ki je umeščen v nacionalni program ukrepov za Rome za obdobje 2016–2021, tj. usposabljanje javnih uslužbencev, ki se v okviru svojih pristojnosti srečujejo s predstavniki romske skupnosti. (v letu 2015 je bilo izvedenih 11 delavnic, ki se jih je udeležilo 292 javnih uslužbencev). Ob tem izvajamo tudi usposabljanja za policiste po programu »Zavedanje stereotipov, obvladovanje predsodkov in ter preprečevanje diskriminacije v multikulturni skupnosti«.

4.8 Učenje osnov romskega jezika

Za policiste in ostale javne uslužbenke, ki delajo s pripadniki romskih skupnosti, je poznavanje osnov romskega jezika izjemno koristno, saj lahko s tem premostijo marsikatero komunikacijsko pa tudi družbeno oviro.

4.9 Postavitev mobilne učilnice v romskem naselju

V romskem naselju Dobruška vas 35 v občini Škocjan je policija postavila t. i. mobilno učilnico, ki je opremljena z igračkami in didaktičnim materialom ter tehnično opremo. V njej sta dve vzgojiteljici romske predšolske otroke skozi igro učili slovenskega jezika in izvedli priprave na pouk. Mobilno učilnico je dnevno obiskovalo okoli 17 predšolskih otrok, med počitnicami pa so učilnico obiskovali tudi šoloobvezni otroci, kjer so jim vzgojiteljice nudile učno pomoč pri predmetih, kjer so imeli slabe ocene. V učilnici bodo potekale tudi druge, vsebinsko različne in praktične delavnice za romske ženske in otroke. Nedvomno je izvedba vseh aktivnosti po projektu SKUPA-J dosegla svoj namen in izpolnila pričakovane cilje kljub posameznim vzporednim težavam. Najbolj viden učinek se je pokazal pri vstopu otrok v 1. razred osnovne šole, ki so skoraj tri mesece pred tem obiskovali mobilno učilnico v Dobruški vasi 35 in so se po pridobljenem znanju bistveno razlikovali od romskih vrstnikov iz drugega naselja. Postavitev in dejavnost mobilne

učilnice v romskem naselju Dobruška vas 35 je pomenila tudi neki osrednji družbeni prostor v naselju, kjer so se zbirali prebivalci naselja. Izvajanje projekta v Dobruški vasi 35 je imelo vpliv tako na samo stanje javnega reda in miru v naselju kakor tudi na odnose z okoliškimi prebivalci, saj je bilo vseh deviantnih in tudi motečih pojavov bistveno manj. Na splošno je izvajanje projekta SKUPA-J imelo pozitiven odziv tako pri predstavnikih lokalne skupnosti, predstavnikih romske skupnosti kakor tudi posameznih institucijah na območju PU Novo mesto. Na ta način so izvedene aktivnosti posredno in neposredno dosegle zastavljene cilje.

5 Zaključek

Z vztrajnostjo in odgovornostjo policije za vpeljavo policijskega dela v skupnosti so se tako v obdobju desetletja povezali vsi akterji in se je vzpostavilo medsebojno sodelovanje na ravneh varnostnih sosvetov, raznih multidisciplinarnih delovnih skupin, občinskih komisij za reševanje romske problematike, ki aktivno delujejo in so sprejeli skupno družbeno odgovornost, da v okviru svojih pristojnosti doprinesejo k večji varnosti ljudi in premoženja. Seveda se je policija pred tem soočila tudi z najrazličnejšimi problemi, predvsem z nezainteresiranostjo posameznih lokalnih skupnosti in institucij, pa vendar se je vztrajnost izplačala. Dejstvo je bilo, da je ignoriranje reševanje problemov v romski skupnosti prinesla le še poslabšanje stanja in kopičenje še večjih problemov, kar so ne nazadnje spoznali tudi vsi akterji.

Izkušnje kažejo, da je z odgovornim sodelovanjem in pripravljenostjo vseh subjektov, tako institucij, predstavnikov lokalne skupnosti kot tudi z vključenostjo romske skupnosti, mogoče uspešno preprečevati in obravnavati vse problemske situacije, ki imajo posreden ali neposreden vpliv na varnost v lokalni (romski) skupnosti. Pot je dolga, ampak z vztrajnostjo in kontinuiteto vseh aktivnosti je rezultat neizogiben.

Literatura

- Malnar, Z. (1991). Izvajanje policijske dejavnosti v lokalni skupnosti: sodoben pogled v prihodnost. *Zbornik strokovno znanstvenih razprav, IV.*, 132–139.
- Meško, G. (2001). V skupnost usmerjeno policijsko delo – izziv za slovensko policijo. *Teorija in praksa*, 38(2), 272–289.
- Ministrstvo za notranje zadeve, Policija. (2013). *Strategija policijskega dela v skupnosti*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve, Policija.
- Novoselović, A. (2006). Javna sigurnost i kriminalitet u lokalnoj zajednici. *Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu*, 13(2), 907–914.
- Pečar, J. (2001). Policija in (lokalna) skupnost. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 52(2), 132–140.
- Ratcliffe, J. H. (2008). *Intelligence-led policing*. Cullompton, Devon: Willan.
- Trojanowicz, C., R. in Bucqueroux, B. (1998). *Community policing: How to get started*. Cincinnati: Anderson Publishing.

